

”Tosimies ei pakene velvollisuuksiaan” -
kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvotteluja
suomalaisella siivousalalla.

Puhakka-Tanke, Jaana Silja Marika

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Elokuu 2014

Sisällys

Tiivistelmä	
1 Johdanto	1
2 Bushfalling ja miesmuuttajat 'naisten' töissä	9
2.1 Kamerunilainen muuttoliike ja bushfalling.....	9
2.2 Integraatiokeskeisyydestä transnationaaliseen lähestymistapaan – maahanmuuttajat kohdemaan työmarkkinoilla.....	12
2.3 Miehet ”naisten” töissä – esimerkkinä siivous	15
2.4 Maahanmuuttajuus negatiivisena kategoriana	17
3 Miehuuden rakentamista jälkikoloniaalisissa tiloissa	18
3.1 Sukupuoli – olemista, rakentamista ja esittämistä	18
3.2 Hegemoninen maskuliinisuus	21
3.3 Jälkikoloniaalinen Kamerun ja eurosentrisen modernisuuskäsityksen kritiikki	26
4 Aineisto ja tutkimusmenetelmät.....	32
4.1 Aineistona teemahaastattelut.....	32
4.2 Haastateltavien esittelyt ja haastattelujen kulku	34
4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja analyysin eteneminen.....	36
4.4 Tutkijapositio ja eettiset huomiot.....	39
5 Maskuliinisuuden neuvotteluja – rakennuspalikat kohti ihanteellista mieheyttä.....	42
5.1 Muuttamisen miehisyyys	42
5.2 Elättäjäyys.....	48
5.3 Siivoustyö - mahdollisuus ja pakko	54
5.4 Miesten työtä.....	62
5.5 Menestynyt mies ja kuinka se esitetään	65
5.6 Rahaa seuraavat naiset	70
6 Matkalla hegemoniseen maskuliinisuuteen – tutkimuksen johtopäätökset.....	77
Lähteet	87
Liite 1	97
Liite 2.....	99

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Puhakka-Tanke, Jaana			
Työn nimi – Arbetets titel – Title ”Tosimies ei pakene velvollisuuksiaan.” Kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvotteluja suomalaisella siivousalalla			
Oppiaine – Läroämne – Subject Sosiologia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu		Aika – Datum – Month and year Elokuu 2014	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 96 s. +liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tämä tutkielma tarkastelee, millaisia neuvotteluja kamerunilaiset miehet tekevät maskuliinisuuksista ollessaan töissä suomalaisella siivousalalla. Siivous käsitetään edelleen huonosti palkatuksi naisduunariammattiksi, ja siivoustyössä miehisyyden voidaan katsoa olevan uhattuna. Toinen aspekti tässä tutkimuksessa on muuttajuus, jonka kautta miehisyyden rakentumista pääsee tarkastelemaan ylijärjaisesti. Muuttaminen paremman elintason maihin nostaa Kamerunissa sosiaalista statusta. Tutkimuksen keskiössä ovat siivouksen ja muuttamisen yhteydessä käydyt neuvottelut oikeaksi katsotusta maskuliinisuudesta.</p> <p>Tutkimukseen haastateltiin kahdeksaa Helsingin seudulla asuvaa kamerunilaista miestä. Haastattelut olivat teemahaastatteluja, jotka analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Analyysissa käytetyt teemat olivat pitkälti samoja haastatteluteemojen kanssa, kuten työn ja muuttamisen miehisuus. Tutkimuksessa on käytetty hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä, jonka avulla pyritään löytämään yhteiskunnassa valloillaan olevaa ihanteellista ja hallitsevaa maskuliinisuutta.</p> <p>Kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvotteluista näkyy parhaiden puolien etsiminen kahdesta paikasta itseä eniten hyödyttävällä tavalla. Tutkimus osoittaa, kuinka muuttajiksi päästyään kamerunilaiset miehet ovat päässeet kiinni kotimaansa hegemoniseen maskuliinisuuteen riippumatta siitä, mitä työtä he Suomessa tekevät. Keskeiseksi maskuliinisuuden merkitsijäksi nousee kotona olevasta perheestä huolehtiminen ja vastuullinen elämä. Perhe on miehille keskeinen miehisyyden esittämisen kannalta, sillä miehet itse ovat suurimman osan ajasta poissa kotoa maskuliinisuuttaan esittelemästä. Koloniaaliset suhteet ovat läsnä maskuliinisuuden neuvotteluissa sekä suhteessa kamerunilaisiin kotona, työmarkkinoihin Suomessa sekä suomalaisiin miehiin. Suomi on miehille ponnahduslauta hegemoniseen maskuliinisuuteen kotona, jolloin elämä Suomessa ei näyttäydy yhtä oleellista miehisyyden rakentamisen kannalta kuin kotona Kamerunissa.</p> <p>Tutkimus osoittaa, miten alueesta riippumatta miehisiksi katsotut ominaisuudet ovat rakentuneet samojen piirteiden ympärille. Kolonialistiset suhteet alueiden välillä määrittelevät sitä, mistä lähtökohdista käsin sukupuolta pääsee rakentamaan. Maahanmuuttajatutkimuksessa olisi päästävä irti integraatiokeskeisyydestä ja nähtävä ylijärjaisen elämän merkitys muuttajien elämille. Tämä tutkimus osoittaa, kuinka kamerunilaiset miehet onnistuvat erityisesti ylijärjaisuuden avulla tekemään itsestään miehiä Kamerunissa, jossa myös elämän keskeiset kiintopisteet sijaitsevat.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Kamerun, maskuliinisuus, muuttaminen, jälkikoloniaalisuus, siivous, työmarkkinat			

1 Johdanto

Pakolaisina, turvapaikanhakijoina tai paluumuuttajina Suomeen saapuneet maahanmuuttajat ovat suomalaisissa tutkimuksissa saaneet muita enemmän huomiota. Tämä johtuu osittain siitä, että suomalainen maahanmuuttotutkimus on verrattain varsin tuoretta maahanmuuton alkaessa kunnolla lisääntymään Suomessa vasta 1980-luvulla, josta se on jatkanut nousuaan 1990- ja 2000-luvuilla. Opiskelun tai töiden vuoksi muuttaneet ovat edelleen jääneet vähemmälle huomiolle. (Martikainen 2009, 2-3.) Opiskelut ovat kuitenkin nousseet yhdeksi suurimmista ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisperusteista, vuonna 2011 näin oli jo joka kolmannessa tapauksessa (Sisäasiainministeriö, Maahanmuuton vuosikatsaus 2011).

Kansainvälisiä opiskelijoita, heistä kuoriutuvia koulutettuja maahanmuuttajia (eng. skilled migrants) ja heidän sijoittumistaan kohdemaan työmarkkinoille sekä työnsaannin vaikeutta on monissa tutkimuksissa tuotu esille (esim. Kyhä 2011; Mosneaga ja Winther 2013; Salmonsson & Mella 2013). Opiskelut ja työmarkkinat ovat kuitenkin toisiinsa tiiviisti kytkeytyneitä eikä aina ole mahdollista erottaa, ovatko muuton motiivina toimineet opiskelut vai työt (Liu-Farrer 2009). Sukupuoli jää myös usein pimentoon puhuttaessa työ- tai opiskeluperäisestä maahanmuutosta. Kofman ja Raghuram (2005) huomauttavat, että koulutetuista maahanmuuttajista puhuttaessa kiinnitetään huomiota koulutuksen arvottamiseen siten, etteivät esimerkiksi terveydenhuollon ammattilaiset näyttäyty koulutettuina muuttajina vaan työperäisinä muuttajina. Näin etenkin naiset hyvin usein jäävät tutkimuksissa kokonaan vaille osaajan statusta. (emt.) Myös palvelualoilla työskentelevät miehet ovat olleet tutkimuksissa pitkään sivuutettuja (McIlwaine et al. 2006).

Tämän tutkimuksen keskiössä ovat kamerunilaiset muuttajamiehet siivousalalla. Lähes jokainen tutkimukseen haastateltavista miehistä on saapunut Suomeen suorittamaan korkeakouluopintojaan ja valmistumisen jälkeen jäänyt Suomeen työskentelemään siivousalalle. Tämän tutkimuksen lähtökohta kumpuaa kamerunilaisten käsittämän maastamuuton kautta, jonka avulla lähdän tarkastelemaan kamerunilaisten miesten käymiä neuvotteluja maskuliinisuuksista. Ei-länsimaalaisten miesten maskuliinisuus yksinkertaistetaan usein vastakkaiseksi modernille, euroamerikkalaiselle miehelle (Morrell & Swart 2005). Mielenkiintoni tässä tutkimuksessa kohdistuu

maskuliinisuuteen ja siitä käytäviin neuvotteluihin yhtäältä Kamerunista muuttamisen sekä myös suomalaisten työmarkkinoiden kontekstissa.

Maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa ja vaikeutta työllistyä koulutustaan vastaaviin töihin on suomalaisessa maahanmuuttotutkimuksessa nostettu paljon esille (esim. Forsander 2002; Jaakkola 2000; Katisko 2011; Kyhä 2011). Tutkimukset painottavatkin nimenomaan Suomeen muuttoa ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista. Muuttaminen on kuitenkin aina myös muuttamista kotoa pois. Robertsin (1995, 43) mukaan kotimaa säilyy edelleen merkittävänä elämän kiinnekohtana, vaikka fyysinen etäisyys kotimaasta olisikin pitkä. Muuttaja ei voi aina olla varma muuttonsa kestosta, jota säätelee sekä omat että kotimaassa olevien läheisten asettamat tavoitteet. Muuttaja, jolla ei ole aikomusta asettua pysyvästi aloilleen kohdemaahan, ei luultavammin tee suuria investointeja, vaan keskittyy pienempiin, kotimaassa häntä auttaviin investointeihin. (emt, 43.) Väliaikaisesti muuttavat pystyvät sukkuloimaan ja neuvottelemaan paikastaan kotimaan ja kohdemaan välillä paremmin kuin pysyvästi muuttavat käyttäen hyväkseen molempien maiden sosiaalisia ja kulttuurisia аспектеja (Batnizky ym. 2009).

Tutkimuksessani painotan kamerunilaisten miesten elämän transnationaalisuutta, jolla yksinkertaisimmillaan tarkoitan Faistia (2010, 9) mukailleen sidoksia moniin paikkoihin, tässä tutkimuksessa kotiin Kameruniin ja muuton kohdemaahan Suomeen. Faist (2010, 12) pohtii, asettaako maahanmuuttajien transnationaali orientoituminen esteen uuteen yhteiskuntaan integroitumiselle. Vertovec (2009, 78) taas huomauttaa, ettei transnationaalinen elämä ja integroituminen kohdemaahan millään lailla sulje toisiaan pois. Kamerunilaisten käsitys maastamuutosta haastaa integraatiokeskeisen maahanmuuton ajattelutavan, sillä ensisijaisena tarkoituksena ei ole integroitua uuteen yhteiskuntaan, vaan pikemminkin elää ylirajaista elämää. Kamerunilaisten tapa kuvata maastamuuttoa on erinomainen esimerkki transnationaalisesta orientoitumisesta muuttamista kohtaan. Tässä tutkimuksessa se tarjoaa myös hyvän lähtökohdan tarkastella maskuliinisuuden rakennusta ja siitä käytäviä neuvotteluja muuttamisen kontekstissa.

Kamerunilaisten tapa ymmärtää maastamuuttoa kiteytyy käsitteeseen *bushfalling*, jota Alpes (2011, 2) kuvaa toiminnaksi, ”jossa mennään erämaahan (*bush*) metsästämään ja tuodaan voitot (ts. rahaa) kotiin”. Erämaahan pääseminen, *to fall bush*, tarkoittaa siis

päästä keinoja kaihtamatta lähtemään Kamerunista paremman elintason maihin tienamaan elantoa, josta lähetetään osa takaisin kotimaahan perheen elatusta varten. (emt, 2-4, 15 [suom. minun].) Ei ole kuitenkaan samantekevää, minne muutto suuntautuu. Bushfallingin ydin – muutto paremman elintason maihin tienamaan elantoa – kertoo jo itsessään, mikä on tavoittelun kohteena oleva unelma: työ ja tienaminen länsimaissa. Pääsy länsimaihin nousee arvostettuun asemaan kotona Kamerunissa (Alpes 2011; Fleischer 2007; Malit & Oliver 2013), mikä korostaa myös alueiden välisiä arvoeroja muuttoprosessissa. Menestyksekkääksi katsottu muutto suuntautuu ensisijaisesti Pohjois-Amerikkaan tai Eurooppaan, jonne myös tutkimukseni miehet ovat päässeet.

Muuttaminen paremman elintason maihin voi osoittautua tärkeäksi mieheksi kasvamisessa, etenkin jos se tuo mukanaan statuksen nousun kotimaassa ja myös pääsyn avioliittomarkkinoille. Menestyksekkäs muuttoprosessi on osoitus sekä aikuisen miehen kypsydestä että myös oikeanlaiseksi katsotun maskuliinisuuden saavuttamisesta. (Osella & Osella 2000, 118-119.) Muuttaminen paremman elintason maihin voi kuitenkin näyttäytyä erilaisena heille, jotka jäävät kotimaahan kuin taas muuttajille itselleen. Muuttaminen kamerunilaisten kontekstissa on usein koko perheen voimin tehty päätös eikä niinkään yksilön itsenäinen valinta (Alpes 2011, Fleischer 2007). Tämä on yleistä myös muissa Saharan eteläpuolisen Afrikan maissa, kuten Ghanassa, jossa yhden perheenjäsenen lähettäminen korkeamman elintason maihin on paras strategia koko perheen elintason nostamiseksi (Kabki et al. 2004, 88-89).

Bushfalling itsessään painottaa transnationaalisuutta, jatkuvaa liikkuvuutta sekä sidoksia kotimaan ja kohdemaan välillä. Ensimmäisenä tavoitteena ei ole lähteä rakentamaan omaa elämää ulkomaille vaan palata aina aika ajoin takaisin kotiin jakamaan kerättyä varallisuutta (Alpes 2011, 13). Sankalan (2008, 50) mukaan arjessa rakentuva maskuliinisuus on mieheyden kokemuksessa tärkeää, jolloin on kiinnitettävä huomio tilanteisiin ja paikkoihin, joissa miehet arkea tekevät ja elävät. Arki maskuliinisuuksien rakentamisen areenana voi kuitenkin poiketa maastamuuttajien kohdalla kotimaan maskuliinisuuksien esittämisen areenoista. Suomi on tutkimukseni miehille arjen tapahtumapaikka, jossa he elävät jokapäiväistä elämää Helsingin metropolialueella työskennellen siivousalan töissä. Arki on työn täyttämää, sillä miesten työpäivät koostuvat yleensä monista, muutaman tunnin pituisista työjaksoista ympäri metropolialuetta (ks. myös Könönen 2012). Bushfallingin yhteydessä elämä kotona

Kamerunissa muotoutuu kuitenkin vähintään yhtä merkitykselliseksi. Arjen katkaisevat kotiin Kameruniin tehdyt vierailut, jolloin neuvottelut maskuliinisuudesta asettuvat kahden maan välillä elettyjen erilaisten elämien alaisuuteen.

Suomea ei useinkaan mielletä osana kolonialismia ja siirtomaa-aikaa. Vaikka Suomi ei muiden Euroopan suurvaltojen mukana osallistunut maailman jakamiseen etujensa mukaan, on Suomessakin omaksuttu kolonialistinen ajattelutapa kuten Vuorela (2009, 21) huomauttaa (ks. myös Löytty & Rastas 2011, 24-26). Afrikka tunnutaan Suomessa edelleen käsitettävän maana maanosan sijaan ja monet paikalliset historialliset tapahtumat pelkistetään Afrikan historiaksi, ikään kuin se olisi tapahtunut koko mantereella. Monista Afrikan maista löytyy hyvin vähän suomenkielisiä tutkimuksia, Kamerun on yksi näistä maista. (Löytty & Rastas 2011, 34.) Tämä tutkimus laajentaa myös tietämystä Kamerunista sekä siellä vallitsevista sosiaalisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä, jotka vaikuttavat maasta tapahtuvaan muuttoliikkeeseen.

Jälkikolonialistiset teoriat tunnistavat entisten siirtomaiden kärsivän yhä kolonialismin vaikutuksista (Kuortti 2007, 13). Afrikassa kehitystä ja edistystä määritellään edelleen yleisesti Eurooppasta käsin ja Eurooppaan heijastaen (Geschiere & Meyer 2008, 5). Kolonialistiset valtasuhteet ovat myös esillä jo bushfallingin ideassa, jossa länteen pääseminen nähdään ikään kuin paratiisin saapumisena. Bushfaller on arvostettu juuri maailmalle pääsynsä takia – yhtäläisesti myös Kamerunista pois pääsemisen vuoksi (Alpes 2011, 11). Elämä länsimaissa on Alpesin (2011, 168) mukaan uusi valuutta Kamerunissa, jolla on arvoa enemmän kuin millään muulla. Vaurauteen yhdistyvä elämä lännessä on tärkeämpää kuin koulutus tai hyvä työ kotimaassa, vaikka kamerunilaiset maastamuuttajat usein jämähtävät kohdemaissa huonosti palkattuihin palvelualan töihin (Malit & Oliver 2013, 3). Työmarkkinat asettuvat kolonialistisiin suhteisiin Kamerunissa olevien töiden ollessa alempiarvoisia länsimaissa suoritettujen töiden rinnalla.

Tutkimuksessani tärkeää on päästä kiinni työmarkkinoiden rooliin sukupuolen tekemisessä ja esittämisessä, sillä työmarkkinat ovat edelleen yksi keskeinen sukupuolijärjestystä luova ja uusintava tekijä (Korvajärvi 2010; Sarti & Scrinzi 2010, 9). Vaikka suomalaisten työmarkkinoiden ei katsotakaan olevan enää segregoituneen sukupuolten mukaan niin paljon kuin vielä muutama vuosikymmen sitten, työssä ja työn avulla luodaan edelleen ajatusta oikeanlaisista feminiinisyyksistä ja maskuliinisuuksista

(Korvajärvi 2010). Muuttajien kohdalla käsitys miehen tai naisen työstä joutuu jatkuvien neuvottelujen alaiseksi kohdemaan työmarkkinoiden avautuessa heille pääasiallisesti suppeampina kuin kantaväestölle (esim. Ahmad 2005; McGregor 2007; Näre 2013a; Trux 2011). Tutkimukseni kamerunilaiset miehet työskentelevät kaikki siivousalalla, joka on perinteisesti luonnollistettu naisille sopivaksi sen pitäessä sisällään perinteisesti naisten rooliin yhdistettyjä kodinomaisia töitä sekä toisten palvelemista. Ammatillistumisen myötä nämä tehtävät ovat siirtyneet kodin piiristä julkiselle puolelle. (Käyhkö 2006, 17, 172; Tedre 1999, 161.)

Matalapalkka-alan töihin ollaan tutkimuksissa jo lähtökohtaisesti suhtauduttu alhaisempina töinä, joihin ihmiset joutuvat tyytymään, kun muuta ei ole tarjolla. Kiistämättä sitä, että esimerkiksi korkeakoulutettujen osaaminen menee osittain hukkaan koulutusta vastaamattomissa töissä, tässä tutkimuksessa haluan nostaa esille työn saamat merkitykset transnationaalissa kontekstissa, jota myös sävyttävät koloniaaliset valtasuhteet. Tämän tutkimuksen miehet eivät ole töissä vain siivousalalla, vaan suomalaisella siivousalalla Euroopassa. Tällöin siivousta ei voi pelkistää niin kutsutuksi naisten työksi, vaan sen monimerkityksellisyydet on kyettävä löytämään maastamuuton – bushfallingin – kontekstissa.

Sukupuolta ei voi jähmettää, vaan globaalit ja paikalliset sosioekonomiset muutokset vaikuttavat sukupuolen tekemiseen ja esittämiseen (Mugambi 2007, 289). Sukupuolten väliset suhteet ovat vuorovaikutuksessa sekä paikallisilla että globaaleilla areenoilla samanaikaisesti, jotka sekoittuvat yhteen ihmisten eletyssä elämässä (Connell 1995, 72). Esimerkiksi puhe uudesta miehestä käsittää valkoisen, heteroseksuaalisen ja keskiluokkaisen pohjoisen miehen, jolloin näiden piirteiden ulkopuolelle jäävien miesten maskuliinisuus usein joko vaiennetaan tai yritetään väkisin sovittaa valmiiksi luotuihin malleihin. Tällöin paikalliset, ei-länsimaiset sukupuolijärjestykset sekä niitä ylläpitävät rakenteet jätetään kokonaan vaille huomiota keskittyen sukupuolen rakennusprosessiin puhtaasti länsimaisten käsitysten mukaisesti. (Morrel & Swart 2005, 96, 101.)

Ebronin (2007, 172) mukaan pohjoiset yleisöt eivät aina huomioi etelän sukupuolijärjestelmän kerroksisuutta, vaan pelkistävät katsomansa erikoisuudet tietyn kulttuurin piirteiksi. Todellisuudessa samat sosiaaliset seikat, joita pohjoisten sukupuolijärjestelmään liittyvissä teorioissa pidetään jatkuvasti esillä, ovat myös

jatkuvasti läsnä etelän sukupuolijärjestelmissä. Pohjoinen ja etelä eivät loppujen lopuksi eroa toisistaan niin merkittävällä tavalla kuin luullaan, vaan suuret vaihtelut sosiaalisissa ja yhteiskunnallisissa olosuhteissa vaikuttavat vallitsevien sukupuolijärjestyksien ilmenemismuotoihin. (ks myös Achebe & Teboh 2007.) Tässä tutkimuksessa Suomi ja Kamerun näyttävät pohjoisena ja etelänä, ikään kuin vastakkaisina toisilleen. Sen sijaan, että korostaisin näiden kahden paikan sukupuolijärjestelmien ja miehisyyden rakentamisen erilaisuutta, haluan tutkimuksessani tuoda esille mieheksi pääsemisen ja olemisen samankaltaisuutta pohjoisen ja lännen välillä. Monet ihanteellisen maskuliinisuuden piirteet, kuten elättäjäjyys, eivät ole kytköksissä tiettyyn alueeseen tai tiettyyn kulttuuriin, sillä universaalisti niiden on katsottu olevan tärkeä tekijä osana miehenä olemista (esim. Alpes 2011, 168; McDowell 2003, 56-57; Morrell & Swart 2005, 102; Sankala 2008).

Kamerunissa työmarkkinoiden jakautuminen on edelleen varsin perinteisen sukupuolijaon mukaista ja esimerkiksi maanviljelyksessä miehille kuuluvat rahakkaimpien viljelysten hoito ja maanomistus, kun taas naisille jäävät pienituloisemmat viljelyt ja työntekijän asemassa oleminen (Pemunta 2011, 172; ks. myös Fleischer 2007). Työelämä ei kuitenkaan ole Kamerunissa ollut pelkästään miesten hallussa, vaan naiset ovat aina olleet siellä myös aktiivisesti mukana. Naisten työnteko ei silti kytkeydy yhtä vahvasti palkkatyöhön ja tienaamisen ihanteeseen, kuten miehillä, vaan kyseessä on enemmänkin perheen kannalta välttämätön elannon ansaitseminen. (Niger-Thomas 2008; ks. myös Lindsay 2007.) Tämän vuoksi kamerunilaisten miesten työskentely Suomessa siivoojina antaa mielenkiintoisen lähtökohdan tälle tutkimukselle. Miehistä on tullut bushfallereita, joka on taannut statusnousun kotimaassa. Suomessa miehet ovat kuitenkin siivoustyössä, jota ei pidetä tavoiteltavana unelma-ammattina, vaan se käsitetään negatiivisten määritelmien kautta feminiiniseksi duunariammattiksi (Käyhkö 2006, 16). Maahanmuuttajien yhteiskunnallisen statuksen lasku ja työmarkkina-aseman huononeminen kohdemaahan saavuttua ovat useissa suomalaisissa tutkimuksissa esille nousseita piirteitä (Ahmad 2005, Forsander 2002; Jaakkola 2000, Kyhä 2011, Könönen 2012). Tämä statusten välinen ristiriitaisuus nostaa esille tämän tutkimuksen kannalta keskeisen kysymyksen siitä, millaista maskuliinisuutta kamerunilaiset bushfaller-miehet tekevät työskennellessään suomalaisella siivousalalla.

Kotimaassa hallitsevat käsitykset oikeanlaisesta maskuliinisuudesta nivoutuvat yhteen kohdemaan – mahdollisesti erilaisten – yleisten sukupuolten välisten erojen sekä oman sukupuolen tekemisen ja esittämisen kanssa. Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi muotoutuu:

- Millaista maskuliinisuutta kamerunilaiset miehet rakentavat bushfallingin avulla?
- Miten miehet neuvottelevat maskuliinisuuksistaan ollessaan töissä suomalaisella siivousalalla?
- Näkyvätkö kolonialistiset valtasuhteet maskuliinisuuksien rakennuksessa?

Tässä tutkimuksessa esitän, kuinka monimuotoinen muutto on muuttajan elämässä myös sukupuolen rakennuksen ja mieheksi tuleminen näkökulmasta. Kahdeksaa Helsingin metropolialueella siivoustyötä tekevää kamerunilaismiestä haastatteleamalla olen päässyt kiinni maskuliinisuuksista tehtyihin neuvotteluihin hyödyntäen maastamuuttajuuden perspektiiviä, jonka kautta maskuliinisuuden neuvotteluja tehdään ns. kamerunilaisista lähtökohdista käsin. Tämä tutkimus tuo esille miehenä olemisen samankaltaisuutta universaalisti riippumatta alueesta. Hegemonisen maskuliinisuuden tavoittelemisen saa erilaisia keinoja alueesta ja sen antamista mahdollisuuksista riippuen. Tällä tutkimuksella tuon toisenlaista perspektiiviä maahanmuuttotutkimukseen painottaen transnationaalista elämää ja vielä enemmänkin korostaen kotimaassa olevan elämän ja suhteiden roolia muuttajan elämään kohdemaassa.

Tutkimuksen alussa luvussa kaksi perehdyn tarkemmin bushfallingiin ja kamerunilaisten kasvavaan muuttoliikkeeseen vaikuttaneisiin keskeisiin tapahtumiin. Otan esille myös transnationaalisen orientaation muuttamista kohtaan sekä sukupuolittuneet työmarkkinat. Tämän tutkimuksen kannalta oleellista on myös pohtia maahanmuuttajien nimeämistä tutkimuksissa, johon luvun kaksi lopussa perehdyn. Luvussa kolme esittelen tutkimuksen kannalta oleelliset teoreettiset käsitteet, erityisesti hegemonisen maskuliinisuuden, sekä esittelen postkoloniaalista tutkimusta liittäen myös oman tutkimukseni siihen. Neljännessä luvussa esittelen tutkimuksen aineistonkeruun sekä analyysimenetelmän. Analyysin vaiheet on myös lyhyesti esitelty luvun lopussa. Olen myös avannut omaa tutkijapositioniani. Viidennessä luvussa esitän haastatteluista löytämäni keskeisimmät maskuliinisuuksien piirteet, joiden ympärille kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvottelut kietoutuvat. Viimeisessä kuudennessa

kappaleessa teen yhteenvedon tutkimuksen tuloksista ja tuon esille, mitä uutta tutkimus tarjoaa sekä sukupuolentutkimukseen että myös maahanmuuttajia koskevalle tutkimuskentälle.

2 Bushfalling ja miesmuuttajat 'naisten' töissä

Tässä luvussa esittelen ensin lyhyesti Kamerunissa tapahtuneita sosioekonomisia muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet maastamuuton lisääntymiseen. Tämän pohjalta esittelen tarkemmin bushfallingia, joka on keskeinen ilmiö tämän tutkimuksen kannalta. Tämän jälkeen käyn tiivistetysti läpi nykyisen maahanmuuttotutkimuksen pääpiirteitä ja esittelen transnationaalisesti orientoitunutta vaihtoehtoa muuttoliikkeiden ymmärtämiseen. Tähän liittyvät myös sukupuolittuneet työmarkkinat ja miehet – erityisesti muuttajamiehet – perinteisesti feminiiniseksi katsotussa työssä. Lopuksi pohdin maahanmuuttaja-termin käyttöä yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa.

2.1 Kamerunilainen muuttoliike ja bushfalling

Kansainvälinen liikkuvuus ja paremman elämän etsiminen rikkaimmista maista on muotoutunut eräänlaiseksi sosiokulttuuriseksi normiksi Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, kun siirtomaa-ajan jälkeinen itsenäistyminen on tuonut mukanaan yhteiskunnallisen epävakauden ja sen myötä heikot taloudelliset olosuhteet ja tulevaisuudennäkymät myös koulutetulle väestölle. (Malit & Oliver 2013, 8-10.) Talouskriisit ja epäonnistuneet rakennemuutokset ovat luoneet afrikkalaisen talouspakolaisen, kun yhä kasvava joukko lähtee etsimään parempaa elämää toisille mantereille parempien tulojen toivossa (Adesida & Oteh 2001, 21).

Itsenäistymisen jälkeen monien Saharan eteläpuoleisen Afrikan valtioiden tavoin myös Kamerunissa ottivat maan niin sanotusti hallintaansa valkokaulustyöläisten joukko, länsimaisen koulutuksen läpikäyneet virkamiehet. Palkka tehtävässä oli hyvä, joten valtion virkamieheksi pääseminen takasi hyvät tulot, joilla pystyi myös nostamaan omaa yhteiskunnallista asemaansa. Koulutukseen panostaminen oli ensisijaisesti suunnattu tähtäämään virkamiehen hyvätuloiseen ammattiin ja sitä kautta hyvään ja vakaaseen tulevaisuuteen. (Ndjio 2008, 207-208.) Itsenäistymisen jälkeen monet Saharan eteläpuoleisen Afrikan maista kokivat taloudellisen nousun ja vakauden. Myöhemmin kuitenkin tuoreet hallintorakenteet osoittautuivat tehottomiksi, talous kääntyi laskuun ja taantuma verotti työllisyyslukuja. (Malit & Oliver 2013, 7-8.) Itsenäisen Kamerunin tähänastiset presidentit Ahmadou Ahidjo ja Paul Biya ovat molemmat sortuneet

etnosentrismiin ja oman heimon suosimiseen korkeissa viroissa. Nämä käytännöt ovat luoneet monille kamerunilaiselle esteen kotimaassa työpaikan ja hyvän aseman saavuttamisessa. (Konings 1996, 251.)

Taloustilanteen heikentyessä myös julkisen sektorin menoja oli kavennettava, mutta virkamiesten vähentämisen sijaan presidentti Biya puolittikin virkamiesten palkat. Turvallinen tulevaisuudenkuva virkamiehenä murentui eikä koulutuksen koettu enää tuovan vaurautta, hyvää asemaa tai menestystä yhteiskunnassa. Koulutuksen ihannoinnin sijaan ihailun kohteeksi nousivat vailla koulutusta varakkuutta kasaan haalineet uusrikkaat, jotka aiemmin olivat olleet jopa katujen kasvatteja. Esimerkiksi *feymenit* ovat pikkurikoksilla rikastuneita nuoria miehiä, jotka esittelevät varallisuuttaan asuinalueellaan ja siten myös näyttävät esimerkkiä nuorisolle, kuinka hyvä asema saavutetaan ilman koulutusta ja poliittisia kontakteja. (Ndjio 2008, 209-210.)

Virkamiesten statusten aleneminen johti myös maastamuuton lisääntymiseen ja sitä kautta rikkauksien haalimiseen ulkomailta käsin. *Bushfalling* – muutto paremman elintason maihin tienamaan elantoa – on eräänlainen jatkumo hyvän aseman metsästyksessä. Varallisuuden tavoitteluun tähtäämisen kannalta muutto ulkomaille on hyvä strategia Kamerunissa mahdollisuuksien ollessa kapeat. Termi *hustle* – jolla tarkoitetaan valmiutta tehdä mitä tahansa työtä – on tärkeä sen ymmärtämiselle, mitä maastamuutto kamerunilaisille merkitsee. Kerran onnistuttuaan muuttamaan maasta täytyy olla valmis mihin työhön tahansa pysyäksään kiinni paremmissa tuloissa. Kotiinpaluun voidaan katsoa olevan merkki epäonnistumisesta, koska bushfalling itsessään on merkki menestyksestä ja elämässä eteenpäin pääsemisestä. (Alpes 2011, 2-4, 15, 219.)

Kamerunissa maastamuuttoon suhtaudutaan yleisesti positiivisesti. Yhden perheenjäsenen pääseminen Eurooppaan tai Amerikkaan on koko perheen ylpeys ja ne nähdäänkin ”maanpäällisinä paratiiseina”, joissa on mahdollisuuksia ja toivoa. Maastamuutto on investointi, jota varten on koko perheen voimin kerättävä varoja: suuremmilla säästöillä pääsee Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, pienemmillä joutuu tyytymään Arabimaihin, Kiinaan tai pahimmassa tapauksessa pääsy aukeaa vain toisiin Afrikan valtioihin. Perheet ovat myös valmiita käymään kalliit lupaprosessit läpi useita kertoja saadakseen jonkun perheenjäsenistä maailmalle sen ollessa ainoa keino

Kameruniin jäävän perheen olojen parantamiseksi. (Alpes 2011, 16, 43-44, 49-50; Malit & Oliver 2013, 11; Pelican, Tatah & Ndjio 2008, 120.)

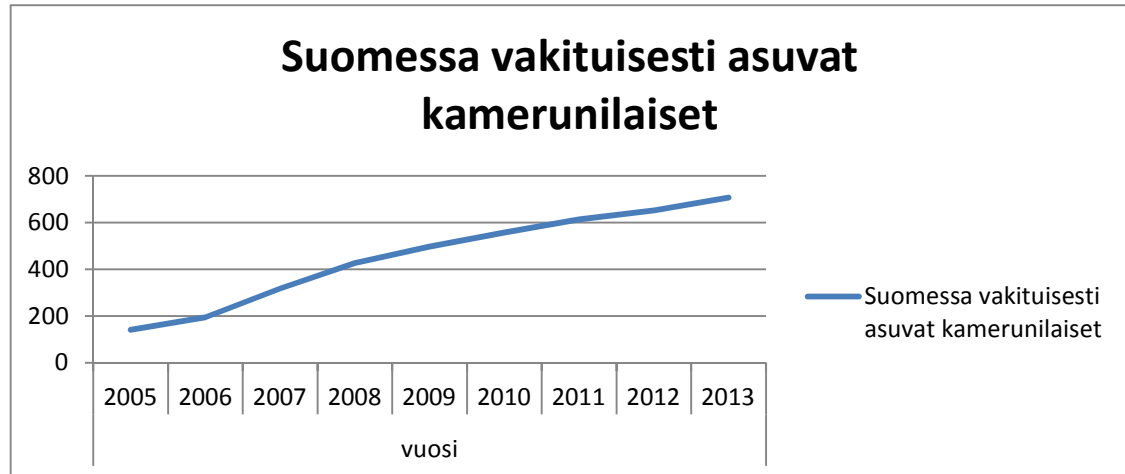
Afrikan kontekstissa Kamerunin maastamuuttajat erottautuvat usein olemalla varsin koulutettuja (Malit & Oliver 2013, 8-10). Kouluttautuminen kotimaassa tai ulkomailla ei kuitenkaan enää kannata hedelmää, vaan ulkomaille päästyään on oltava valmis sysäämään oma koulutus syrjään ja tarttumaan töihin, joista on mahdollista saada rahaa (Pelican, Tatah & Ndjio 2008, 119-120). Vain laiska bushfaller ei pidä huolta perheestään, joten paine minkä tahansa työn löytämiseen on suuri, jotta perheenjäsenien antamat velvollisuudet on mahdollista täyttää. Maastamuutto on myös sukupuolittunutta siinä määrin, että kamerunilaisten naisten maahanmuutto tapahtuu usein perheenjäsenen tai avioitumisen kautta kun taas miehillä opiskelut tai työ ovat keskeiset kanavat päästä maailmalle. (Alpes 2011, 21, 144-148.)

Bushfallingissa keskeisenä katsotaan olevan rahalähetykset, vaikka niistä ei sillä nimellä puhuta. Sen sijaan kyse on voittojen ja palkintojen jakamisesta, jotka kuuluvat ulkomailla olevan perheenjäsenen velvollisuuksiin sekä kohdemaasta käsin että kotona käydessään (Alpes 2011, 2, 13). Rahalähetyksiä on pidetty eräänä transnationaalisen huolenpidon muotona, joka kuitenkin pelkistetään koskemaan usein ns. kehittyviä maita sivuuttaen esimerkiksi Euroopan sisällä tapahtuvat rahalähetykset (Vertovec 2009, 105). Vaikka rahalähetyksen katsotaan usein tukevan koko vastaanottavan maan taloutta (Kabki et al. 2004, 86), lähettäjän puolelta kyseessä on usein oman perheen tukeminen heidän arkielämässään (Johnson & Stoll 2008, 431-432). Dahinden (2010, 62-63) puhuikin rahalähetyksistä transnationaalisena perhevelvollisuuden muotona.

Suomesta on 2000-luvulla tullut myös kamerunilaisten muuttomaa kasvavassa määrin, kuten Maahanmuuttoviraston tilastot osoittavat (kuvio 1). Haastateltavieni mukaan Suomeen heidät toi ensisijaisesti ilmainen korkeakoulutus, jota muualla Euroopassa on vaikea löytää. Vastavalmistuneella opiskelijalle annetaan kuusi kuukautta aikaa etsiä työtä jatko-oleskeluluvalla, minkä jälkeen on palattava kotimaahan, mikäli työtä ei ole onnistunut löytämään. (Infopankki, haettu 22.7.2014; Maahanmuuttajien kotoutumispalvelut, TE-palvelut, haettu 22.7.2014.) Yhtä lukuun ottamatta haastattelemani miehet ovat kaikki saaneet pysyvän oleskeluluvan siivoustyön kautta. Suurin osa miehistä tekee myös lehdenjakotyötä öisin varmistaakseen tulojen pysyvän oleskeluluvan saamisen edellyttämällä tasoilla, joka on 12 000 euroa/vuosi

(Toimeentuloedellytykset, Migri, haettu 21.8.2014). Korkeakoulutuksen merkitys voi siten myös vähentyä töitä saatuaan, jolloin tulotasolla on oleskeluluvan kannalta suurempi merkitys kuin työn laadulla.

Kuvio 1. Suomessa vakituisesti asuvat kamerunilaiset vuosina 2005-2013.

Lähde: Maahanmuuttoviraston oleskelulupatilastot vuosilta 2005-2013.

Mahdollista on myös, että tietoisuus Suomesta on levinnyt Kamerunissa, jolloin myös muuttoliike Suomeen on kasvanut (ks. Vertovec, 2009, 74-75). Kamerunista tai kamerunilaisista löytyy hyvin vähän suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta, jonka huomaisin monessa vaiheessa tiedonhankinnassa. Tämän vuoksi myöskään kamerunilaisten Suomeen suuntautuneesta muuttoliikkeestä ei ole juurikaan tutkimustietoa saatavilla. Tämä tutkimus tuo siten tärkeän lisän suomenkieliseen, Kamerunia käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen.

2.2 Integraatiokeskeisyydestä transnationaaliseen lähestymistapaan – maahanmuuttajat kohdemaan työmarkkinoilla

Suomessa maahanmuuton kasvu on tapahtunut varsin nopeasti parin viime vuosikymmenen aikana, jolloin maahanmuutosta on myös tullut jatkuva puheenaihe (Huttunen 2009, 106). Useissa suomalaisissa tutkimuksissa on todettu maahanmuuttajien työllistyvän kantaväestöä heikommin ja sijoittuvan myös useammin koulutustaan vastaamattomiin töihin (esim. Ahmad 2005; Forsander 2002; Jaakkola 2000; Katisko, 2011; Kyhä 2011). Tutkimukset ovat pääosin keskittyneet sekä

suomalaisten työmarkkinoiden syrjivään luonteeseen että myös maahanmuuttajien syrjinnän kokemuksiin. Vaikka maahanmuuttajien yllirajaiset suhteet ja niiden rooli muuttajien elämässä onkin ollut maahanmuuttotutkimuksessa esillä jo pitkään, integraatio on ollut sosiologiassakin kansainvälisestikin keskeinen tutkimuskohde (Vertovec 2009, 13).

Työn sijoittaminen transnationaaliin yhteyteen tarjoaa erilaisen katsantokannan maahanmuuttajiin kohdemaan työmarkkinoilla. Wahlbeck (2005, 42) huomauttaa, että transnationaali sosiaalinen konteksti on otettava huomioon voidakseen ymmärtää yrittäjäksi ryhtymistä. Esimerkiksi pizza- tai kebabyrittäjänä toimiminen ei ole erityisen ”turkkilaista”, vaan siitä on tullut selviytymiskeino työttömyyttä vastaan suomalaisessa yhteiskunnassa (emt). Myös tässä tutkimuksessa ymmärtääkseen kamerunilaisten miesten sijoittumista siivoojiksi suomalaisille työmarkkinoille, tarkastelen sitä transnationaalisisessa kontekstissa pitäen esillä jatkuvasti miesten kotimaan tärkeänä elämän kiintopisteenä.

Siivoustyö kuuluu matalapalkka-aloille muodostuneisiin ns. sisäänpääsyammatteihin tai ponnahduslautoihin, joiden kautta maahanmuuttajille katsotaan avautuvan tien kohdemaan työmarkkinoille (Forsander 2002, 43). Ponnahduslautoilta ei ponnisteta kuitenkaan välttämättä kovin korkealle, sillä työmarkkinoiden etninen jakautuminen viittaa yhä syvempään eriytymiseen kantaväestön ja maahanmuuttajien töihin, joissa maahanmuuttajille jää kantaväestön hyljeksimät työt (Ahmad 2005, 19; Forsander 2002, 38; Jaakkola 2000, 91; Stalker, 2000, 133-134). Kyhän (2011, 230) mukaan suomalaiset työmarkkinat eivät edelleenkään osaa hyödyntää maassa olevaa koulutettua työvoimaa korkeasti koulutettujen(kin) maahanmuuttajien työskennellessä koulutustaan vastaamattomissa matalapalkka-alan töissä.

Siivoustyön kaltaisista sisäänäntuloammateista käytetään myös nimitystä umpikuja-ammatti, jossa etenkin maahanmuuttajat jumiutuvat alalle vuosiksi koulutuksesta ja kielitaidosta riippumatta (Urban 2013). Sellaisten alojen arvostus, joille maahanmuuttajia on hakeutunut tai ajautunut paljon, alenee kantaväestön silmissä nopeasti (Stalker 2000, 133-134). Näre (2013a) sanoo maahanmuuttajuudesta tulleen yksi keskeisistä kategorioista, joka määrittelee ihmisen asemaa työmarkkinoilla. Esimerkiksi hoitoalalla maahanmuuttajat ovat yleisesti sijoittuneet hierarkiassa alempiin töihin, kuten siivoojiksi, keittiöapulaisiksi ja hoiva-avustajiksi (emt. 74).

Muuttajiin yhdistetyn väliaikaisuuden voidaan katsoa olevan osasyynä työmarkkinoiden etniseen jakautumiseen ja muuttajien hyödyntämiseen väliaikaisena, heikosti palkattuna työvoimana (Roberts 1995, 56). Työmarkkinoilla tapahtuva etninen jakautuminen on myös seurausta maahanmuuttajien heikommasta asemasta yhteiskunnassa esimerkiksi erilaisten lupakäytäntöjen myötä. Tämä tekee heistä houkuttelevaa työvoimaa heidän joutuessaan olemaan joustavia ja tyytymään huonompiinkin töihin (ks. Näre 2013a). Kuten Könönen (2012) huomauttaa, erilaisia oleskelulupaprosesseja läpikäyvien ihmisten on vaikeampi valita töitään, vaan on tartuttava niihin tilaisuuksiin, mitä tarjoutuu. Lupaprosessit asettavat ihmiset erilaiseen asemaan kohdemaassa, sillä esimerkiksi turvapaikanhakijoiden ja opiskelijoiden työnteko-oikeutta rajoitetaan Suomessa (ks. Könönen 2012, 192-193). Opintojen jälkeen on kyettävä näyttämään tulot tai työpaikka, jotta Suomeen saa jäädä. Näin korkeakoulusta valmistuneilla opiskelijoilla on myös kiire löytää työpaikka nopeasti. Huttusen (2009, 107-108) mukaan maahanmuuttaja kantaa aina kouluttamattoman leimaa, sillä lopulta kohdemaassa määrätellään, millaista ja ennen kaikkea missä hankittua osaamista se arvostaa.

Forsander (2002, 239) kyseenalaistaa siivoustyön integroivan maahanmuuttajia ihanteelliseksi pidettyyn keskiluokkaiseen elämään Suomessa. Palkkatyön lähtökohtana tulisi näin ollen olla suomalaisen keskiluokkaisen mukaisen ihanne-elämän saavuttaminen, jota ei voi tiettyjen ammattien, kuten siivoamisen, harjoittamisella saavuttaa. Integraatiokeskeisessä ajattelussa suomalaiseksi tai suomalaisen kaltaiseksi tuleminen näyttäytyy tärkeämpänä unohtaen sen, että elämän kiintopiste voi sijaita muuallakin kuin Suomessa. Toisessa maassa suoritettulla siivoustyöllä on mahdollista suorittaa keskiluokkainen tai korkeampikin asema kotimaassa valuuttojen välisten arvoerojen sekä muuttamisen antaman statuksen nousun kautta (Batnizky et al. 2009). Transnationaalissa kontekstissa ajateltuna kohdemaan työmarkkinat saattavatkin toimia keinona toteuttaa parempaa elämää tai perheen elättäjyyttä kotimaassa, sillä transnationaalissa elämässä paikallisuus ja liikkuvuus ovat toisiinsa tiiviisti yhteenkietoutuneita (Dahinden 2010, 51-52).

Tutkimuksissa ihmisen status maahanmuuttajana ottaa hänet valtaansa niin, että kotimaa näyttäytyy usein kaukaisena, taakse jätettynä paikkana. Transnationaalisuutta hyödyntäen maahanmuuttajuudesta pystytään irtautumaan ja näkemään ihminen useampaan kuin yhteen paikkaan sidottuna. Senegalilaisia maastamuuttajia tutkinut Sinatti (2014) huomauttaa etteivät lakien kautta arkikieleen otetut maahanmuuttotermit,

kuten integraatio, istu välttämättä monimerkityksiseen muuttoon, jossa eletään ylitajaisesti. Myös Alpes (2011, 211-212) kehottaa huomioimaan maasta muuttamisen eikä aina pakottamaan maahanmuuttoa hallitsevaksi kategoriaksi kun käsitellään ihmisten siirtymä paikasta toiseen. Maahanmuuton sijasta tässä tutkimuksessa kiinnitän huomiota kamerunilaisten miesten hyödyntämään elämän ylitajaisuuteen heidän sukkuloidessaan Suomen ja Kamerunin välillä.

2.3 Miehet ”naisten” töissä – esimerkkinä siivous

Siivousalalla olevat suomalaismiehet ovat usein esimiestehtävissä tai toimivat esimerkiksi koneajoa vaativissa tehtävissä, jolloin alalla olevat maahanmuuttajamiehet toteuttavat toisenlaista miehuutta tehdessään rivisiivoojina naisten työtä (Käyhkö 2006, 191). Miehet haluavat usein korostaa maskuliiniseksi käsitettyjä piirteitä – esimerkiksi fyysisyyttä – työskennellessään naisvaltaisilla aloilla, kuten siivous- ja hoitoaloilla, koska muuten työn ei katsota välttämättä olevan miehen arvolle sopivaa (Ahmad 2005, 57; Faizan Ahmed 2006, Näre 2010, Ramirez 2011). Lupton (2000, 35) sanoo, että perinteisillä naisten aloilla naisten kanssa työskentely voi olla haaste miehen maskuliinisuudelle. Käyhkön (2006, 16, 45) mukaan siivous ymmärretään olevan kaukana hohdokkaasta ja tavoitellusta työstä, vaan se käsitetään arkiajattelussa alhaisen palkan ja arvostuksen naisduunariammattiksi. Siivousta kuvataan myös useimmiten negatiivien kautta, joihin kuuluu likaisuus, arkisuus ja ruumiillisuus. Käyhkö (emt. 16) sanookin lian poistamisen olevan yhteiskunnassa sellaisille ihmisille jätetty työ, keiden asema määritellään työn kautta alhaiseksi. Tässä tutkimuksessa käsitän siivouksen naisten työnä Käyhkön (emt.) määritelmien mukaisesti.

Likaisella työllä on usein huono maine ja siihen sisältyy ajatus nöyrästä palvelusuhteesta, jossa palvelijan ja palvelun saajan välinen hierarkia on selkeästi esillä. Likaiset työt on usein yhdistetty alhaiseen ammatilliseen arvostukseen sekä alhaiseen palkkaan, koulutukseen, statukseen ja valtaan. (Ramirez 2011, 105.) Stacey (2005) mukaan arvokkuuden löytäminen työstä on likaisen työn tekijälle oleellista voidakseen oikeuttaa itselleen paikkansa työmarkkinoiden hierarkian alapäässä. Hänen omassa tutkimuksessaan kotipalvelutyöntekijöistä Yhdysvalloissa työntekijät korostivat olevansa valmiita tekemään likaisia ja arkipäiväisiä töitä, joihin kaikista ei ole. Tämä oli

heille ylpeyden aihe, josta he myös löysivät työnsä arvokkuuden. (emt. 845-847.) Siivous lukeutuu likaisen töihin aloihin, jossa joudutaan konkreettisesti kosketuksiin lian kanssa (Näre 2013b, 613).

Ihmisen status voi alentua maahanmuuttajuuden myötä, ja kotimaassa korkeassakin asemassa olleen ihmisen yhteiskunnallinen arvostus voi romahtaa uuteen maahan muuttaessa. Etenkin miehille siirtyminen matalapalkkatyöhön naisvaltaiselle alalle voi tuntua uhalta maskuliinisuudelle, jos mies on tottunut ajatukseen miesjohtajuudesta ja miehen paremmasta asemasta sekä perheessä että yhteiskunnassa yleisesti. (McGregor 2007, 809; Sarti & Scrinzi 2010, 8-9.) Toisaalta, pelkästään jo työhön pääseminen voi olla maahanmuuttajamiehelle maskuliinisuutta vahvistavaa ja miehen liittämistä perheen elättäjän rooliin (Scrinzi 2010, 46).

Elättäjyys on seikka, jota ei voi sivuuttaa tutkittaessa miesten motivaatioita työskennellä naisvaltaisilla aloilla, sillä elannon ansaitseminen on edelleen tiiviisti kytkeytynyt miehiseen elämänpiiriin käsitettäväksi asiaksi. R. W Connell (1995, 90) sanoo elättäjyyden tulleen vahvasti kytkeytyneeksi käsitykseen oikeasta maskuliinisuudesta, mutta määritelmä problematisoituu, kun rakenteellinen työttömyys estää miehiltä pääsyn työhön. Silloin työpaikka itsessään ei asetu maskuliinisuuden määrittelijäksi, vaan pelkästään työmarkkinoilla oleminen (emt. 95). Tämä näkyy useissa tutkimuksissa, jotka käsittelevät muuttajamiesten sijoittumista työmarkkinoiden hierarkian alapäähän ja työn merkitystä heille (Batnizky et al. 2009; McGregor 2007; Ramirez 2011). Muuttajuutta ei tule kuitenkaan ylikorostaa palkkatyöhön pääsyn ihannoinnissa, sillä myös länsimaissa todellisen miehuuden katsotaan alkavan omien tulojen ansaitsemisesta, kuten McDowell (2003, 56-57) ja Sankala (2008) tutkimuksissaan osoittavat.

Miehet valitsevat myös työskentelyn naisvaltaisilla aloilla omasta kiinnostuksestaan alaa kohtaan (esim. Lupton 2000), mutta tässä tutkimuksessa lähes jokaisen haastateltavan ollessa korkeasti koulutettu mies, lähestyn siivousalalle sijoittumista sinne ajautumisena eikä niinkään hakeutumisena. Suomalaisissa tutkimuksissa maahanmuuttajat siivousalalla korostavat usein tekevänsä työtä vain siksi, kun muuta ei ole tarjolla. Tällainen puhe saattaa johtua siivoustyön likaisuuden ja häpeällisyyden leimasta suuressa osassa maailmaa. (Jaakkola 2000, 111; Könönen 2012, 194; Trux 2001, 276.) Tärkeää onkin sijoittaa siivoustyö sen maineen – likaisuuden ja alhaisen

naisten työn – yläpuolelle ja asettaa se maastamuuton kontekstiin. Näin voidaan ymmärtää siivoustyön rooli maskuliinisuuden rakennuksessa.

2.4 Maahanmuuttajuus negatiivisena kategoriana

Terminä maahanmuuttaja on erittäin latautunut, joka heijastelee myös tilannetta työmarkkinoilla (Jaakkola 2000, 111). Leinosen (2012) mukaan maahanmuuttajasta on tullut kategoria, joka määrittelee ihmistä negatiivisen kautta (ks. myös Näre 2013a). Maahanmuuttajuus itsessään on myös rodullistunut, sillä Leinosen (emt) haastattelemat amerikkalaiset maahanmuuttajat Suomessa eivät edes mieltäneet itseään maahanmuuttajiksi, vaan sen sijaan kutsuvat itseään amerikkalaisiksi Suomessa. Maahanmuuttajan hahmoksi onkin muodostunut etnisesti valtaväestöstä erottuva, köyhemmästä maasta saapuva pakolainen tai turvapaikanhakija (emt). Maahanmuuttajat luokitellaan helposti homogeeniseksi ryhmäksi, vaikka ihmisten muuttosyyt vaihtelevat suuresti. Omassa tutkimuksessani en käytä miehistä missään vaiheessa termiä maahanmuuttaja, jolla liittäisin heidät osaksi integraatiokeskeistä maahanmuuttokeskustelua. Sen sijaan käytän heistä termiä muuttaja, joka mielestäni sopii hyvin myös ymmärykseen ylijärjestyksestä elämästä.

Näre (2013b, 604-605) sanoo, että maahanmuuttajuus tulisi sisällyttää yhdeksi ihmisen elämää määritteleviksi sosiaalisista kategorioista esimerkiksi luokan ja sukupuolen kanssa. Rastan (2008, 150-151) mukaan vähemmistöryhmillä on usein halu määritellä itse oma ryhmänsä, jolloin tutkijan tulee olla tarkkana nimeämispäätöksissään. Sanat ulkomaalainen ja maahanmuuttaja kantavat myös poliittisia merkityksiä, jolloin tutkijan sanavalinnat eivät ole neutraaleja (emt). Kamerunilaisista on tehty hyvin vähän – jos ollenkaan – suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta, jolloin tässä tutkimuksessa miesten nimeäminen muuttajiksi tai bushfallereiksi tarjoaa mahdollisuuden tuottaa kamerunilaisista tietoa niin sanotusti heidän omista lähtökohdistaan käsin. En myöskään käännä bushfaller-termiä suomeksi, vaan käytän sitä alkuperäisessä muodossaan.

3 Miehuuden rakentamista jälkikoloniaalisissa tiloissa

Tässä kappaleessa käyn läpi tämän tutkimuksen teoreettisen pohjan ja tutkimuksen kannalta tärkeimmät käsitteet. Ensin käyn läpi sukupuolentutkimusta maskuliinisuuden näkökulmasta, jonka jälkeen perehdyn tarkemmin hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Tämän jälkeen avaan jälkikoloniaalista tutkimusta sekä liitän sen sukupuolentutkimukseen sekä maskuliinisuuksien tutkimukseen.

3.1 Sukupuoli – olemista, rakentamista ja esittämistä

Sukupuolen rakentuminen ja rakentaminen yhteiskunnassa on monitasoinen prosessi, jossa on kyettävä vastaamaan kulttuurisiin odotuksiin oikeanlaisesta sukupuolen olemisen ja esittämisen tavasta. West ja Zimmerman (1987) käsittävät sukupuolen tekemisen tapahtuvan yhteiskunnassa ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, joissa ihmisten mielissä olevat feminiinisuuden ja maskuliinisuuden ”luonnolliset” piirteet ovat jatkuvasti esillä. Ymmärrän sosiaalisen ja biologisen sukupuolen toisiinsa kytkeytyvinä, mutta myös toisistaan erotettavissa olevina. Sosiaalinen sukupuoli ei ole ihmisen synnynnäinen ominaisuus vaan pikemminkin sosiaalisten tilanteiden tuotos. (emt, ks. myös Connell & Messerschmidt 2005; Connell 2002, 55.)

Sukupuolta luodaan jatkuvan esittämisen kautta, joissa sukupuolet pyritään näyttämään vastakkaisina toisilleen. Tällaisten sukupuolitekojen ytimessä on toistettavuus, jolla lujitetaan sosiaalisesti vakiintuneita merkityksiä kuhunkin sukupuoleen kuuluviksi teoiksi. Nämä merkitykset ovat usein arkisia ja saavat yhteiskunnan tasolla laajan kollektiivisen tuen. Sukupuolitekojen muotoutuminen yhteiskunnassa normatiivisiksi tukee sukupuolten käsittämistä polaaraisesti toisistaan erillisiksi ja vastakkaisiksi luonnollistetuiksi ihmisten ominaisuuksiksi. (Butler 1990/2006, 79-80, 234-235; ks. myös Harris 1995, 16-17, 60.) Siivousalalla työskentelyä ei voi pitää universaalina maskuliinisuuden merkinä, sillä se on jo luonnollistettu naisten työksi (Käyhkö 2006 17). Maskuliiniset teot tulevatkin uudelleen neuvotelluksi tilanteissa, joissa oleminen ei ole automaattisesti miehiseksi tunnustettua.

Kun mies ja nainen määritellään toisistaan erillisiksi ja maskuliinisuus feminiinisyyttä arvostetummaksi, uusinnetaan jatkuvasti myös miehistä valtaa yhteiskunnassa (Käyhkö

2006, 24). Sukupuolet määritellään kollektiivisten sosiaalisten käytäntöjen kautta. Kuten naiset investoivat feminiinisyyteen korostaen yhteiskunnassa vallitsevaa käsitystä naiseudesta, myös miehet panostavat oikeaksi katsomaansa ja myös yhteiskunnassa oikeanlaiseksi katsottuun maskuliinisuteen. (McDowell 2003, 12; Skeggs 1997, 102.) Tietynlaisiin sukupuolten piirteisiin investoidaan eri ryhmissä toisistaan poikkeavin tavoin. Esimerkiksi keski- ja työväenluokkaisilla naisilla ja miehillä voi olla toisistaan poikkeavat tavat määritellä hyvää naiseutta ja mieheyttä. Hyviksi sukupuolten ominaisuuksiksi tavoitellut asiat määrittävätkin esimerkiksi luokan, etnisyyden tai seksuaalisen suuntaumuksen suhteen erilaisiksi. (Skeggs 1997.)

Connellin (1995, 67) mukaan sukupuoli on moderni käsite, jota käyttäessä pyritään selittämään ihmisen käytöksen johtuvan hänen olemuksestaan. Vielä tärkeämpää on määritellä jonkun kuulumattomuus ryhmään hänen käytöksensä ja tekojensa vuoksi. Sukupuoliset määrittelyt vaativat polaarista mies/nainen –jaottelua, jossa tietynlaiset ominaisuudet ja käyttäytymistavat katsotaan feminiiniseksi tai maskuliiniseksi. Sukupuolta tehdään kulttuurisesti erityisellä tavalla, jolloin maskuliiniseksi tai feminiiniseksi mielletyt piirteet eivät ole universaaleja. (emt. 68.) Käsitän universaalisuuden sukupuolen rakennuksessa antavan kuitenkin pohjan sille, miten paikallisemmat piirteet maskuliinisuuksien ja feminiinisyyksien ympärille muotoutuvat.

Maahanmuuttajuus kategoriana on suhteellinen, sillä käytännössä samasta ihmisestä voidaan puhua myös maastamuuttajana (ks. myös Näre 2013b, 604-605). Neuvottelut oikeanlaisesta miehuudesta ja naiseudesta asettuvat myös eri kontekstiin riippuen siitä, puhutaanko henkilöstä maasta- vai maahanmuuttajana. Mihin sijoittuvat ihmisen omat määrittelyt omalle sukupuoliselle käytökselleen? Vielä tätäkin tärkeämpää on se, asettaakoo tutkija tutkittavansa maastamuuttajan vai maahanmuuttajan kategoriaan. Maskuliinisuudet ja feminiinisyydet voivat saada hyvin erilaisia piirteitä ja merkityksiä riippuen siitä, kumpaan suuntaan tutkija kallistuu.

Puhuttaessa maskuliinisuudesta ja maskuliinisuuksien määrittelystä, ei patriarkaalisuutta voida ohittaa. Patriarkaatti on miesten voiman ja kontrollin osoitus yhteiskunnassa, joka näkyy jokapäiväisten käytäntöjen tasolla niin taloudessa, kulttuurissa kuin seksuaalisuudessakin (Connell 1995, 65). Patriarkaalinen miesihanne voi muodostua sellaiseksi, joihin poikien odotetaan myös kasvavan, sillä pojat oppivat jo nuorina miehisyden olevan synonyymi yhteiskunnalliselle vallalle toisia kohtaan. Miehisyys

asettaa heille auktoriteetin ja ajatuksen oikeudesta hallita muita vaikka voimakeinoja käyttämällä. Patriarkaalisuus toimii yhteiskunnallisesti luoden normeja, joita miesten tulee vaalia pysyäkseen hallitsevassa asemassa. Se suosii kuitenkin vain harvoja miehiä, joille avautuu mahdollisuus hallita sekä muita miehiä että naisia. Miesten rakentama patriarkaalinen yhteiskunta hyödyttääkin eniten niitä miehiä, jotka suostuvat seuraamaan patriarkaalista miesmallia aikaan kuuluvien vaatimusten mukaisesti. Valkoiset miehet ovat aina etulyöntiasemassa, kun taas naiset ja ei-valkoiset miehet saavat tyytyä ensisijaisesti toisen luokan kansalaisen osiin. Naisten siirtyminen työmarkkinoille ja sukupuolten välisen tasa-arvon lisääntyminen on kuitenkin uhannut perinteistä miehen elättäjyyteen sidottua patriarkaattia ja pakottanut miehet kehittämään uusia maskuliinisuuden malleja, joihin on tukeuduttava pitääkseen itseään edelleen miehisinä miehinä. (Connell 2002, 142; Harris 1995, 18-19, 91, 190; hooks 2004, 88.)

Maskuliiniseksi katsotuista piirteistä elättäjyys ja taloudellinen vastuu kytkeytyy edelleen tiiviisti miehiseen elämänpiiriin kuuluvaksi asiaksi. Etenkin palkkatyön on länsimaissa katsottu kuuluvan edelleen vahvasti miehisyteen, minkä vastakohtaksi kotona oleminen ja kotitaloustyöt määrittyvät naisten elämänalueisiin kuuluviksi (Connell 2002, 61). Vaikka Suomessa naiset ovat esimerkiksi Euroopan tasolla verrattuna paljon työelämässä ja perheissä elatusvastuu on perheissä jakautunut suhteellisen tasaisesti miehen ja naisen kesken, työelämä on edelleen jakautunut miesten ja naisten töihin. Myös palkkataso on erilainen nais- ja miesvaltaisilla aloilla miesten palkkojen ollessa keskimääräistä korkeammat. (Korvajärvi 2010.) Täten miehinen elättäjyyden ihanne elää edelleen rakenteellisella tasolla, jossa miehisestä työstä voidaan myös maksaa enemmän palkkaa kuin naisisesta.

Jingping Zuo (2004) sanoo miehen elättäjyyden vaatimuksen olevan edelleen yhteiskunnan rakenteissa oleva ajatus, joka heijastaa ennen kaikkea perinteiseen ydinperheeseen kuuluvien aviomiehen ja -vaimon välisiä taloudellisia suhteita. Vaikka osa miehistä olisikin egalitaarisia ja kannattaisivat elättäjyyden jakautumista molemmille sukupuolille, kulttuuriset ja sosiaaliset ihanteet mieselättäjyydestä elävät yhä yhteiskunnan rakenteiden tasolla. (emt, ks. myös Connell & Messerschmidt 2005, 843.) Elättäjyys liittyy miehillä näin myös taloudelliseen valtaan etenkin suhteessa naisiin.

Sankala (2008, 50) käsittää maskuliinisen minuuden olevan sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakennettu määritelmä, jossa miessukupuoleen yhdistetään yleisesti yhteiskunnassa ja kulttuurissa miehiin liitettyjä käyttäytymistapoja ja ominaisuuksia. Tämän pohjalta syntyy kulttuurisesti jaettu kuva ”ihannemiehestä”, jota miehet pyrkivät tavoittelemaan. Miehisuus ja maskuliinisuus ovat kuitenkin kaksi eri asiaa, sillä miehen pitää pyrkiä tietynlaiseen käytökseen ja olemaan tietynlaisissa aktiviteeteissa osallisena voidakseen olla maskuliininen. Pelkkä mies biologisena sukupuolena ei ole riittävä saavuttaakseen oikeanlaisen sosiaalisen sukupuolen, josta maskuliinisuus syntyy. (Butler 1990/2006, 194-196, Ratele 2008.)

Maskuliinisuutta suoritetaan sosiaalisten toimintojen kautta, jotka voivat vaihdella hyvin paljon riippuen tilanteen sukupuolisuudesta ja esillä olevasta sukupuolten valtaerosta (Connell & Messerschmidt 2005, 836). Kulttuurinen etäisyys voi joskus olla ratkaisevaa tietynlaisten sosiaalisten tekojen suorittamisen kannalta: esimerkiksi afrikkalainen mies voi kokea helpommaksi olla kodinhoidon kaltaisissa palkkatöissä länsimaiselle naiselle, mutta ei yhtä helposti afrikkalaiselle naiselle (Bartolomei 2010, 99). Kulttuurinen ja etninen etäisyys työnantajaan hänen ollessaan nainen voi antaa miehelle mahdollisuuden toteuttaa maskuliinisuutta elättäjyyden kautta säilyttäen perheenpään statuksen itsellään. Maskuliinisuus on jatkuvien neuvottelujen alaisena ja toisaalta myös tilanteeseen sidottua. Naisten työksi katsotussa työssä mies ei voi välttämättä toteuttaa maskuliinisuuttaan haluamallaan tavalla, jolloin omaa miehuutta on vahvistettava jollain muulla elämän osa-alueella.

3.2 Hegemoninen maskuliinisuus

Hegemoninen maskuliinisuus toimii yhteiskunnallisten sosiaalisten käytäntöjen kautta, jotka ylläpitävät sukupuolten välistä valtaeroa ja hierarkiaa (Ratele 2008). Aiemmin hegemoninen maskuliinisuus käsitettiin yhteiskunnallisiksi käytännöiksi, jotka sallivat miesten alistavan naisia yhteiskunnallisesti. Myöhemmin on kuitenkin nähty, ettei se kuitenkaan ole merkityksiltään ja tarkoituksiltaan stabiili vaan yhteiskunnallisissa olosuhteissa muotoaan muuttava valtasuhde sekä naisiin että alisteisiin miehiin nähden. (Connell & Messerschmidt 2005, 832-833.) Kyseessä on siten pikemminkin maskuliinisuuden muoto, joka on hallitsevassa asemassa sekä sukupuolten välisissä että

miesten keskinäisissä suhteissa. Miehiin yhdistetty auktoriteetti ja toiminnan rationaalisuus toimivat hegemonisen maskuliinisuuden tärkeimpinä rakennuspalikoina, jotka ovat myös olleet oleellisia patriarkaalista yhteiskuntaa legitimoidessa. (Connell 1995, 77, 90.) Hegemoninen maskuliinisuus on kulttuurissa normatiiviseksi katsottua maskuliinisuutta, jota vasten miehet omaa maskuliinisuuttaan peilaavat. Vaikka se kuuluu todellisuudessa vain harvojen miesten elettyyn elämään, olemassa olevat hegemonisen maskuliinisuuden mallit vaikuttavat kuitenkin jokapäiväisiin elämisen tapoihin ja keinoihin rakentaa suhdetta sekä toisiin miehiin että naisiin. (Connell & Messerschmidt 2005.)

Tässä tutkimuksessa hegemoninen maskuliinisuus on esillä ihanteellisena mallina, jota yhteiskunnassa miehet yrittävät tavoitella. Näen sen Connellin ja Messerschmidtin (2005) tarkoittamalla tavalla yhteiskunnassa tai kulttuurissa olemassa olevana ja tiedostettuna maskuliinisuuden mallina. En aseta ennalta mitään hegemonista kamerunilaista, länsiafrikkalaista tai afrikkalaista maskuliinisuutta, jota vasten peilaisin tutkittavien mielihien käsitystä maskuliinisuuksista. Sen sijaan mielihien puheista pyrin löytämään heidän käsittämäänsä hegemonista maskuliinisuutta, jota he yrittävät omalla toiminnallaan pyrkiä saavuttamaan.

Hegemoninen maskuliinisuus on yhteiskunnassa kunnioitetuin ja halutuin maskuliinisuuden muoto (McDowell 2003, 11). Pelkästään sen olemassaolo on useimmille miehistä etu, sillä he voivat tukeutua patriarkaattiin sidottuun maskuliinisuuteen ja sen tavoitteluun vahvistaakseen omaa ylivaltaansa suhteessa naisiin ja alemmiksi katsottuihin maskuliinisiin. Hegemonisen maskuliinisuuden tunnistamiseksi on kyettävä näkemään maskuliinisuksien arvojärjestykset ja hierarkiat sekä nähdä sukupuoli sosiaalisessa tilanteissa ja suhteissa tuotettuna, joissa myös ihanteellisen maskuliinisuuden rajoja määritellään. (Connell 1995, 37, 75.) Maskuliinisuutta rakentaessa pojat ja miehet tiedostavat usein ulkoiset vaatimukset, joita heiltä odotetaan. Taloudelliset, poliittiset ja kulttuuriset rakenteet mahdollistavat maskuliinisuuden tekemisen ja elämisen, mutta miehet myös aktiivisesti rakentavat maskuliinisuuttaan suhteessa ulkoisiin tekijöihin tietoisina eri maskuliinisuksien sekä sukupuolten välisistä hierarkioista. (Ratele 2008.)

Connell ja Messerschmidt (2005, 838-839) puhuvat hegemonisista maskuliinisuuksista korostaen niiden monipaikkaisuutta sekä paikallisuutta. Ei ole olemassa yhtä

universaalia hegemonian mallia, vaan hegemoniset käytännöt ovat sulautettuina paikallisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja organisaatioihin, jolloin ne myös vaikuttavat koko yhteiskunnan läpäisevään sukupuolijärjestykseen. Alueella vallalla oleva hegemonisen maskuliinisuuden malli tarjoaa esimerkin, jota miehet paikallisesti pyrkivät toteuttamaan. Vaikka hallitseva maskuliinisuuden ihanne olisikin paikallinen, ottaa se usein vaikutteita universaaleista malleista, jotka hyvin usein ovat länsimaissa valloillaan olevaa hegemonista maskuliinisuutta. (emt.) Puhuttaessa kamerunilaisista miehistä Suomessa, on huomioitava maskuliinisuuksista käydyt neuvottelut hegemonisista maskuliinisuuksista puhuttaessa. Kamerunissa vallitseva ihanteellinen maskuliinisuus voi poiketa Suomessa olevasta hegemonisesta maskuliinisuudesta. Ylitulkintaa on vältettävä ja siten myös varottava liioittelemasta kahden maan maskuliinisuuksien ihanteiden välisiä eroja.

Bourdieuun (2001, 52) mukaan oikeaksi katsotulle miehisyydelle täytyy saada aina hyväksyntä toisilta miehiltä, kuten erilaisissa initiaatoriteissa tehdään (ks. myös Amadiume 1987, 95). Vaaroista piittaaminen ja sääntöjen kiertäminen ovat esimerkkejä miehisyiden piirteistä, jotka ovat miesten keskuudessa yleisesti tunnustettuja. Myös kärsimys ja sen korostaminen tekevät tos miehen, sillä pelon ja heikkouden myöntäminen on feminiinistä, johon lankeamista tos miehen tulee välttää. (emt. 52., ks. myös Connell 1995, 83.) Toisiin miehiin suhteessa oleva maskuliinisuus asettuu mielenkiintoiseen valoon tässä tutkimuksessa, sillä bushfaller-miehet rakentavat maskuliinisuuttaan yhtäältä suhteessa kotona oleviin toisiin kamerunilaisiin miehiin että myös kohdemaassa oleviin suomalaisiin miehiin.

Naiset voivat osaltaan olla uusintamassa hegemonista maskuliinisuutta vaatien miehiä yltämään ihanteelliseksi katsottuun miehuuteen. Odotukset esimerkiksi miehen isyydelle ja elättäjyydelle ovat usein kulttuurisia ja naiset voivat odottaa omaa miestänsä yltämään kulttuurisen ihanteen mukaiseen miehiseen käyttäytymiseen. Näin naisten legitimoima hegemonisen maskuliinisuuden muoto antaa miehille sekä luvan että vaatimuksen tavoitella tätä ihannoitua miehuuden muotoa. (Dover 2005, 179.) Naiset joutuvat tukeutumaan hegemonista maskuliinisuutta tavoitteleviin miehiin turvatakseen myös oman asemansa etenkin vahvasti patriarkalisissa yhteisöissä, joissa naisten mahdollisuudet ovat miesten mahdollisuuksia rajoitetummat. Tästä osoituksena on esimerkiksi varakkaan puolison etsiminen omana selviytymisstrategiana. (Alpes 2011, 168.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä on kritisoitu siitä, että se unohtaa ihanteellisen maskuliinisuuden ulkopuolella olevat miehet ja heidän eletyn maailmansa maskuliinisuuden marginaalissa. Kriitikkojen mukaan olisi huomioitava yhteiskunnassa valloillaan olevat monet hegemoniset maskuliinisuudet, jotka ovat sidottuja esimerkiksi luokkaan. Keskiluokkainen hegemoninen maskuliinisuus voi sisältää korkean koulutuksen, kovat tulot sekä huolitellun ulkonäön, kun taas työväenluokkainen vastine voi olla fyysisen työn tekijä, joka ei koulutuksella ja merkkivaatteilla prameile. Yhteiskunnassa on eri ryhmien välillä sekä ryhmien sisällä käynnissä jatkuva neuvottelu siitä, mitä oikea maskuliinisuus on. (Aboim 2009; Coles 2009.)

Coles (2009) korostaa maskuliinisuuden rakennusta etenkin toisiin miehiin nähden ja puhuu hegemonisen maskuliinisuuden sijaan enemminkin dominoivista maskuliinisuuksista, joita luodaan sekä miesryhmien sisällä että niiden välillä. Esimerkiksi työväenluokkainen, fyysiseen kuntoon ja kouluttautumiseen perustuva maskuliinisuus on erilainen keskiluokkaisesta bisnesmaskuliinisuudesta. Dominoivaan maskuliinisuuteen kuulumisen katsotaan olevan läsnä ryhmien sisällä. Vincent (2006) esimerkiksi esittää, että eteläafrikkalaisessa korkeakoulumaailmassa valkoisuuden ihanteen vallitessa ei-valkoiset miehet ovat dominoivan maskuliinisuuden ulkopuolella heidän ihonväriensä vuoksi. Dominoiva maskuliinisuus tekee tarkoituksellista työtä minimoimalla ja halveksimalla alhaisemmaksi katsomansa maskuliinisuuksien muodot. Mies voi kuulua samanaikaisesti sekä dominoivaan että alempaan maskuliinisuuteen ollessaan esimerkiksi etnisyytensä vuoksi dominoiva, mutta luokkansa puolesta alempiarvoinen. (McDowell 2003, 11.) Connellin (1995, 237) mukaan sukupuolta ymmärtääkseen on katsottava sen kanssa vuorovaikutuksessa olevia asioita, kuten etnisyyttä tai luokkaa.

Vaikka dominoivan maskuliinisuuden avulla voidaan rakentaa tietyn ryhmän sisällä tietynlaista maskuliinisuuden ihannetta, on silloinkin huomioitava hegemonisen maskuliinisuuden tavoittelu käyttäen hyväksi esimerkiksi miehisyteen liitettyjä fyysisyyttä tai elättäjyyttä (Connell 1995, 55, 90). Ymmärrän hegemonisen maskuliinisuuden laajempaan kuin dominoivan maskuliinisuuden, mikä tarjoaa tässä tutkimuksessa laajemman viitekehyksen tarkastella maskuliinisuuksien neuvotteluja suhteessa kotimaassa vallitsevaan hegemoniseen maskuliinisuuteen tai heidän käsittämäänsä suomalaisen hegemoniseen maskuliinisuuteen. Dominoivaan maskuliinisuuteen tukeutuminen vaatisi mielestäni tarkemman rajatun miesryhmän,

kansalaisuuden en katso olevan riittävä tähän. Aivan kuten esimerkiksi suomalaisia miehiä ei laadullisessa tutkimuksessa käsitetä yhtenä suurena ryhmänä, ei kansalaisuus ole myöskään peruste tutkia kamerunilaisia siten. Tämän vuoksi myös dominoivan maskuliinisuuden käyttäminen jäisi liian kapeaksi tarkastelukulmaksi tähän tutkimukseen.

Bell hooks (2004) osoittaa teoksessaan *We Real Cool* kuinka afroamerikkalaiset miehet pyrkivät Yhdysvalloissa tavoittelemaan valkoisten miesten hallitsemaa hegemonista maskuliinisuutta omista lähtökohdistaan käsin. Rakenteet syrjivät tummaihoisia miehiä esimerkiksi työsaannissa, jolloin miehet joutuvat kehittämään vaihtoehtoisia menetelmiä kohti hegemonista maskuliinisuutta. Stereotypiat tummaihoisten miesten älykkyyden alhaisesta tasosta ja kouluttautumisen hyödyttömyydestä yhteiskunnassa on saanut heidät itsensä myös pidättäytymään urahaaveista ja korkean koulutuksen polulta. Rikollisin keinoin ansaittu raha ja väkivaltainen käytös ovat kehittyneet afroamerikkalaisten miesten keskuudessa tavoiteltavan miehiseksi käytökseksi luoden gansta-kulttuuria, jossa patriarkaalin miehisyyden ihanne näkyy naisten alistamisen kautta. Tästä maskuliinisuuden mallista on tullut dominoiva malli, jolla tavoitellaan hegemoniseen maskuliinisuuteenkin liittyviä piirteitä: rahan tienaamista ja valtaa suhteessa naisiin. (emt.)

Kuten Butler sanoo sukupuolen olevan performatiivista (1990/2006), vaatii hegemonisen maskuliinisuuden ylläpitäminen myös omat sankarinsa ja palvotut esikuvansa, jotka toimivat esimerkkeinä ylivertaisen maskuliinisuuden mallista. Hegemoninen maskuliinisuus ei ole koskaan kannan negatiivista stigmaa vaan se on lähtökohtaisesti eri kulttuureissa ihailtu ja kunnioitettu (Connell 2000, 209). Myös bushfaller-miesten voi katsoa olevan kotimaassaan kunnioitettuja sankareita päästyään kiinni kamerunilaiseen unelmaan. Lähtökohtaisesti bushfaller-miehen voidaan katsoa toteuttavan hegemonista maskuliinisuutta Suomessa ollessaan. Mutta kuten Miescher (2007) myös huomauttaa, afrikkalaisista maskuliinisuuksista puhuttaessa niitä ei voi täysin pelkistää eurooppalaisten käsitysten alle, vaan on huomioitava valloillaan olevat useat hegemoniset maskuliinisuudet, jotka ovat kytkettyjä ikään ja iän mukaan tuomiin velvollisuuksiin ja etuoikeuksiin (ks. myös Lindsay 2007). Myöskään bushfaller-miestä ei siten voida automaattisesti luokitella koko Kamerunin palvomaksi ihannemieheksi, vaan se voi olla valmistautumista vanhan miehen arvostettuun miehisyyteen.

Hegemoninen maskuliinisuus sisältää aina myös neuvotteluja ja uudelleenmäärittelyjä. On luotava uusia sääntöjä ja rajoituksia koskien sitä, millainen tosimities on. (Connell & Messerschmidt 2005, 844.) Maastamuutto mahdollistaa uudenlaisten neuvottelujen käymisen maskuliinisuudesta. Fyysinen etäisyys kotimaan ja kohdemaan välillä antaa maastamuuttajamiehille mahdollisuuksia neuvotteluihin, sillä erityisesti kohdemaassa feminiinisiksi katsotuilla aloilla työskentelevät miehet voivat sijoittaa maskuliinisuutensa kiintopisteen kotimaahansa, jossa suurempaan rooliin voi nousta työntekeminen yhdessä elättäjyyden kanssa. Miehet valitsevat näin ominaisuuksia, jotka hyödyttävät heitä eniten hegemonisen maskuliinisuuden rakentamisessa. (Batnitzky et al. 2009, 1285.) Connell ja Messerschmidt (2005, 841) sanovat miehillä olevan kykyjä sukkuloida eri maskuliinisuuksien muotojen välillä heille edullisimmalla tavalla. Hegemoniseen maskuliinisuuteen joko tukeudutaan tai siitä etäännyttään aina tilanteeseen sopivalla tavalla.

3.3 Jälkikoloniaalinen Kamerun ja eurosentrisen modernisuuskäsityksen kritiikki

Tutkimukseni lähestyy maskuliinisuuden rakennusta myös jälkikoloniaalista näkökulmasta, jossa eurosentrisen modernisuuskäsitys asetetaan kyseenalaiseksi ja kolonialismin vaikutuksen katsotaan edelleen olevan olemassa vallankäytön välineenä (Mattila & Vuola 2007, 210-212). Jälkikoloniaaliset teoriat eivät yritä seurata entisiä kehityksen tai modernisuuden merkkejä – kuten demokratiaa ja kansalaisuutta – jäljittääkseen modernia tai yhteiskuntien tilaa ’kehittyvissä’ maissa, joissa sosiaaliset liikehdinnät esimerkiksi etnisyyden ja sukupuolen ympärillä ovat kovassa nousussa. Sen sijaan modernisuus on ymmärrettävä rakentuneena paikallisesti globaalit seikat ja alueiden väliset valtaerot huomioiden. (Mongia 1996, 5.) Tässä tutkimuksessa pyrin tuomaan esille kolonialismin vaikutuksen bushfallingissa sekä miten se heijastuu kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvotteluihin.

Brah'n (2007, 71) mukaan ajatus elintasosiirtolaisista on ongelmallinen, koska sillä käsitetään vain köyhemmistä maista rikkaisiin maihin muuttavat ihmiset sulkien pois toimitusjohtajat ja muut korkeassa asemassa olevat, jotka yhtäläisesti muuttavat asuinpaikkaansa korkeampien tulojen toivossa. Globaalissa maailmassa on enää vaikea

tehdä eroja poliittisten ja taloudellisten siirtolaisten välillä, sillä yhteiskunnan eri alueet ovat toisiinsa yhteenkietoutuneita. Tämä näkyy myös bushfallingissa, missä yhtäläisesti opinnot, avioliitto tai työ nähdään mahdollisuutena päästä matkustamaan ulkomaille. Maastamuuton syyt ovat pitkälti bushfallingin tarkoituksen sävyttämät. (Alpes 2011.)

Afrikassa paremman elintason perässä länsimaihin muuttaminen on luonut uudenlaisen eliitin, joka muuttonsa kautta saa taloudellista valtaa kotimaassaan (ks. esim. Gandoulou 2008). Muuttaminen on ollut alueella yleistä jo kolonialismin aikaan, kun länsimaiset pyrkivät tuomaan markkinatalousjärjestelmää alueelle alistaen paikalliset tuotteilla maksamisen käytännöt rahalla maksun alaisuuteen. Tämä pakotti monet työskentelemään länsimaisilla plantaaseilla tai muuttamaan kotimaastaan etsimään töitä rahaa ansaitakseen. (Marjomaa 2011, 84-86.) Kamerunissa modernisuuden ja kehityksen käsitykset ovat kulkeneet käsi kädessä kolonialismin kanssa. Valistuksen aikana sivistyneiksi itsensä määritelleet eurooppalaiset toivat takapajuiseksi käsittämäänsä Kameruniin oikeaksi katsomansa elämäntyylin ja hallintomuodot. Perinteet ja kamerunilaiset elämäntavat assosioitiin primitiivisyyteen ja häpeälliseen elämäntyyliin, joista irti pääseminen oli avain länsimaiseen edistykseen. Erityisesti koulutus oli tässä merkittävässä osassa, sillä todellisen sivistyksen ihminen saavuttaisi päästyään länsimaisen koulutusjärjestelmän piiriin. (Ndjio 2008, 206-207.)

Bushfallingin voidaan katsoa olevan eräänlainen jatkumo modernisuuden tavoittelemisessa. Kotimaan olosuhteet eivät ole suotuisat elannon ansaitsemiselle ja rahan kautta saavutettavalle yhteiskunnallisen statuksen nousulle, jolloin muutto toiseen maahan asettuu ainoaksi vaihtoehdoksi. Muutto länsimaihin voidaan nähdä sivistyksen ja edistyksen saavuttamisena pääsemällä sinne, josta länsimaisesti määritelty sivistys on kotoisin. Länsimaisten elintapojen omaksuminen on ikään kuin merkki primitiivisyyden hylkäämisestä ja kehittyneeksi tulemisestä. Se, joka pääsee muuttamaan, on aina kotiin jääviä kamerunilaisia parempi, kyvykkäämpi ja tärkeämpi. (Alpes 2011, 52, 174, 188.)

Koloniaalit suhteet ja mielikuva länsimaiden paremmuudesta ovat läsnä jo bushfallingin ajatuksessa. Itsessään sana *bush* on monivivahteinen, sillä ennen 90-lukua *bush* on tarkoittanut nimenomaan metsää tai syrjäseutuja, joista ihmiset ovat saaneet maanviljelyksen kautta elantonsa. Nykyään elannon ansaitsemisen keinot ovat laajentuneet ja *bush* käsittää myös länsimaihin ansaitsemaan pääsemisen. Edelleenkin jonkun kutsuminen nimillä *bush boy* tai *bush girl* katsotaan loukkaukseksi, jolla

tarkoitetaan ihmisen takapajuisuutta ja primitiivisyyttä. Siten *bush* kytkeytyy tarkoittamaan yhtä aikaa paikkaa, jonne halutaan päästä keinoja kaihtamatta että myös maaseutua, jossa oleminen nähdään kehityksen vastakohtana. *Black bush* onkin muotoutunut tarkoittamaan elämää Kamerunin maaseudulla kun *worldly bush* viittaa elämään länsimaissa. (Alpes 2011, 12, 192.)

Nyamnjoh ja Page (2002) huomauttavat, että kolonialismi ei ole vaikuttanut ainoastaan taisteluihin alueista, mutta myös taisteluihin ajatuksista ja merkityksistä. Kamerunissa valkoisuuden ja lännen ylivertaisuus on läsnä jokapäiväisessä elämässä, kun esimerkiksi kamerunilaisen saama kohtelu voi olla täysin erilaista hänen ollessaan yksin kuin hänen ollessaan valkoisen ihmisen seurassa. Koloniaali valta näkyy maassa yli 60 vuoden itsenäisyyden jälkeenkin hyvin selvästi. Lännen valta tulee todeksi ennen kaikkea rahan kautta, sillä Kamerunissa valkoisuus ja länsi käsitetään edelleen eräänlaisina synonyymeina vauraudelle. (emt.) Työmarkkinat ovat myös koloniaalien tilojen sävyttämät, kun joko työ länsimaissa tai työskentely länsimaisissa yrityksissä nähdään kotimaisia vastaavia parempina (ks. esim. Mulinari & Räthzel 2009). Täten myös kamerunilaisten miesten työskentelyä siivousalalla Suomessa pitää tarkastella koloniaalit valtasuhteet mielessä pitäen. Miehet eivät ole pelkästään siivoojia, vaan Kamerunista käsin katsottuna he ovat siivoojia lännessä.

On syytä huomioida, että tänä päivänä kamerunilaiset eivät ole kolonialismin avuttomia uhreja, vaan pikemminkin tiedostavat lännen ja kolonisoitujen alueiden väliset valtasuhteet sekä lännen vaikutuksen Kamerunissa. Länsimaat asettuvat ristiriitaiseen asemaan, sillä toisaalta elämää siellä tavoitellaan ja ihannoidaan, mutta samaan aikaan lännen vaikutteita, länsimaalaisten harjoittamaa alueiden, raaka-aineiden ja ihmisten riistoa paheksutaan. Länsikeskeinen modernisuus on yhtäaikaaisesti tavoittelemisen arvoista, mutta myös jotain, mihin halutaan ottaa etäisyyttä. (Nyamnjoh & Page 2002.) Gurminder Bhambra (2007a) kritisoi teoksessaan *Rethinking Modernity* kolonialismin unohtamista ja marginalisoimista sekä sosiologiassa että länsimaisessa moderniteetin käsityksessä. Länsimaissa ajatellaan kehitystä vaiheittain ja modernisaation katsotaan tulevan todeksi ”kehittyvissä maissa” kunhan ne saavuttavat samat vaiheet renessanssista Ranskan vallankumoukseen ja siitä teolliseen vallankumoukseen, mitä lännessäkin on käyty läpi. Näin ollen läntinen modernisaatio nähdään ainoa oikeana suuntana, jota kohti ei-läntisten maiden tulisi pyrkiä. (emt.) Tutkittaessa esimerkiksi modernisuutta nyky-Afrikassa, on siirryttävä pois ajattelusta kehityksestä universaalina,

läntisenä tuotteena ja siirrettävä sen sijaan huomio modernisuuteen historiallisena ilmiönä, joka on myös tuottanut vastakohtaisuutta ja vastakkainasettelua globaalilla tasolla (Geschiere, Meyer & Pels 2008, 2).

Modernisuus on aina etäisyyden ottamista traditionaalisuuteen ja 'toisiin', takapajuisiin, kehittymättömiin ihmisiin käyttämällä hyväksi valtasuhdetta, jossa toiset ovat kehittyneitä ja toiset eivät 'vielä siellä'. (Geschiere, Meyer & Pels 2008, 2, 5.) Postkoloniaalisissa teorioissa puhutaan orientalismista, jolla tarkoitetaan "toisten" – usein aasialaisten ja afrikkalaisten – stereotyyppien vahvistamista siten, että eurooppalaisuus näyttäytyy sivistyneenä ja parempana tämän "toisen" barbaarisuuden ja primitiivisen rinnalla (Hirsiaho 2007, 234). Kolonialismi käyttää valtaa niitä kohtaan, jotka se katsoo alempiarvoisiksi – tässä tapauksessa ei-länsimaista "kolmannen maailman" ihmistä (Mattila & Vuola 2007, 210-212). Virallisen kolonialismin päättymisen ei tarkoita kolonialististen käytäntöjen päättymistä. Vaikka virallisen orjakaupan päättymisestä on vuosikymmeniä aikaa, elää kolonialismin vaikutukset vahvana kolonisoitujen maiden kansalaisten lähtiessä etsimään elantoa entisiin isäntämaihin. Näistä ihmisistä tulee toivottua, alipalkattua joustotyövoimaa korostaen valta- ja arvoeroa näiden kahden ihmisryhmän välillä. Taloudelliset siteet kolonisoitujen ja kolonialistien maiden välillä ovat edelleen vahvat ja valta edelleen epätasaisesti jakautunutta. (Childs & Williams 1997, 6.)

Kolonisoiduissa maissa Euroopan ylemmyys näkyy itsenäistymisen jälkeen omaksutuista ajattelutavoista länsimaisten elämäntyylin ja -tavan ylemmyydestä omaan verrattuna. Myös länsimaissa suoritettu koulutus ja länsimaissa eläminen näyttäytyvät arvokkaana ja tavoitellumpana. Läntisten sukupuolimallien tuominen siirtomaihin on ollut ennen kaikkia miehiä hyödyttävää naisten menetettyä perinteistä vaikutusvaltaa. Esimerkiksi siirtomaa-ajan Nigeriassa naisten oikeudet ja uskonnolliset erityisasemat huononivat merkittävästi etenkin lännessä vallalla olleen mieskeskeisen kristinuskon saapumisen myötä. Naisilla oli ennen kolonialismia paljon liikkumatilaa sukupuolille asetettujen roolien välissä heidän pystyessä ryhtymään esimerkiksi toisten naisten "naisaviomiehiksi" jakamaan yhteistä maatilaa ja hoitamaan taloutta yhdessä. Lisäksi perheen tyttärestä voitiin kasvattaa "miestyttä", jolloin hänelle sallittiin lähes kaikki perheen pojillekin kuuluvat taloudelliset ja perimykselliset oikeudet. (Amadiume 1987.)

Vaikka ennen kolonialismia alueella olisi ollut varsin patriarkaalinen sukupuolijärjestys yhteiskunnan rajoittaessa naisilta pääsyä yhteiskunnan eri osa-alueille, kolonialismi vei naisilta pois sukupuoliroolien välillä vallinneet neuvottelumahdollisuudet pois ja alisti heidät silloisen länsimaisen sukupuolikäsityksen alaisuuteen (Amadiume 2000; Connell 1995, 55, 90). Mies perheen elättäjänä oli ennen kolonialismiakin yleisesti Afrikassa varsin yleistä, mutta kolonialismin myötä saapui ajatus palkkatyön kautta tapahtuvasta mieselättäjyydestä. Naisten oman rahan määrä ja ennen kaikkea merkitys väheni, kun vain miehen palkkatyön kautta ansaitsemilla rahoilla oli väliä. (Lindsay 2003, 143.) Kolonialismi siirsi elättäjä-mies ja kotirouva-ihanteen myös siirtomaihin, jonka vuoksi naisten taloudellinen liikkumatila myös väheni huomattavasti (Connell 2002, 62).

Palkkatyöstä saatavien tulojen ollessa säännöllisiä, sen ulkopuolella olevat miehet asettuivat alhaisemmin arvostettuun asemaan naisten keskuudessa. Kun kolonialismin myötä saapuneiden ihanteiden mukaisesti vastuu perheen taloudellisesta ylläpidosta oli asetettu yksin miesten käsiin, alkoivat naiset myös tavoitella työläisiä puolisoikseen uusintaen samalla uutta miehisyyden ihannetta. (Lindsay 2003, 145.) Myös Kamerunissa siirtomaa-aika toi mukanaan vahvemman patriarkaalisen järjestyksen kytkiessään miehet palkkatyöhön ja naiset taas sen ulkopuolelle. Patriarkaalisuuden vaikutukset näkyivät naisten kaventuneina oikeuksina maahan ja viljelyksiin, joista tuli nyt miesten omaisuutta ja miesten hallinnan alla olevaa. Naiset ovat keksineet kuitenkin keinoja nousta patriarkaalisuuden ihannetta vastaan ansaita omaa rahaansa ja laajentaa näin elämänpiiriään kotitalouden ulkopuolelle. Seksityö Kamerunin ja Nigerian rajalla toimii yhtenä naisten elämänpiiriin yhdistettynä oman rahan ansaitsemisen keinona. (Pemunta 2011.)

Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa avioliitto ja elättäjäisyys ovat muovautuneet yhä vahvemmin tärkeiksi maskuliinisuuden tunnusmerkeiksi. Suurimmassa osassa aluetta morsiusrahan maksaminen on edelleen osa avioitumista, jolloin kyseisen merkkipaalun saavuttaakseen miehellä on oltava riittävästi varakkuutta. (Barker & Ricardo 2005, 3-5.) Kolonialismin aikana ja etenkin sen jälkeen afrikkalaisia maskuliinisuuksia on tarkasteltu aina suhteessa länsimaisiin maskuliinisuuksiin ja afrikkalaiset miehet nähty poikina aikuisiin, kypsiin länsimaisiin miehiin verrattuna. Kolonialismin vaikutukset näkyvät sukupuoli-ihanteiden muotoutumisessa, sillä uudenlaisten valtarakenteiden sekä kaupungistumisen ja kasvavan muuttoliikkeen vaikutukset näkyvät tavassa esittää mieheyttä tai naiseutta. (Miescher & Lindsay, 2003, 2.) Ratele (2002) sanoo, etteivät

afrikkalaiset miehet ole asemassa, josta he voisivat esittää uusia maskuliinisuuksien määrittelijöitä. Globaalit valta-asetelmat pakottavat heidät tavoittelemaan jo (lännessä) ennalta määrättyjä miehisyiden ihanteita heijastellen omaa elinympäristön asettamia rajoituksia, mahdollisuuksia ja sosioekonomista tilannetta.

4 Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksessa käytetyn aineiston sekä tutkimusmenetelmän. Ensin esittelen teemahaastattelujen pääpiirteitä, jonka jälkeen kuvaan tarkemmin tämän tutkimuksen haastattelujen kulkua ja haastateltavia. Lopuksi pohdin tutkimuksen eettisiä seikkoja, joihin on tiiviisti kytkeytynyt myös oma tutkijapositioni.

4.1 Aineistona teemahaastattelut

Tutkimuksen aineisto koostuu kamerunilaisten miesten teemahaastatteluista, joita on yhteensä kahdeksan. Haastattelut ovat kestoltaan 35 minuutista 60 minuuttiin, ja ne on yhtä lukuun ottamatta kerätty tammikuun 2014 aikana. Viimeinen haastattelu tapahtui maaliskuun 2014 alussa. Kaikki haastattelut on tehty englanniksi, joka on miesten ensikieli (ks. ensikielen ja äidinkielen ero Aunio 2011, 121). Haastattelut on myös nauhoitettu ja nauhoitukset litteroitu, jonka olen tehnyt sanatarkasti. Naurut sekä pitkät tauot olen merkinnyt mukaan, mutta huokauksia tai lyhyempiä taukoja en kirjoittanut. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 96 liuskaa.

Teemahaastatteluissa pyritään selvittämään informanttien todellisuuden rakentumista, joka ei ole tutkijalla ennalta tiedossa vaan rakentuu haastattelun kuluessa (Fylan 2005). Koska omassa tutkimuksessani haluan haastattelujen avulla saada tietoa Suomessa asuvien kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvotteluista, teemahaastattelut tuntuivat alusta asti parhaalta vaihtoehdolta. Teemahaastattelujen kautta sain miehet avautumaan haastattelutilanteessa paremmin ja kannustamaan kysymysten avulla heitä kertomaan elämistään. Esimerkiksi avoimet haastattelut olisivat voineet jättää miehet tilanteessa yksin ilman mitään apuvälineitä, mihin tukeutua. Toisaalta, avoimissa haastatteluissa olisin kykenyt myös arvioimaan haastateltavien vastausten samankaltaisuutta, sillä jokaisen miehen olisi pitänyt itse ottaa enemmän vastuuta tarinansa rakentamisesta eikä välttämättä samankaltaisia vastauksia olisi tullut niin paljon. Nyt haastateltavien vastaukset näyttäytyvät melko samankaltaisina, mutta on vaikea sanoa, olisiko toisenlaisten haastattelutyyppeiden käyttäminen saanut aikaan enemmän vaihtelua. Suurimmalla osalla miehistä oli kuitenkin samanlaiset taustat

korkeakoulutettuina bushfallereina, joka voi osaltaan vaikuttaa miesten vastausten samankaltaisuuteen.

Yksilöhaastattelujen lisäksi pohdin ryhmähaastattelujen järjestämistä, jossa miehet olisivat päässeet keskustelemaan toistensa kanssa bushfallingista, työskentelystä siivousalalla sekä miehisyydestä. Ryhmähaastattelujen tai -keskustelujen keskeisinä piirteinä onkin juuri haastateltavien aktiivinen vuorovaikutus toistensa kanssa. Ryhmähaastatteluissa harvemmin päästään yhtä henkilökohtaiselle tasolle kuin yksilöhaastatteluissa. (Pietilä 2010, 217.) Omassa tutkimuksessani päädyin kuitenkin yksilöhaastatteluihin kahdesta syystä. Ensimmäkin, halusin päästä käsittelemään maskuliinisuuksien neuvotteluja yleisemmältä tasolta henkilökohtaiselle tasolle. Yksilöhaastatteluissa koen päässeeni pintaa syvemmälle ollessani kahden haastattelutilanteessa haastattelemani miesten kanssa. Toiseksi, käytännön syistä ryhmähaastattelujen järjestäminen olisi ollut hankalaa. Miesten työskennellessä läpi viikon melkein pä mihin vuorokauden aikaan tahansa, aikataulujen yhteensovittaminen monen haastateltavan kanssa yhtä aikaa olisi ollut erittäin vaativaa.

Kaikki haastattelut tapahtuivat kotonani miesten aikatauluihin sopiviin aikoihin viikonloppuisin. Arki oli miehille hyvin kiireistä päivien koostuessa monista muutaman tunnin pituisista työvuoroista ympäri pääkaupunkiseutua. Eräskin haastateltavista kertoi menevänsä ensimmäiseen työhön yöllä, tulevansa kotiin aamulla pariiksi tunniksi ja menevänsä toiseen työhön, jossa olisi pitkälle iltapäivään asti (ks. myös Könönen 2012). Lisäksi miesten asumisjärjestelyt vaikuttivat siihen, että rauhallista haastattelutilannetta olisi heidän kotonaan ollut vaikea järjestää. Haastattelujen tapahtuminen kotonani loi yhtäältä haastattelutilanteeseen tuttavallisuutta, sillä minä haastattelijana kutsuin heidät minun kotiini, minun yksityiseen elämänpiiriini kuuluvaan paikkaan. Puolisoni ollessa kamerunilainen, on miehille voinut olla helpompi tulla luokseni haastatteluihin kuin ehkä tilanteessa, jossa paikkana olisi täysin suomalainen koti. Siltikin kotini on vierasta maaperää heille, minkä vuoksi se on voinut tuoda eräänlaista lisäjännitystä tilanteeseen. Puolisoni kautta asemani kamerunilaisen ryhmän puolijäsenenä on luultavasti rentouttanut haastateltavia minun ollessa melkein yksi heistä – tai ainakin lähellä sitä. Ennen haastatteluja tarjosin miehille myös pientä purtavaa ja juotavaa jään murtamiseksi, mikä auttoi osaltaan pahimman jännityksen laukaisemisessa.

Pelkästään teemahaastattelurungon luominen vaatii operationalisointia, jossa tutkija valitsee teemoiksi tutkimuksen kannalta eniten tietoa tuottavia seikkoja. Teemahaastattelut eivät ole myöskään täysin arvovapaita. Teemat muodostuvat usein tutkijalla ennestään olevan tiedon sekä ennakko-oletuksien perusteella. (Eskola & Suoranta 1998, 75-79, ks. myös Corbin Dwyer & Buckle 2009, 61.) Ennen tutkimusaiheeni ja -kysymysten vakiinnuttua tein muutamia koehaastatteluja korkeakoulutettujen kamerunilaismiesten keskuudessa. Alustava aiheeni oli tuolloin korkeakoulutettujen miesten työmarkkina-asema matalapalkka-alalla, mutta laadullinen haastatteluaineisto osoittautui riittämättömäksi ilmiön tarkasteluun. Kamerunilaisten järjestämässä juhlassa vieraillessani keskustelin kamerunilaisten miesten kanssa havaiten näiden korkeakoulutettujen siivoojien olevan kotimaassaan menestyjiä, vaikka toisin voisi kuvitella heidän työskennellessään koulutustaan vastaamattomissa matalapalkka-alan töissä. Lähdin etsimään tarkemmin tietoa Kamerunista tapahtuvasta muuttoliikkeestä ja törmäsin bushfalling-käsitteeseen. Toisin kuin kaikki haastateltavani luulivat, puolisoni ei koskaan ollut kertonut minulle bushfallingista.

Tutkimuksessa käyttämäni haastattelurungon loin tukeutuen vahvasti aiempaan tutkimukseen sekä omassa arjessani kohtaamiini ristiriitaisuuksiin ja mielenkiintoisiin yksityiskohtiin kamerunilaisten arjesta pääkaupunkiseudulla. Mielenkiintoni kohdistui etenkin muuton kautta tapahtuvaan (positiiviseen) muutokseen mieheydessä ja toisaalta siivoustyön aiheuttamaan mahdolliseen ristiriitaisuuteen mieheyden kokemisessa. Nämä molemmat ovat vahvasti olleet esillä aiemmissä tutkimuksissa, joten haastattelurunkoon valitsin teemoja hyödyntäen aiempia tutkimuksia, joita olen esitellyt tutkielman aiemmissä luvuissa (ks. esim. Alpes 2011; Batnizky ym. 2009; McIlwaine ym. 2009, Näre 2010, Osella & Osella 2002).

4.2 Haastateltavien esittelyt ja haastattelujen kulku

Haastateltavat miehet ovat iältään 29–36 -vuotiaita ja he ovat töissä siivousalalla pääkaupunkiseudulla. Lähes kaikki ovat saapuneet Suomeen opiskelemaan joko yliopistoon tai ammattikorkeakouluun. Yksi miehistä tuli maahan avioliiton kautta ja kaksi on tullut Suomeen turvapaikanhakijana. Miehet tulevat Kamerunin kontekstissa alemmasta keskiluokkaisesta tai keskiluokkaisista taustoista, sillä useimpien

vanhemmat ovat olleet valtiolla töissä virkamiehinä, opettajina tai sairaanhoitajina. Parilla miehellä on tausta maanviljelijäperheessä. Lähes kaikki ovat kotoisin Kamerunin lounaisesta maakunnasta, jonka keskus on Buean kaupunki. Miehet ovat asuneet Suomessa kolmesta kuuteen vuotta.

Rekrytoin haastateltavat kahdesta eri kamerunilaisten juhlasta, joita he järjestävät Helsingin alueella. Kaikki miehet ilmaisivat tulevansa haastatteluihin mielellään eikä heitä tarvinnut mitenkään suostutella. Osa jo rekrytoituista haastateltavista sattuihin poistumaan Suomesta ennen haastattelujen aloittamista, joten jouduin myös etsimään uusia haastateltavia. Lumipalloefekti toimi tässä tilanteessa hyvin, sillä esimerkiksi yksi haastateltava toi sovittuna haastattelupäivänä mukanaan kaksi muuta. Jokainen haastateltava sai keksiä itselleen peitenimen, jota käytän aineistonäytteissä. Näin haastateltavien anonymiteetti on turvattu ja haastateltavat pystyvät itse seuraamaan tutkimuksestani, mitä heidän sanomisiaan työssä on käytetty.

Haastattelurungon muodostin yleisestä kohti yksityisempää. Aluksi kysymykset koskivat muuttoa ja bushfalling-ilmiötä. Lisäksi kysyin heidän vastuistaan kotimaassa ja millaisia muutoksia niissä on tapahtunut muuton myötä. Muuttamisen yleistyminen Kamerunissa mahdollistaa asiasta puhumisen myös yleisellä tasolla ennen omiin kokemuksiin ja henkilökohtaisiin merkityksiin siirtymistä. Bushfallerit ovat myös arvostettuja Kamerunissa, jonka vuoksi siitä puhuminen haastattelun alussa voi olla miellyttävämpää kuin puhua heistä ensimmäisenä siivoojina asemoiden heidät likaisen ja feminiiniseksi katsotun työn tekijöiksi.

Seuraavaksi siirryin kysymyksiin työstä, miehisyydestä ja miehen velvollisuuksista. Halusin selvittää etenkin miesten työhistoriaa kotimaassa, siivousalalle päätymistä, miehenä olemisesta siivousalalla sekä ajatuksia siivoustyöstä Suomessa ja Kamerunissa. Lisäksi esillä oli naisten ja miesten erilaiset odotukset muuttaa maasta. Työn ja muuttamisen sukupuolittuneisuuden tarkastelu oli tärkeää voidakseni selvittää maskuliinisuuden rakentumista suhteessa naisiin. Omasta asemastaan puhuminen siivoavina miehinä avaa mahdollisuuden tarkastella maskuliinisuuden neuvotteluja feminiiniseksi katsotussa työssä.

Kysyin lisäksi, millainen heidän mielestään on tos mies Kamerunissa ja poikkeako se jotenkin heidän käsityksestään suomalaisesta tosimiehestä. Tähän liittyen kysyin myös mies-bushfallerin asemasta naisten silmissä Kamerunissa. Tosimiehen määrittelyssä

miehet pääsivät kertomaan, mikä tekee miehestä miehekkään miehen ja myös suhteuttamaan omaa miehuuttaan tähän ihanteeseen. Suomalaiseen tosimieheen vertaaminen taas antoi haastateltaville mahdollisuuden heijastella omaa maskuliinisuuttaan toisiin miehiin nähden. Haastattelurungon kysymysten loputtua miehillä oli myös mahdollisuus puhua vapaasti keskustelluista aiheista.

4.3 Teoriaohjaava sisällönanalyysi ja analyysin eteneminen

Analyysimenetelmänä tutkimuksessani toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi, jossa käytetään hyväksi aiempaa teoriaa ennen analyysin aloittamista (Tuomi & Sarajärvi 2009.). Analyysissa käytettyjä kategorisointeja ei tehdä täysin aineistoperusteisesti, vaan ne pohjataan pitkälti aiempaan tutkimukseen sekä tutkimuksen taustalla oleviin teorioihin. Tulkinta saa jatkuvasti vahvistusta teoriasta. Sisällönanalyysiin kuuluu aineiston pilkkominen pienempiin osiin, jonka jälkeen se ikään kuin kasataan uudeksi kokonaisuudeksi. (emt. 103.) Haastatteluaineistoissa tämä tarkoittaa haastattelujen pilkkomista teemoihin, joista muodostetaan kokonaisuus kunkin teeman kohdalla. Teemat kasataan lopulta yhdeksi kokonaisuudeksi vastaamaan tutkimuskysymykseen. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä keskeistä on myös rajata kaikki epäolennainen aineistosta pois ja keskittyä vain oleellisiin seikkoihin, joiden avulla tutkimuskysymykseen vastaaminen onnistuu. (emt. 96–97.)

Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija nostaa aineistosta tutkimuksessaan käytettävät analyysiyksiköt, jolloin teorialla ei pitäisi olla ohjaavaa voimaa analyysissä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113, 117). Omassa tutkimuksessani koin aineistolähtöisen näkökulman ottamisen hankalaksi, sillä jo haastattelurungon tekeminen vaati paljon operationalisointia ja aiheeseen tutustumista ennakkoon. Ennen aineiston keräämistä tein linjauksia sen suhteen, mitä haluan haastatteluissa selvittää, jolloin teoriaohjaava sisällönanalyysi tuntui mielekkäimmältä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi ei siltikään pitäydy tiukasti aineistosta irrallisena vaan aineistosta on myös mahdollista nostaa tärkeitä ja tutkimuksen kannalta relevantteja teemoja (Smith 2000, 324). Tämä seikka oli oleellinen myös omaa aineistoani tiivistäessä ja teemoitellessa, sillä jokaisessa haastattelussa tuli esille autot ja autobisnes merkittävinä maskuliinisuuden rakennuspalikoina, vaikkeivät ne sisältyneetkään haastattelurunkoon. En myöskään

kysynyt niistä mitään, ennen kuin haastateltava mainitsi niistä itse. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin etuna onkin, ettei se tiukasti pitäydy aineisto- tai teorialähtöisyydessä, vaan antaa mahdollisuuksia luovia näiden kahden välimaastossa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

Lähdin käymään läpi litteroituja haastatteluja yksi kerrallaan etsien haastatteluista ennalta asettamiini teemoihin sisältyviä katkelmia. Päädyin käyttämään teemoja koodiyksikköinä, koska mielestäni niiden avulla sain laajimman mahdollisuuden tarkastella maskuliinisuuden neuvotteluja eri tilanteissa ja ennen kaikkea eri paikoissa. Teemojen ennalta määrittäminen antoi myös mahdollisuuden tutkia eri elämäntilanteilla tapahtuvien maskuliinisuuksien neuvottelujen tosiinsa linkittymistä. Teemojen valitseminen koodiyksiköiksi vaatii aineiston tarkkaa läpikäymistä, jossa teemoihin sisällytetään ennalta asetetut kriteerit täyttävät aineiston osat (Smith 2000, 321). Maastamuuton ollessa Kamerunissa arkipäivää ja siihen suhtautumisen ollessa varsin positiivista (Fleischer 2007, 421), koin mielekkääksi aloittaa haastattelut maastamuuttoa koskevilla kysymyksillä. Bushfallingin ollessa kamerunilaisten tapa ymmärtää maastaja maahanmuuttoa, haastattelujen alussa heitin pallon ikään kuin haastateltavieni suuntaan: haluamani tieto on käytännössä täysin heidän hallussaan.

Haastattelurunko ohjasi miehiä puhumaan tiettyjen tapahtumien ja paikkojen kautta miehuudestaan, mutta osassa haastatteluista miesten puheesta tuli esiin seikkoja ennen kuin ehdin asiaa edes kysyä. Tutkimukseni rakentuessa toisaalta bushfalling-ilmion sekä feminiiniseksi katsotun siivoustyön ympärille on myös analyysissä keskityttävä näiden kahden merkittävimmän seikan esille tuomiseen ja maskuliinisuuden rakentumiseen näistä käsin. Ilmiöinä ne ovat kuitenkin toisilleen etäiset ja kuvastavat parhaillaan myös kahden erilaisen maailman välisiä eroja. Haastattelurungon luominen ja operationalisointi on ohjannut pitkälti niitä teemoja, joita analyysiin valitsin käytettäväksi. Teemojen järjestys haastatteluissa osoittautui myös toimivaksi järjestykseksi siihen, miten analyysissä etenen.

Aloin muodostamaan analyysissä käytettäviä teemoja tutkimukseni tutkimuskysymys ja teoriat mielessä pitäen. Kun tutkittavana on kamerunilaisten miesten maskuliinisuuksien neuvottelut kahdessa maassa yhtäaikaaisesti, on teemat muodostettava koskemaan yhtäläisesti elämää Suomessa ja Kamerunissa. Nämä kaksi kontekstia eivät ole toisistaan irrallisia, vaan miesten elämissä jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa

kanssa. Siksi myös analyysissa on jatkuvasti pidettävä rinnakkain nämä kaksi ulottuvuutta, jotta ne muodostaisivat mielekkään ja dynaamisen kokonaisuuden. Huomasin analyysia tehdessäni olettavani jatkuvasti Kamerunin olevan miesten koti kysyen aina siihen viitaten (back home, at home in Cameroon). Kodin merkitys on kuitenkin kompleksisempi ja etenkin maastaan muuttaneiden tapauksessa arjen elämisen areenat voivat poiketa hyvinkin paljon siitä, millaisena koti heille näyttäytyy ja missä heidän kotinsa on (Ahmed 2000, 86-87, Huttunen 2006, 60). Antamalla miehille enemmän tilaa haastatteluissa määritellä kotiaan tai kodiksi kokemaansa paikkaa olisi mahdollisesti voinut tuoda esiin myös toisenlaisia tulkintoja siitä, mikä on heille keskeinen maskuliinisuuksien rakentamisen ja neuvottelujen paikka. Nyt haastattelurungossa jo ennalta määritettynä kodin paikkana toimiva Kamerun toimii myös tutkimuksessa keskeisenä elämän kiinnepisteenä, josta käsin maskuliinisuutta rakennetaan.

Haastatteluissa miehet puhuivat aluksi yleisistä kamerunilaisen yhteiskunnan tapahtumista ja muutoksista siirtyen kertomaan omista valinnoistaan ja elämistään. Kaikki taustoittivat minulle bushfalling-ilmiötä sekä niitä olosuhteita, jotka saavat ihmiset tavoittelemaan parempaa elämää maasta muuttamalla. Myös miehisydestä puhuttaessa kaikki puhuivat paljon yleisellä tasolla ennen kuin siirtyivät puhumaan itsestään ja omista käsityksistään. Toisaalta myös haastattelurungon asettelu johdatteli miehiä puhumaan ensin yleisluontoisista tapahtumista siirtyen siitä kohti omaa elämää.

Viimeinen haastateltavistani, El Mathedor, erottui vastauksiltaan muista miehistä. Muiden miesten mielipiteet tuntuivat olevan suhteellisen yhteneväisiä. El Mathedor totesikin miehelleni haastattelun jälkeen kertoneensa minulle totuuden bushfallingista. Kommentti oli mielenkiintoinen juuri hänen omien vastaustensa ollessa muusta joukosta niin erilaisia. Toisaalta, hän on miehistä ainoa, joka elää fyysisesti arkeaan puolison ja lapsien kanssa, kun muut miehistä viettävät enemmän poikamieselämää. El Mathedorin vastausten ollessa muiden miesten vastauksista niin paljon erottuvia, olen niitä myös analyysissa nostanut enemmän esille. Ne rikastavat aineistoa sekä täydentävät kuvaa maskuliinisuuksien neuvottelujen monimuotoisuudesta.

4.4 Tutkijapositio ja eettiset huomiot

Haastatteluja tehdessäni olin samanaikaisesti sekä tutkijan että kamerunilaisen puolison roolissa – en täysin ulkopuolinen, mutta en myöskään ryhmän täysjäsen. Tämä tuplarooli oli läsnä ja yhteenkietoutunut siten, että mitä paremmin haastateltava tunsi puolisoni, sitä luottavammin ja vapaammin hän puhui asioistaan minulle haastatteluissa. Huomasin haastattelutilanteessa jännittyneisyyttä niiden miesten kanssa, jotka eivät puolisoani juuri tunteneet ja jonkinlaista arkuutta puhua henkilökohtaisista asioistaan. Ryhmäjäsennyteni onkin ollut etu, sillä haastateltavien luottamus minua kohtaan näytti syntyvän ennen kaikkea puolisoni kautta (ks. Brannick & Coghlan 2007, Corbin Dwyer & Buckle 2009, 58). Tutkijalla ennalta oleva tieto muokkaa aina hänen suhtautumistaan tutkimuskohdetta kohtaan ja tutkijan ryhmäjäsennyys suhteessa tutkittaviinsa onkin kompleksinen. Välillä henkilökohtainen aihe voi houkuttaa tutkijaa vetämään mutkat suoriksi ja ylitulkitsemaan haastateltavan kokemuksia peilaten niitä liian subjektiivisesti omiin kokemuksiinsa ja omaan ennakkotietoonsa. (Corbin Dwyer & Buckle 2009, 58; Mullings 1999, 337.)

Oma ryhmäjäsennyteni ei kuitenkaan ollut aina selvää, sillä haastateltavat monin paikoin yltyivät kehumaan Suomea ja pahoittelemaan, jos sanoivat jotain negatiivista suomalaisista. Varmaa ei tietenkään ole, johtuiko se minun suomalaisuudestani vai onko Suomi heistä todella niin hyvä maa. Näissä tilanteissa olin kuitenkin selkeästi suomalainen enkä ”puolikamerunilainen”. Kaikille haastateltaville oli myös yllätys, että tiesin, mitä bushfalling on. Ennen jokaisen haastattelun alkua jokainen kysyi minulta, mistä olen kuullut asiasta. Tällöin bushfalling näyttää olevan kamerunilaisten keskenään jakamaa tietoa, jonka minä olen ulkopuolisena ikään kuin saanut selville. Haastateltavien edustaessa eri etnisyyttä tai kulttuuria kuin haastattelija, ei haastattelijan voida olettaa tietävän kaikkea haastateltaviensa taustoista. Kuitenkin kun tutkimukseni käsittelee kamerunilaisten maastamuuttoa, on oleellista olla perehtynyt jo ennen haastattelua, millaisesta asiasta pääpiirteittään on kysymys. Haastateltavat myös syvensivät ilmiötä sekä katsoivat sitä omista käsityksistään ja kokemuksistaan käsin. (Hibbins 2005, 169; Rastas 2005, 85-86.)

Uskon, että sukupuolellani oli myös vaikutus haastattelutilanteissa, joka näkyi alun arkuutena puhua omasta miehisyydestään (vrt. Lupton 2000, 37). Sen sijaan jokainen

heistä puhui alkuun paljon yleisellä tasolla miehisyydestä ja miehen velvollisuuksista sekä Kamerunissa, Suomessa että bushfaller-kontekstissa. Toisaalta juuri ne miehet, jotka puhuivat varauksettomammin ja avoimemmin henkilökohtaisella tasolla olivat heitä, jotka tunsivat puolisoni paremmin. On siis pohdittava, onko lopulta kyseessä ollut sukupuolen vai ryhmäjäsennyden vaikutus.

Anna Rastas (2004) on tutkinut rasismin kokemuksia ja toteaa tutkijan valkoisuuden olevan kompleksinen hänen tutkiessaan ei-valkoisten kokemuksia. Valkoinen tutkija tutkimassa ei-valkoisia voi osoittautua taakaksi, sillä tutkija ei voi koskaan täysin tietää tutkittaviensa todellisuutta. Valkoisuus voi olla toissijaista, jos tutkijalla on jokin side tai omaa elämää koskettavia kokemuksia tutkittavaan asiaan. (emt.) Olen pohtinut, onko minun valkoisuudellani ollut joku vaikutus haastatteluihin. On mahdoton sanoa, onko ihonväriin liittyvät erot aiheuttaneet haittaa vai hyötyä haastattelutilanteissa, sillä ne saattavat saada eri painotuksen riippuen tulkitsijasta. Minulle haastateltavieni ihonväri ei ollut missään vaiheessa asia, jonka olisin kokenut tarvitsevan erityistä huomiointia. Kamerunilaisten nuorten käsityksiä valkoisuudesta tutkineet Nyamnjoh ja Page (2002) huomauttavat kolonialististen suhteiden olevan edelleen esillä siinä, miten kamerunilaiset käsittävät valkoisuuden. Vaikka länsimaat miten olisivat jokaisen bushfallerin unelmakohde, länsimaalaiset edustavat kuitenkin valloittajia ja riistäjiä, jotka ystävästyvät afrikkalaisten kanssa vain omien etujensa vuoksi. Vaikka länsimaalainen olisi kamerunilaisen puolisoikin, hänen oletetaan olevan suhteessa vain riiston vuoksi. (emt.) Nyamnjohin ja Pagen (2002) tutkimus on tehty Kamerunissa asuvien kamerunilaisten keskuudessa, joten on vaikea sanoa, ovatko maastamuuttaneiden kamerunilaisten mielikuvat valkoisuudesta samansuuntaisia. Haastattelutilanteessa on kuitenkin mahdollisesti ollut läsnä kolonialismin sävyttämät käsitykset siitä, millaisena haastateltavan ja haastattelijan välinen suhde on haastattelemilleni miehille näyttäytynyt.

Kaikki haastateltavani olivat koulutettuja, jolloin väärinymmärrystä haastattelun tarkoituksesta sekä tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta ei syntynyt (vrt. Rastas 2005, 82-83). Tutkimukseni suomenkielisyyden voidaan toisaalta katsoa olevan eettinen ongelma: haastatellut miehet eivät osaa suomea ja näin ollen eivät voi lukea valmista tutkimusta, johon ovat osallistuneet. Pohdin pitkään, kirjoitanko tutkielman suomeksi vai englanniksi. Päädyin kirjoittamaan suomeksi, koska kyseessä on ensimmäinen

tutkielmani, jolloin äidinkielelläni kirjoittaminen oli varmempaa ja sujuvampaa. Kamerunista ja kamerunilaisista löytyy lisäksi vain vähän suomenkielistä tutkimusta, ja tällä tutkimuksella laajennan suomeksi saatavilla olevaa tietoa etenkin kamerunilaisesta muuttoliikkeestä. Koin tärkeänä, että miehet saivat itse valita peitenimensä, jotta he voivat halutessaan aineisto-näytteistä tarkastella, mitä heidän sanomisiaan työhön on sisällytetty.

5 Maskuliinisuuden neuvotteluja – rakennuspalikat kohti ihanteellista mieheyttä

Olen jaotellut analyysin kuuteen alalukuun, jotka jokainen kertovat haastatteluista löytämistäni maskuliinisuuden neuvottelupisteistä. Alaluvut sivuavat toistensa kanssa samoja teemoja, sillä myöskään haastatteluissa teemat eivät pysyneet vain yhden aiheen sisällä. Olen painottanut kuhunkin teemaan kuuluvia maskuliinisuuden neuvottelukohtia kunkin alaotsikon nimen mukaisesta näkökulmasta. Teemoissa ilmenevät päällekkäisyydet kertovat kuitenkin myös siitä, miten sukupuolesta käytävät neuvottelut – etenkin ylirajaisessa kontekstissa – eivät ole yksinkertaisia, vaan moniin elämänalueisiin yhteenkietoutuneita.

5.1 Muuttamisen miehisuus

Bushfalleriksi pääseminen ei ole helppoa. Lähettääkseen yhden perheenjäsenen maailmalle, perheet joutuvat ottamaan jopa lainaa tai myymään omaisuutta. Sekä Alex että Edwin kertovat asuneensa Etelä-Afrikassa vuosia ennen Suomeen tuloa, jossa he keräsivät rahaa päästäkseen Eurooppaan. Etelä-Afrikka oli heille parempi maa asua, mutta ei kuitenkaan tienestien puolesta niin hyvä kuin Eurooppa. Esimerkiksi Alex kertoo, kuinka hänen perheensä Kamerunissa iloitsi hänen päästyään viimein parempien tulojen pariin:

“Minulle Etelä-Afrikka oli parempi, mutta Eurooppaan tultuani kaikki on ollut rankkaa. (...) Perheenikin oli kovin iloinen kun pääsin muuttamaan pois Etelä-Afrikasta.” (Alex)

“For me when I was in South Africa it was even better for my own case but since I came to Europe it has been so tough for me. (...) And even when my family they said that when I was moving from South Africa they were so happy.” (Alex)

Hänen mukaansa ”pelkästään Euroopassa istuminen tekee menestyneen miehen”. Alexin puheesta huokuu uhrautuminen sekä oman perheensä että myös oman miehisen statuksen kannalta. Vaikka elämä on ollut vaikeaa Euroopassa, palkinto odottaa kotona. Perhe ja yhteisö tietää miehen olevan nyt Eurooppaan päässyt menestynyt mies, bushfaller. Muuttamisen vaikutus Alexiin on ollut hänen omassa arjessaan Suomessa

rankkaa, mutta kotona Kamerunissa hän saa uudenlaista kunnioitusta ja pääsee nousemaan ihailtujen miesten joukkoon. Hän on päässyt ”valkoisen miehen maahan” (*”whiteman kontri”*, ks. Njyamnjoh & Page 2002, 609), joka kantaa sisällään jo maantieteellisen statuseron paikkojen välillä. Ajatus länsimaiden paremmuudesta modernisuuden ja teknologisen kehityksen myötä on Kamerunissa ujutettu Njyamnjohin ja Pagen (2002) mukaan ihmisten ajatuksiin jo kolonialismin aikoihin. Kolonialistiset hierarkiat ovat saaneet alkunsa jo avoimen rasistisena siirtomaa-aikana: valkoinen merkitsi ylivertaista mustaan nähden (Marjomaa 2011, 86).

Maat, joihin kamerunilaiset pääsevät muuttamaan, asettuvat omaan hierarkiaansa, sillä toisille muutto Afrikan mantereeseen sisällä ei lukeudu bushfalling-muutoksi. Asuinmaata myös pyritään vaihtamaan aina parempien taloudellisten mahdollisuuksien mukaan. (ks. Malit & Oliver 2013; Pelican, Tatah & Ndjio 2008.) Selviytyminen ja kunnioituksen saavuttaminen on globaalisti miehisyydelle tärkeää, kuten myös Matti Kortteinen (1992) esittää palkkatyön merkityksestä suomalaisille miehille. Hän sanoo selviytymisen olevan ihmisen keino määrittellä omaa kunniaansa sekä itselleen että yhteiskunnalle (emt 51, 61). Myös Kamerunista Eurooppaan tai Pohjois-Amerikkaan pääseminen voidaan nähdä selviytymisenä, jonka kautta saavutetaan tunnustettu ja arvostettu sosiaalinen asema. Tavallisesta kamerunilaisesta tulee menestyjä hänen onnistuessaan muuttamaan, ja etenkin miehille tämä avaa mahdollisuuden toteuttaa mieheyttään ja miehen roolia sen määrittyessä vahvasti ansaitsemisen ja palkkatyön kautta (ks. esim. Connell 2000, 44; Ramirez 2011; Riggs 1997). Tosimies ei piittaa riskeistä, kun rahan tienäminen on kyseessä (Harris 1995, 74), joten bushfallermiehillä muuttaminen elannon perässä on osoitus uskalluksesta ottaa riskejä.

Fleishcer (2007) sanoo Kamerunissa miesten olevan usein naisia vapaampia muuttamaan. Avioliitto on tässä merkittävä tekijä: naisen ehdittyä avioitua on päätös hänen muutostaan nyt aviomiehen käsissä, ja vain harva mies haluaa päästää vaimonsa yksin muuttamaan (emt). Haastatteluissa miehet kertovat, että heille asettuu yhteiskunnan ja perheen puolesta naisia kovemmat odotukset matkustaa tienamaan rahaa:

“Jos perheessäsi olet ainoa, joka on muuttanut, he ovat riippuvaisia sinusta. Joten jos perheessäsi kuusi miestä on muuttanut, he eivät tarvitse sinulta, naiselta, mitään. Joo, sinulla ei ole mitään tekemistä. He odottavat enemmän mieheltä.” (Edwin)

“Because if in your family you are the only person that is outside they will need a lot to depend on you. So if in your family there are six men that are out, they don’t need anything from you like a woman. Yeah, you don’t have anything to do. They are expecting more for the man.” (Edwin)

HP sanoo muuttamisesta puhuessaan Kamerunissa miesten olevan ”innokkaampia pääsemään veljiensä seuraan saavuttamaan menestystä”. Hänen mukaansa naisten muutto on ”kevyttä, enemmänkin kokemus”. Miesten muutto näyttäytyy kaikin puolin tarkoitushakuisempana kuin naisten, sillä HP sanoo naisten muuttamisen olevan ”kokemus, johon ei laiteta liikaa odotuksia”. Toisaalta HP:n puheessa kuuluu myös hyväksyntä tällaiselle asetelmalle, sillä miehen pitää kyetä kestämään hänelle asetetut paineet:

“Mies voi palata kotiin [Kameruniin], mutta joskus... He voivat palata eivätkä kestäkään sosiaalista painetta. Yhteiskunnan asettamaa painetta. (...) Mutta kaikki riippuu yksilöstä. Jos tiedät, mitä teet, niin sitten yhteiskunta ei aseta mitään paineita.” (HP)

“It’s ok for a guy to go back home [to Cameroon] but back at home at times... They might go back and might not stand some social pressure that might have placed on them. That the society has placed on them. (...) But it all depends on the individual. If you know what you are doing then there would not be that pressure from society.” (HP)

Yhteiskunnallinen paine koskettaa enemmän miehiä, jotka kamppailevat maailmalla pysymisen ja mahdollisen kotiinpalaamisen välimaastossa. Naisten ”kevyt” muutto on vapaampaa, HP sanookin, etteivät naiset ”lataa liikaa odotuksia siihen”. Muuttaminen on näin katsottuna miehille tehtävä, joka on suoritettava menestyksekkäästi.

Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa kotitalouksista, joissa nainen toimii elättäjänä, puhutaan usein kielteiseen sävyyn korostaen miesjohtoisen kotitalouden normatiivisuutta. Haastateltujen miesten puheissa miehen muuttaminen töiden ja paremman elämän perässä on itsestänselvyys etenkin Kamerunissa vallitsevien taloudellisten ja poliittisten tilanteiden ollessa epäsuotuisat suurelle osalla nuorisoa. Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa miesten muuttamisessa on myös kysymys miehisen vallan ja toimijuuden saavuttamisessa. (Barker & Ricardo 2005, 5, 12; Ndjio 2008.) Haastatteluissa muuttoon kytkeytyy individualistinen oman edun tavoittelu ja miehuuden rakennus yhdessä perheen edun ja elättäjyyden kanssa. Miehet puhuvat Euroopassa asumisen tarjoavan mahdollisuuksia, joilla he parantavat omia

mahdollisuuksiaan kehittyä ja mennä eteenpäin elämässä. Etenkin koulutusmahdollisuudet länsimaissa nousevat jatkuvasti esiin syinä, miksi Kamerunista kannattaa lähteä maailmalle.

“Luojan kiitos minä opiskelin ja kotona saamani tutkinnon jälkeen isäni päätti, että minun pitäisi matkustaa. Jatkamaan opintojani. Ja sen takia saavuin Eurooppaan” (El Mathedor)

“Thank God I was studying and after my degree back home my father decided that I should travel. To further my studies. So that’s why I came to Europe.” (El Mathedor)

“Vanhempani antoivat minulle mahdollisuuden etsiä opiskelupaikkaa ulkomailta.” (Mr X)

“I was given the chance by my parents to look for somewhere abroad where I could study.” (Mr X)

Päätös muutosta on miesten puheissa perheen kanssa yhdessä tehty, joka korostaa muuttamista myös investointina, johon koko perhe osallistuu. Miehet eivät ole kotona saavuttaneet aikuisen miehen statusta, joka antaisi heille mahdollisuuden valita itsenäisesti ja päättää koko perheen puolesta.

Matkustaminen ja kouluttautuminen länsimaissa ovat miesten mielestä myös askel kohti sivistystä ja modernia maailmaa. He ovat itse saavuttaneet paremman taloudellisen aseman päästyään pois Kamerunista ja ovat nyt tilanteessa, jossa he voivat valistaa kotona olevia sukulaisia ja ystäviä elämän vaikeudesta länsimaissa. Alex kertoo, kuinka hän kehottaa ”kotona olevia veljiä ja siskoja tulemaan tänne vain koulutuksen vuoksi” ja ”saavuttamaan länsimaiset standardit elämässään”, kuten hän itse on tehnyt. Muuttaminen on tehnyt miehistä moderneja, jopa länsimaisiin miehiin verrattavissa olevia, koska heillä on tietoa ja kokemusta Euroopassa elämisen todellisuudesta. Miehet puhuvat haastatteluissa aika ajoin Kamerunissa olevista tuttavistaan ja sukulaisistaan ”primitiivisinä”. He myös kuvaavat kamerunilaisten suhtautumista elämään Euroopassa ”afrikkalaisen mentaliteetin” kautta, millä esimerkiksi Obi tarkoittaa afrikkalaista suhtautumista rahaan. Tästä esimerkkinä hän puhuu rikkaita puolisoita etsivistä naisista, joille miehessä tärkeintä on varakkuus. Myös El Mathedor puhuu kotona olevien velvollisuuksien yhteydessä afrikkalaisesta mentaliteetista viitaten ”heihin”, kotona oleviin perheenjäseniin. Samalla hän matkustaneena ihmisenä pyrkii erottautumaan tästä joukosta asettaen itsensä heidän yläpuolelleen:

“He [perhe kotona] odottavat minulta paljon, enkä yllä heidän odotustensa tasolle. Mutta kotona Afrikassa aina ajatellaan niin. Sinun täytyy ymmärtää heitä ja heidän afrikkalaista mentaliteettia. Tiedätkö, he eivät ole matkustaneet, joten he eivät tiedä mitä täällä tapahtuu.” (El Mathedor)

”They [family back home] are expecting so much from me which I cannot get into that standard of their level of expectations, so. But that’s when you are home in Africa, you always think like that. You always have to reason with them and their African mentality. You know, they have not travelled so they don’t really know what is happening over here.” (El Mathedor)

El Mathedor on myös miehistä ainoa, joka sanoo suoraan rasististen asenteiden ja eriarvoisuuden nakertaneen hänen miehisyyttään, kun hän asui itäisessä Euroopassa. Tämän vuoksi hän on alkanut myös katua koko bushfallingia:

“Kohtasin rasismia itäisessä Euroopassa, jotkut ihmiset jopa heittivät kananmunilla, sellaista. Joten olen kohdannut tällaisia rasistisia juttuja ja se todella saa minut tuntemaan itseni vähemmän mieheksi, tiedätkö. Koska et koe saavasi samaa arvostusta, jota muut miehet saavat.” (El Mathedor)

“In Eastern European where I faced racism where some people will even shoot you with egg, all those kind of things so I have come around with this racist kind of stuff but it really makes me feel like a less of a man, you know. Because you don’t really see yourself to getting that respect that they respect to other men.” (El Mathedor)

Bushfallingiin voi suhtautua eri tavoin päästyään muuttamaan Kamerunista, sillä länsimaihin päästyään bushfaller näkee uudenlaisen puolen ihannoidusta elämästä (Alpes 2011, 10-11). El Mathedor on joutunut kosketuksiin rasismiin ja syrjinnän kanssa, millä on ollut myös vaikutuksensa miehen asenteisiin koko bushfallingia kohtaan. Rasismi on nakertanut miehisyyttä, sillä se on suoraan asettanut hänet paikallisia miehiä alhaisempaan asemaan.

Haastatteluissa muuttoa kuvataan pakoksi, koska Edwinin sanoin kotimaa ”on mädäntynyt eikä nuorilla ole siellä tulevaisuutta”. Paremman elintason maihin muuttamisesta on Kamerunissa tullut ainoa vaihtoehto saavuttaa kunnioitusta ja parempi sosioekonominen asema (Ndjio 2008). Edwin kertoo, kuinka hän koki ulkomaille muuton olleen ainoa mahdollisuus auttaa isäänsä elättämään perhettä ja maksamaan nuorempien sisarusten koulutus. Päätös on kuitenkin itse tehty eikä kenenkään avustamina, toisin kuin aiemmin mainitut El Mathedorin ja Mr X:n muuttopäätökset.

“Päätin jättää koulun kesken ja katsoa, miten voin mahdollistaa nuorempieni pääsyn kouluun.” (Edwin)

”I decided to drop down to see how I can also give way to my juniors to have that way to education.” (Edwin)

Muuttamalla kotimaastaan pois miehet ovat varmistaneet elättäjän rooliin astumisen ja aikuisen miehen aseman saavuttamisen hyväksymällä vastuunsa ja täyttämällä velvollisuutensa perhettään kohtaan. Alex ja Mr X mainitsevat jättäneensä jopa yliopistokoulutuksen kotona kesken päästäkseen mahdollisimman pian ulkomaille tienaamaan.

Miehet muistelevat, että heidän ollessa nuorempia maailmalta kotiin palanneet bushfallerit esittelivät saavutuksiaan mahtailen. Mielikuva bushfaller-miehen erityisyydestä on ollut läsnä miesten elämässä jo kotona ja sama jatkuu, kun he itse asuvat ulkomailla. Tuomisia Kameruniin kantavat miehet ja naiset ovat toimineet esimerkkeinä onnistumisesta ja jopa helposta elämästä jo vuosikymmenien ajan, kuten miehet kertovat. Taku kertoo, kuinka hän päätti ennen Kamerunista muuttoa ”selviytyä”, sillä ”toiset miehetkin ovat aina selviytyneet”. Kamerunissa lapsia kasvatetaan Takun mukaan rajuissa oloissa, jolloin ”Euroopassa kärsiminen ei ole mitään”. Taku on nähnyt muidenkin bushfallerien menestyksen ja selviytymisen ja on ollut jo ennen muuttoa varma omasta onnistumisestaan.

Maskuliinisuuden käytännöt tarvitsevat aina omat sankarinsa, joiden mallia seurataan ja joiden saavutuksia ihailaan erityisen miehisinä (Connell 2000, 84). Haastattelussa miehet selkeästi tukeutuvat bushfaller-miesten menestystarinoihin rakentaessaan omiaan. Vaikka bushfalling koskeekin sekä miehiä että naisia, ovat haastattelemani miehet päättäneet lähteä seuraamaan (mies)esimerkkejä ihanteellisen maskuliinisuuden rakennuksessa. Miehet puhuvat kotiin palanneiden tai käymään tulleiden bushfaller-miesten saaneen parhaat naiset, päässeen naimisiin ja tehneen suuria investointeja korottaen myös koko perheen elintasoja. Bushfaller-naisilla tilanne on päinvastainen: puolisoa Kamerunista voi olla vaikea löytää, koska Kamerunissa olevan miehen varallisuus harvoin riittää kustantamaan esimerkiksi avioitumiseen liittyvän morsiusrahan (Alpes 2011, 215). Täten bushfalling toimii miehille myös erityisenä strategiana löytää väylä avioliittomarkkinoille ja sitä kautta pääsyn perheelliseksi tosimeheksi. Maasta muuttaminen tarjoaa mahdollisuudet kamerunilaiseksi koetun miesihanteen toteuttamiseksi ja se on miehillä tiedossa muiden bushfaller-miesten tarjoamien esimerkkien kautta.

Barker ja Ricardo (2005, 9) sanovat Saharan eteläpuolisessa Afrikassa poikia kasvatettavan itsepäisiksi ja kapinallisiksi, jotta he erottautuisivat mahdollisimman paljon tyttölapsista ja kasvaisivat eroon omista feminiinisistä piirteistään miehiseksi miehiksi. Poikiin yhdistetään muun muassa kestävyys ja itsepäisyys, jonka ansiosta heistä tulee vahvoja ja järkkymättömiä miehiä. (emt.) Tällaisten käsitysten avulla myös uusinnetaan patriarkaalista sukupuolijärjestystä. Haastattelemani miehet korostavat muuttamisen olevan osoitus vastuunkannosta, vaikka joillekin siitä muodostuukin pakkomielle. Asu ja Alex kutsuvat bushfallingia ”syndroomaksi, joka vaivaa kamerunilaisia”. Muuttaminen tuleekin osata tehdä hyvällä tavalla niin, että oma perhe ei kärsi siitä. Miehet luovat haastatteluissa Barkerin ja Ricardon (2005) mallista poiketen miehuutta, joka ei olekaan kapinallinen tai itsepäinen vaan ennemminkin perheensä puolesta uhrautuva mies, joka haluaa saada sekä itselleen että perheelleen paremman elämän. Individualistinen mieskäsitelmä on muuttamisesta puhuttaessa haastatteluissa jatkuvasti perhevelvollisuuksiin nähden taka-alalla, vaikka perheitään ajatteleamalla miehet ottavat myös miehuuden kannalta tärkeän harppauksen kohti aikuisen ja kypsän miehen elättäjä-maskuliinisuutta.

Bushfalling voi toimia myös nuoren miehen omana tulevaisuuden investointina kohti arvostettua, vanhemman miehen ”big man” -statusta. Ikä on edelleen Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa yksi keskeisistä arvostettua miehuutta lisäävistä tekijöistä ja vain iän myötä miehellä on oikeus tietynlaisiin titteleihin kotimaassaan (Miescher 2007). Sekä Asu että El Mathedor sanovat bushfallerin kotiinpalaamisen ajan olevan sitten, kun on itse vanha. El Mathedor määrittelee iäksi 55, Asulla Kameruniin takaisin muuttaminen voisi tapahtua sitten ”kun ei enää jaksaa herätä aamuyhdeltä siivoamaan”. Nuorella miehellä ei ilman varallisuutta ole mahdollisuuksia saavuttaa hyvää ja arvostettua asemaa yhteiskunnassa, joten bushfalling takaa kiinnittymisen paikalliseen oman ikäluokan mukaiseen hegemoniseen maskuliinisuuteen sekä muuttamalla nuorena pois maasta että palaamalla vanhempana maailmalla menestyttyään takaisin kotiin.

5.2 Elättäjäjyys

Rahan tienaaminen ja sitä kautta tapahtuva perheen elättäminen on haastattelemani miesten mielestä iso osa bushfalling-ajatusta. Elantoa ei lähdetä ansaitsemaan vain

itselle vaan ennen kaikkea kotimaassa olevalle perheelle, jolla ei käsitetä pelkästään puolisoa ja lapsia, vaan laajennettuun perheeseen kuuluu omat vanhemmat, sisarukset, sedät ja tädit sekä myös puolison sukulaiset. Heitä kaikkia on pystyttävä auttamaan ulkomailta käsin.

”Ihan ensimmäisenä, olet elättäjä. Joo, se on pääasia, olet elättäjä. He [perhe kotona] luottavat sinuun kaikessa. Jos siellä on joku ongelma, sinun puhelimesi soi. Täti on sairas, sisko on sairas, sinun pitää lähettää jotakin.” (Alex)

“To start with, you are the breadwinner of the house. Yeah, I think that’s the main thing, you are the breadwinner. They [family back home] rely you on anything. If there is any problem, your phone rings. Auntie is sick, sister is sick, you have to send something.” (Alex)

Elättäjäyys on ylpeys ja miehisyyden edellytys, sillä afrikkalaisen miehen tulee kyetä huolehtimaan perheestään taloudellisesti (ks. Ratele 2008). Haastatteluissa miehet korostavat usein afrikkalaisuutta puhuessaan miesten velvollisuuksista kotona tai puhuessaan laajentuneesta perheestä ikään kuin vastakohtana länsimaiselle miehelle tai ydinperheen idealle. Tällä he myös korostavat elättäjän velvollisuuksien laajuutta Kamerunissa. Miesten puheissa afrikkalainen mieselättäjäyyskäsitelmä näyttää siis vahvasti olevan sidoksissa patriarkaaliseen mieheen korostaen miehen roolia perheen talouden turvaajana pitäen naiset tämän ulkopuolella (Bowlby et al. 1997, 345).

Haastatteluissa miehet kokevat Suomen olevan Kamerunia tasa-arvoisempi ja modernimpi maa, jossa sukupuolten välinen tasa-arvo on kehittynyt pitkälle eikä erontekoa miesten ja naisten töihin ja rooleihin perheessä tai yhteiskunnassa juurikaan tehdä. Modernisuus saa kuitenkin ristiriitaisen vastaanoton: on hyvä, että työmarkkinoilla naisten ja miesten töitä ei juurikaan erotella, mutta kodin piiriin kuuluvissa asioissa jako tulisi säilyttää. Tasa-arvo onkin miehistä hyvä silloin, kun siitä on selkeä etu heidän miehisyydelleen, kuten työmarkkinoilla. Kodin piirissä tapahtuvaa tasa-arvoistumista ja roolijakojen hämärtymistä miehet eivät kannata, sillä se on uhka heidän kokemalle maskuliinisuudelle: kohta miehenkin pitää siivoa kotia, vahtia lapsia tai olla naisen palkkapussilla rahaa pyytämässä.

Miesten mukaan nainen voi ajautua pahoille teille tai tehdä jotain ikävää, ellei mies tue häntä taloudellisesti. Naisista ei suoraan puhuta taloudellisesti miehistään riippuvaisina, mutta miehen velvollisuus huolehtia naisesta tulee haastatteluissa ilmi. Puhumalla naisista huonompina rahankäyttäjinä miehet vahvistavat oman elättäjäyystensä tärkeyttä,

sillä jonkun on kyettävä pitämään raha-asiat hallinnassa ja budjetoimaan rahaa koko (laajennetulle) perheelle. Miehen on otettava tämä rooli omakseen ja ajateltava järjellä eikä tunteella. El Mathedor sanoo naisten olevan liian tunteellisia, jolloin he myös lähettävät rahaa kotiin liian heppoisin perustein:

“Mielestäni meillä miehillä on vahva tahto ja kestäimme painetta. Mutta naiset eivät kestä painetta. Joten aina kun he [perhe kotona] soittavat, seuraavana hetkenä he menevät lähettämään rahaa sinne.” (El Mathedor)

“I think us men we have strong will and we can cope with pressure. But women can't cope with pressure. So anytime they [family back home] call, the next minute you go and send them money there.” (El Mathedor)

Zechner (2006, 85) käsittää rahalähetykset transnationaalina hoivan ja huolenpidon muotona. Haastattelemani miehet puhuvat vanhempiensa ja sukulaistensa tukemisesta ja auttamisesta, jolloin rahalähetykset eivät leimaudu feminiiniseksi käsitettyyn hoivaan (ks. Tedre 1999, 161). Rahan ansaitseminen ja perheen elättäminen ovat kuitenkin keskeisiä siinä, millaiseksi he käsittävät hyvän ja miehekkään miehen. Lasten koulujen lukukausimaksut on maksettava, vaimolle annettava taskurahaa ja lisäksi miehen itsensä on oltava vastuuntuntoinen rahankäyttäjä. Rahaan ja vastuulliseen taloudenpitoon kulminoituva käsitys tosimmästä on miehille selkeä etu heidän ollessaan Euroopassa, koska he pystyvät rakentamaan Suomesta käsin Kamerunissa vallitsevaa hegemonista elättäjäyys-maskuliinisuutta. Ilman palkkatuloja elättäjäyden esittäminen kotona jäisi saavuttamatta.

Miesten mukaan Suomessa perheetöntä miestä voidaan pitää tosimmähenä, kun taas Kamerunissa moinen ei olisi mahdollista:

“Suomalainen mies voi olla menestynyt itsekseen. Vaikka hänellä ei olisi perhettä. Kamerunissa sinun pitää olla perheellinen, että joku voi kutsua sinua mieheksi.” (Asu)

”Finnish man can be successful on his own. Even if he does not have a family. In Cameroon, you need to be a familyman that someone can call you a man”.
(Asu)

Miesten mielestä Suomen kaltainen hyvinvointivaltio tukee suomalaisia miehiä heidän vastuissaan niin paljon, ettei heitä voi aina oikein miehiksi edes kutsua. Suomalainen mies voi istua hyvillä mielin baarissa ”rummuttamassa rintaansa”, kuten Taku asian ilmaisee. Kamerunilainen tosimmäies tekee paljon töitä voidakseen huolehtia

taloudellisesti perheestään ja tätä ihannetta kamerunilaiset miehet toteuttavat Suomessa ollessaan. Miehet tukeutuvat traditionaaliseen ajatteluun miehen paikasta perheen päänä, joka kantaa vastuun kaikesta perheen elätyksestä päästen näin tosimitiehen asemaan (ks. Silberschmidt 2005, 194). Etenkin Edwin puhuu paljon siitä, miten suomalainen mies ei taloudellisesti tue lapsiaan kuin pakon edessä, sillä erilaiset sosiaalitetut mahdollistavat miehelle pakenemisen vastuistaan:

“Heidän isät, he eivät huolehdi lapsistaan koska he tietävät, että valtio on tukemassa lapsia. Jos valtiolla ei olisi keinoja tukea lapsia Suomessa, luulen, että olisi vain joitakin miehiä, joilla olisi aikaa huolehtia lapsistaan. (...) Jos sinun [isän] pitää maksaa rahaa lapselle, se menee automaattisesti tililtäsi lapselle. Mutta jos se olisi sellaista, että ei, sinun täytyy mennä ja antaa se itse, he eivät antaisi.” (Edwin)

“Their dads, they don't take care of their children because they know that the government is there to support the children. If the government didn't have that means to support children in Finland, I think that there's some men that only would have that time to take care of their children. (...) If it comes that you [the father] have to pay money for the child, it just automatically goes from your account to the child. But if it was something that, no you have to go and give it yourself, they would not give.” (Edwin)

Kiinnittämällä huomiota jatkuvasti elättäjyyteen miehisiyyden merkkinä miehet tekevät eroa suomalaisiin miehiin ja heidän dominoivaan maskuliinisuuteensa Suomessa. Haastatteluissa miehet kertovat olevansa itse uhrautuvia ja perheen taloudellisen turvan takaamiseksi lähes mihin työhön vain suostuvia, koko suvun taloudellisen turvan takaajia. Maskuliinisuuksien ollessa myös kolonialististen suhteiden varaan rakentuvia länsimaisen miehuuden ollessa ylempiarvoista, kamerunilaisten miesten voidaan katsoa rakentavan omaa maskuliinisuuttaan perheeseen sidottujen velvollisuuksiensa kautta suhteessa suomalaisiin, individualistisemmän yhteiskunnan länsimaisiin miehiin (Bakrer & Ricardo 2005, 12; Connell 1995, 75). Suomalaisille miehille perheen elättäminen ei ole samassa mittakaavassa velvollisuus kuin näille kamerunilaisille miehille itselleen. Vähätteleillä suomalaisten miesten perheistään huolehtimista he nostavat itsensä jalustalle miehisiinä perheenmiehinä taloudellisen vastuun ja vallan kautta. Elättäjyyden korostaminen tosimitiehen velvollisuutena on strategia korostaa omaa miehuuttaan suhteessa haastattelemini miesten väittämiin valtion apuun nojaaviin miehiin Suomessa.

Elättäjyyden taakka on kuitenkin miehille myös raskas. Perhe kotona ei ymmärrä jatkuvaa uurastusta ja kovaa työtä, mitä bushfaller ulkomailla ollessaan tekee, vaan

pitää rahan tuloa itsestäänselvyytenä. Tämä voi johtua osaltaan siitä, että perheillä on käsitys Euroopasta paratiisina, jossa eletään makeaa elämää ja jossa rahan tienäminen on nopeaa ja helppoa (ks. Fleischer 2007; Kabki et al. 2004). Miesten mukaan autoilla ja hienoilla tavaroilla mahtaileminen kotona käydessä uusintaa kuvaa paremmasta elämästä Euroopassa, joka vaikuttaa myös rahapyyntöjen suuruuteen. Bushfallerien myös usein odotetaan supistavan omasta elintasostaan lännessä kyetäkseen nostamaan kotona olevan perheen statusta ja elintasoja (Alpes 2011, 219). Kotoa tuleva sosiaalinen paine ei anna mahdollisuutta kieltäytyä pyynnöistä, vaan pulassa olevia läheisiä on autettava tilanteessa kuin tilanteessa. Pahan päivän varalle säästetyt rahat ovat nekin kotona ilmeneviä ongelmia varten, ei omaan elämään Suomessa:

“Joku päivä siellä [Kamerunissa] on ongelma. Tarkoitan, että joku päivä istut kotona ja saat soiton, että he [perhe kotona] tarvitsevat jotakin ja sinulla ei ole antaa mitään, vaikka he tietävät sinun olevan lännessä. Tiedätkö, se on tabu, se näyttää oudolta. Kaikki pilkkaavat sinua. (...) Kerron heille [perheelle], katso mitä minä teen, luuletko että pidän siitä, mitä teen. Ja niin se menee. Joskus en saa unta. Olen ulkona lumessa. (...) Mutta he ottavat sen [rahan] itsestäänselvyytenä.” (Alex)

”Someday there [in Cameroon] will just be a problem. I mean one day you are just sitting at home and you get a call that they [family back home] need something and you don’t have anything to give although they know you are in bush. You know, it’s a taboo, it looks strange. All of them will insult you. (...) I tell them [to the family], look at what I’m doing, you think I like what I am doing. And this is how it works. I don’t get sleep sometimes, I’m out of the snow. (...) But they take it [money] for granted.” (Alex)

HP on ainoa, joka ei puhu taloudellisista velvollisuuksista, vaan kokee kotona olevan perheen auttamisen palveluksina, joita hänellä on nyt bushfallerina varaa suorittaa. Hän saa myös näin valita, kenelle hän palveluksia suorittaa. Taloudellisesti paremmassa asemassa oleminen asettaa miehet näin myös hallitsevaan asemaan suhteessa kotiväkeen. Myös Obi sanoo, että kaikki auttaminen tapahtuu hänen omasta tahdostaan, koska hänelle ”se ei ole velvollisuus”. Näin hänkin asettaa itsensä toisenlaiseen, suurempaan taloudelliseen valta-asetelmaan Kamerunissa oleviin perheenjäseniin nähden. Hänellä on varallisuutta, mutta se ei välttämättä ole kaikille jaettavaksi. Suhtautuminen elättäjyyteen on individualisempi ja avustaminen tapahtuu ehkä jopa säälin kautta. Hän sanoo olevansa ”humanisti”, jolloin ”ei ole muuta vaihtoehtoa kuin auttaa”.

Kotoa tulevaan paineeseen vastaaminen tapahtuu kovan työn ja itsensä likoon laittamisen kautta. Vaikka elättäjäys on rankkaa, se on myös selkeä osoitus miehuudesta. Valittaminen nähdään epämiehekkäänä, sillä Asun mukaan bushfallermiehen suurin velvollisuus on ”ottaa härkää sarvista ja onnistua”. Valittaminen on myös laiskuuden merkki, Alexin mukaan kotona olevat perheenjäsenet sanovat ”sinä olet vaan laiska mies etkä halua tehdä velvollisuuttasi”, mikäli hän sattuu mainitsemaan elämän rankkuudesta Euroopassa. Maskuliinisuuden rakentamiseen kuuluu miesten keskinäisesti tunnustamat piirteet ja teot, kuten piittaamattomuus vaaroista ja riskeistä (Bourdieu 2001, 52). Tällöin vaikeuksien kohtaaminen ja niistä selviytyminen voivat toimia osoituksina miehisestä vahvuudesta ja periksiantamattomuudesta, joihin naiset eivät kykene. Miehillä voi tulla tarve korostaa fyysistä ja henkistä kestävyyttä tehdäkseen itsestään maskuliinisia etenkin tilanteissa, joissa perinteiset sukupuolten väliset rajat ovat epäselvät (McIllwaine et al. 2009, 14-16).

Miesten mukaan bushfaller-naiset siinä missä bushfaller-miehetkin ovat velvoitettuja huolehtimaan perheistään Kamerunissa ja lähettämään rahaa, mutta haastattelemiemi miesten mukaan naisten taakka on kevyempi ja heille annetaan armoa elättäjäydessä varsinkin heidän perustaessaan oman perheensä. Naisiin kohdistuva paine on enemmänkin paine perustaa oma perhe, kun taas miehiin kohdistuva paine on aina taloudellinen riippumatta siitä, onko hänellä omaa perhettä vai ei – kaikkia on kyettävä tukemaan. Miehellä perheellistyminen tarkoittaa myös hänen elatustaakkansa moninkertaistumista.

“Joten joskus heillä [naisilla] on kova paine perheen puolelta, koska esimerkiksi kun tyttö matkustaa ulkomaille. Heidän perheensä odottavat jonkunlaista taloudellista avustusta. Mutta tietyssä vaiheessa he haluavat myös tyttärenpojan, joka tarkoittaa painetta tytöille mennä naimisiin mahdollisimman pian. (...) Miehillä sitä [taloudellisten vastuiden pieneneminen] ei tapahdu. Sinulla on vaimosi, hän on synnyttänyt, he tietävät, että olet töissä ja sinun täytyy ehdottomasti avustaa perhettä tietyssä määrin. (Obi)

“So sometimes they [women] have huge pressure from the family because for example, a girl travelling abroad. So, their family will expect some kind of financial assistance. But at certain point they want to also see their grandson which means a pressure for the girls to get married as soon as possible. (...) But for the men that [reducing of financial responsibilities] does not happen. You have your wife, she has put to bed, they know that you are working and definitely you have to assist the family to an extent.” (Obi)

Mieselättäjyyden korostaminen uusintaa jatkuvasti perinteisiä sukupuolten välisiä valtasuhteita ja miesten liittämistä työmarkkinoille yhteiskunnan julkiseen tilaan (Zuo 2004, 813-814). Naisten velvollisuuksien pieneneminen laajennetun perheen osalta heidän oman perheellisyytensä myötä on myös osoitus perheellisen miehen roolin vaatavuudesta ja velvollisuuksien täyttämisen haasteista. Samoin kun miehet sanovat tosimitiehen olevan perheellinen mies, he myös korostavat miehisyiden saavuttamisen vaikeutta. Kyse ei ole pelkästään naimisiin pääsyn vaikeudesta – joka sekin ilman varallisuutta voi olla haastavaa (Alpes 2011, 146-148) – vaan myös perhe-elämän taloudellisesta turvaamisesta ja vaikeuksien kohtaamisesta pystyssä päin. Taloudellista taakkaa naisen ei haastateltavien mukaan enää tarvitse niin laajasti kantaa hänen tultuaan äidiksi, mutta isän velvollisuudet säilyvät ennallaan – jopa kasvavat (ks. myös Riggs 1997, 579). Asettamalla rahaan ja elättäjyyteen liittyvät elämänaalueet miehiseen elämänpäiriin kuuluviksi, naisten velvollisuuksiksi määrittyy siten perinteisesti hoivasta huolehtiminen. Obin mukaan naiset, jotka ovat ”jopa virkamiehiä, he valmistavat aterian perheelleen.” Sillä jos nainen kieltäytyy tästä, ”avioliitto ei varmasti kestä pitkään”. Miehet tekevät näin jakoa naisten ja miesten elämänaalueisiin perinteisen julkisen/yksityinen -jaottelun kautta rakentaessaan myös omaa miehisyttään suhteessa naiseen (ks. Connell 1995, 68).

5.3 Siivoustyö - mahdollisuus ja pakko

Haastattelemani kamerunilaiset miehet ovat töissä siivousalalla pääkaupunkiseudulla. Siivoustyö näyttäytyy heille ensisijaisesti keinona hankkia elanto, jolla elättää itsensä Suomessa ja perheensä Kamerunissa. Työ siivousalalla on sekä mahdollisuus että pakko, sillä muuta työtä ei heidän mukaansa ole tarjolla. On tartuttava kiinni niihin harvoihin tilaisuuksiin, mitä tarjoutuu. Toisaalta, minkä tahansa työn syrjään kiinni pääseminen on aina etu, jonka avulla pystyy asettumaan perheenelättäjän rooliin, jota heiltä kotona odotetaan (ks. Fleischer 2007). Rahantulo on pääasia, eikä miesten mukaan työn laadulla ole siksi niin suurta merkitystä.

“Asia on niin, että minä siivoan, minä teen työtä, minä teen keikkaa. Keikkailusta saa rahaa ja rahalla tuetaan perhettä. Joten olin sitten töissä metsässä tai loisin lunta, rahaa tulee. Raha on se juttu. Työ on se juttu.” (Taku)

“The thing is that I am doing cleaning, I’m doing the job, I am jobbing. The jobbing is to get the money and the money is to support the family. So whether I am working in the forest or removing snow, money is coming. The issue is the money. The issue is the job.” (Taku)

Miehet näkevät Suomessa työmarkkinoilla vallitsevan eriarvoisuutta, joka rajoittaa heidän työnsaantimahdollisuuksiaan etenkin heidän omilta koulutusaloiltaan. Suurin syy heidän mielestään on kielimuuri, mutta he näkevät myös työn erilaisen arvottamisen kantaväestön ja ulkomaalaisten välillä sekä jakautumisen näiden kahden ryhmän erillisiin töihin luovan eriarvoisia työmarkkinoita (ks. myös Forsander & Ekholm 2001, Jaakkola 2000, 133). Stacey (2005, 845) mukaan kunnioituksen löytäminen likaisesta ja aliarvostetusta työstä tapahtuu usein korostamalla omaa valmiutta tarttua työhön, johon kaikista ei ole. Tämä näkyi myös tämän tutkimuksen haastatteluissa. Esimerkiksi Obi sanoo, että suomalaiset – etenkin miehet – eivät siivoustyötä halua tehdä. Ne työt, joista suomalaiset kieltäytyvät ovat ulkomaalaisten hyödynnettävissä ja niihin tilaisuuksiin on osattava myös tarttua kiinni.

“Koska tilanne on se, että ok, suomalainen mies ei halua siivota ja Suomi antaa minulle tilaisuuden, mahdollisuuden ansaita elantoni ja tukea perhettäni, joten miksi en tarttuisi siihen? Se on järjetöntä. Sinun täytyy arvostaa sitä ja ajatella, että se on osa elämää.” (Obi)

“Because if there is situation that, ok, a Finnish man does not want to clean and Finland is giving me the opportunity, chance to make my living and support my family so why should I not take that? It is nonsense. You just have to appreciate it and think that it’s a part of life.” (Obi)

Miesten maskuliinisuuden rakennusaineet perustuvat myös paljolti sen varaan, mistä he pääsevät valitsemaan (Batnizky et al. 2009, 1288). Kunnioituksen korostamisen ohella Obin kommentti kuvastaa myös valta-asetelmaa suomalaisen miehen ollessa työmarkkinoilla tilanteessa, jossa hän saa valita tekemänsä työn. Mahdollisuudet avautuvatkin kamerunilaisille miehille suomalaisten miesten tietyistä töistä kieltäytymisen kautta, ja tällaisia tilanteita tulee myös Obin mukaan arvostaa.

Työmarkkinoiden jakautumista tapahtuu muuallakin kuin Suomessa (ks. esim. Bartolomei 2010; Malit & Oliver 2013; McIlwaine et al. 2006; Näre 2010). Edwin kertoo, että Etelä-Afrikassa kantaväestö ei osaa tehdä bisnestä, joten se on maahanmuuttajien hallussa. Maahanmuuttajat siellä ovat hänestä jotenkin kyvykkäämpiä ja älykkäämpiä kuin kantaväestö. Asetelma on toinen Suomessa, eivätkä miehet puhu haastatteluissa missään vaiheessa älykkyys- tai kyvykkyyseroista.

Pikemminkin he kokevat, etteivät saa mahdollisuuksia toisenlaisiin töihin ja sen myötä myös Suomi menettää koulutettua väestöä ns. hanttihommiin. Miehet huomauttavat kuitenkin, että ei tule rypeä itsesäällissä ja uhriutua tilanteeseensa vaan tehdä työnsä valittamatta ja huolella – oli työ mitä hyvänsä.

”He [maahanmuuttajat matalapalkkatyössä] eivät tunne oloaan tilanteen uhreiksi. Joten he tietävät, että se on heidän valintansa ja heidän täytyy tehdä parhaansa ja tehdä se kuin tekisivät sen itselleen. He eivät kadu tai ole surullisia. He vain tekevät sen työn.” (HP)

“They [migrants in low-paid work] don’t feel victimized by the situation. So they know that it is their choice and they just have to do their best and they just have to do it as if they are doing it for themselves. They don’t have a lot of remorse and are not sad and so. They just do the job.” (HP)

HP:n sanoissa korostuu oma valinta työmarkkinoilla tapahtuvan eriarvoistumisen sijaan. Rationaalisten valintojen tekeminen on keskeistä maskuliinisuuden rakentamisessa, kun järki yhdistetään miehiin ja tunteet naisiin (Connell 1995, 90). HP:n kommentistakin huokuu omaan valintaan tukeutumista: koska tie ei ole auennut oman koulutusalan työtehtäviin, on valittava, oltava tyytyväinen valintaansa ja tehtävä työnsä hyvin. Syrjintään ja eriarvoisuuteen tukeutuminen voisi osoittautua naiselliseksi valittamiseksi.

Siivoojaksi ryhtyminen Suomessa perustellaan ennen kaikkea siitä saatavilla hyvillä tuloilla. Rahalla vakuutteleminen on myös keino liittää itsensä maskuliinisuuden ihanteeseen, jossa elättäjäys on suuressa roolissa (Connell 1995, 29). Työn laadun sijaan siitä saatavan rahan määrän korostaminen on keino viedä huomio pois siivouksen työn luonteesta ja jopa työn likaisuudesta kiinnittämällä huomio mahdollisuuksiin, joita alalla on tarjota oman talouden kannalta (ks. myös Näre 2010, 74).

“Siivouksessa on liian paljon rahaa. Ja on ystäviä, jotka tekevät paljon rahaa siivouksella. (...) Kuten ennen, minä sain 2200 siivouksesta. (...) Ja minulla on ystävä, joka tienaa jotain 3000. Joten se riippuu, montako tuntia teet ja miten paljon sinulle maksetaan. (Alex)

“Cleaning in itself has too much money in it. And there are friends who are making a lot of money with cleaning. (...) Like before, I used to have like 2200 for my cleaning. (...) And I have a friend who is making like 3000. So it all depends that on how many hours you make and then how much they pay you.” (Alex)

Miehet sanovat suurimman osan työtovereistaan olevan toisia ulkomaalaisia tai maahanmuuttajia. On mahdollista, että siivoustyön tekeminen miehenä voi tuntua

mielekkäämmältä, kun samalla alalla on muita ulkomaalaisia, miehiä, koulutettuja sekä myös omia ystäviä. Haastatteluissa miehet kertovat, miten afrikkalaisten miesten asema työmarkkinoilla on samanlainen taustasta ja koulutustasosta riippumatta. Etnisesti jakautuneet työmarkkinat näyttävät myös luoneen käsityksen veljeydestä etenkin ihonväriin perustuen. Edwin ei ymmärrä, miksi suomalaiset ovat rasistisia virolaisia ja venäläisiä kohtaan, onhan heillä kuitenkin ”sama väri, he ovat samaa kansaa”. Hän myös huomauttaa, että jos hän näkee ”mustan jätkän tappelevan valkoisen kanssa, ei voi kulkea ohi”. Hänen mukaansa tilanteeseen ”on puututtava veljen vuoksi”. Miesten kokemat syrjinnäkokemukset voivat näin toimia yhdistävänä tekijänä, joka luo miehistä yhteisyyttä toisessa maassa ollessa. Tällöin oma maskuliinisuus ei asetu työmarkkinoilla koetun syrjinnän myötä alhaisemmaksi kuin muiden muuttajamiesten.

Siivoojaksi ryhtyminen Kamerunissa näyttäytyy haastatteluissa olevan miehille täysin absurdi ajatus, sillä miehet eivät varsinkaan muuton myötä kohonneen sosiaalisen asemansa vuoksi voisi siihen alentua.

“Joten on hullua, että sosiaalinen asemasi on muuttunut ja sitten toteat meneväsi siivoamaan.” (Obi)

“So it’s crazy that they see your social status has changed then you say you are going to clean.” (Obi)

Työ itsessään ei siten ole arvokasta, vaan työn sijaintipaikka osoittautuu merkittäväksi. Lännen vaikutukset ihmisten mielissä näkyvät karulla tavalla siinä, miten Kamerunissa ihmiset jopa toivovat pääsevänsä edes vankilaan länteen, jossa on parempi olla kuin Kamerunissa tai olla syntynyt orjan jälkeläiseksi Amerikkaan, jolloin olisi jo syntynyt bushfalleriksi (Alpes 2011, 208; Nyamnjoh & Page 2002, 611-612). Tällöin myös siivoaminen ei ole pelkkää siivoamista, vaan kamerunilaisen bushfalling-unelman toteuttamista Euroopassa.

Kamerunissa tapahtuva työmarkkinoiden jakautuminen taas ei näyttäydy miehille minkäänlaisena ongelmana: kouluttamattomat ja alhaisempi luokka saa siivota, kunnon miehet eivät moppiin tartu. Tämän korostaminen voi olla myös olennaista etäännyttääkseen itsensä alhaiseksi ja likaiseksi katsotusta työstä. Pitämällä esillä Kamerunissa tapahtuvaa työmarkkinoiden jakautumista he asettuvat itse sen yläpuolelle asuessaan ja työskennellessään Euroopassa, jossa siivoustyön tekeminen on rahakasta eurooppalaista työtä. Siivoustyön asema Kamerunissa voi olla myös syy olla kertomatta

kotona olevalle perheelle työnkuvaansa Suomessa, vaikka miehet korostavatkin kotona olevien kamerunilaisten kiinnostuksen olevan vähäistä bushfallerin tekemää työtä kohtaan. Rahan virtaaminen kotiin on kaikkein tärkeintä sekä miesten itsensä että heidän mukaansa myös perheidensä mielestä.

Edwin ja Taku sanovat, ettei heidän perheidensä kuulu tietää heidän ammattiaan Suomessa. Kaikkien haastateltujen miesten mukaan siivoaminen ei ole Kamerunissa oikea ammatti tosin kuin Suomessa. Siivoamisella voi heidän mukaansa helposti ansaita hyvin, ja euron ja CFA-frangin (Kamerunissa käytettävä valuutta) välistä arvoeroa hyödyntämällä pienilläkin rahamäärillä voi saada kotimaassa paljon aikaan. Näin siivousalalla työskentely Suomessa ei leimaa miehiä, kun taas saman työn tekeminen Kamerunissa antaisi heille epäonnistujan maineen. (ks. Batnitzky ym. 2009.) Ammatin piilottaminen voi olla siten tietoinen valinta, joka perustuu miesten omiin käsityksiin siivoustyön arvostuksesta ja maineesta kotimaassa. HP:n mukaan ihminen itse saattaa tehdä siivousta mielellään, mutta ”yhteiskunta katsoo sen olevan alhaista työtä”. Siivoustyöstä kertominen kotona voisi tehdä loven miesten saamaan arvostukseen kotona, vaikka Euroopassa tehty mikä tahansa työ olisikin aina kotona tehtyä työtä arvokkaampaa.

Siivous on käsitetty usein naisille luonnollistetuksi palvelutyöksi (Batnitzky ym. 2009; Käyhkö 2006, 17), mutta haastatteleman miehet eivät jakaneet tätä käsitystä. Ainoastaan El Mathedor sanoi suoraan, että siivous on vain ”naisten tai kouluja käymättömien työtä” ja myönsi olevansa häpeissään joutuessaan siivoamaan. Haastatellut miehet eivät siivoustyön kautta luo patriarkaalista sukupuolten välistä työnjakoa, jossa kodinhoidollisen kaltaiset työt asetettaisiin naisten elämänpiiriin kuuluvaksi. Kuitenkin, kuten myös Näre (2010, 74) tutkimuksessaan srilankalaisista kodinhoidollisia palkkatöitä tekevistä muuttajamiehistä huomioi, miehet haluavat tulevan vaimon kotona astuvan emännän rooliin ruoanlaitosta ja kodinhoidosta huolehtimisen myötä – oli hän sitten palkkatöissä tai ei. Obin mukaan Kamerunissa on myös sanonta, ”naisen ensimmäinen toimisto on hänen keittiönsä”. Hän sanoo myös, ettei hänen äitinsä koskaan hyväksyisi ruoanlaittotaidotonta miniää. Siivoaminen ja kodinhoito määrittyvät naisten elämänalueisiin kuuluviksi asioiksi etenkin silloin, kun niistä ei makseta korvausta palkan muodossa.

Vaikka siivousalaa eivät miehet haastatteluissa erityisen feminiinisenä pidäkään, erottelevat he sieltä vain miehille sopivat työt, joiden tekeminen ei ole millään lailla uhka miehisyydelle. Etenkin fyysisyyttä ja kovaa työtä vaativat siivoustyöt määritellään sopiviksi miehille näiden miehiksi katsottujen ominaisuuksien kautta, joita feminiiniseksi käsitetyillä aloilla työskentelevät miehet myös usein korostavat (ks. Ahmad 2005, 57; Faizan Ahmed 2006; Näre 2010). Naisten siivousta ovat vastavuoroisesti Mr X:n mukaan ”pienet paikat, kuten toimistot, koulut ja kaupat”, ja tämän käsityksen muutkin miehet pääosin omissa haastatteluissaan jakoivat. McDowellin (2003, 147) mukaan naiset ja miehet korostavat eri asioita huonosti palkatussa ja vähän arvostetussa työssä: miehillä keskiössä on raataminen ja pitkät työpäivät, kun naisilla korostuvat usein vuorovaikutus ja asiakaspalvelu. Fyysisesti raskas ja pitkään jatkuva siivous on haastattelemieni kamerunilaisten miesten mielestä miehistä työtä:

“Oikeastaan siivouksissa on eroja. Minä tein teollisuussiivousta, enkä usko, että naiset soveltuvat sellaiseen.” (Mr X)

“Well actually there are different kinds of cleaning. Like the ones I was doing was industrial cleaning so I don’t think women, they are fit for those.” (Mr X)

“Olin ennen yhdessä paikassa, Messukeskuksessa. Kun menetin sen, siellä on ollut kaksi naista ja he eivät ole kyenneet tekemään työtä. Heillä on ollut ongelmia sen kanssa. Joku siivous voi olla parempaa miehille kuin naisille. (...) Jos se [siivous] jatkuu liian kauan, kuten seitsemän ja puoli tuntia yhteen menoon, se voi uuvuttaa hänet.” (HP)

“I used do one place, the Messukeskus. Since I lost it, there has been two ladies there and they have not been able to work. They have problem about it. Some cleaning could be better for men than for women. (...) If it [cleaning] goes on for too long, like seven and half hours straight that could wear her out.” (HP)

El Mathedor katsoo siivouksen olevan naisten työtä ja tekevänsä sitä vain ”koska ei ole muuta vaihtoehtoa”. Miesten päätyminen naisvaltaisille aloille ei siis ole tasa-arvon toteutumista vaan johonkin tyytymistä ja alentumista. Tämä häpeä El Mathedorin kohdalla johtuu osaltaan siitä, että hänen mukaansa Kamerunissa ”miehet eivät siivoa” ja ”75% siivoojista on naisia tai kouluttamattomia”. Obin puheessa alemmuudentunne tulee ennemminkin olostani korkeakoulutettuna siivoojana, sillä hänen mielestään Kamerunissa siivousta ”ei ole käsitetty naisten ammatiksi”. Hän sanookin, että ”Afrikassa myös miehet siivoavat”. Siivoustyön maine likaisena ja vähän arvostettuna

työnä vaikuttaa osaltaan siihen, miten miehet haastatteluissa työhönsä suhtautuvat. On kuitenkin epäselvää, tuleeko häpeän tunne siivoustyössä niin sanotun naisten työn tekemisestä vai manuaalisen, matalapalkkatyön tekemisestä korkeakoulutettuna miehenä. Koulutus, työ ja miehuuden rakennus ovat toisiinsa tiiviisti yhteenkietoutuneita. Kotimaasta tulevat odotukset tiettyjen velvollisuuksien täyttämistä eivät sovi yhteen omien koulutuksellisten tavoitteiden kanssa:

“Mutta kun muutin tänne [Suomeen], minulla oli paine hankkia rahaa, tiedätkö, ajatus rahan tienaamisesta. Jäin koukuun tähän unelmantappajaan, kutsun siivousta unelmantappajaksi. Joten jäin koukuun tähän unelmantappajatyöhön.” (El Mathedor)

”But when I moved here [to Finland] I was like, this pressure of getting money, you know, this idea of making money. I got caught in this dreamkiller, I call cleaning a dreamkiller. So I got caught with this dreamkiller job.” (El Mathedor)

Siivouksen käsittäminen unelmantappajaksi kuvastaa pakkotilannetta, johon bushfaller ajautuu rahan tienaamisen paineessa. Siivous on jotain koukuttavaa, joka samalla tuhoaa ihmisen tulevaisuudennäkymät ja pahimmillaan myös unelmat. Kerran kiinni jäätyään on vaikea päästä irti, sillä siivous on kuitenkin jatkuva tulonlähde, jota bushfaller tarvitsee.

Korkeasti kouluttautuminen ja koulutuksen arvostaminen ovatkin kaikissa haastatteluissa jatkuvasti läsnä. Miehillä tuntuu olevan tarve korostaa haastatteluissa omaa koulutustaan ja koulutuksen mukanaan tuomia mahdollisuuksia tulevaisuudessa sekä kansainvälisesti että myös kotona Kamerunissa. Näin myös asema siivoojana aiheuttaa selkeästi miehissä ristiriitaisuutta: toisaalta työstä saa elättäjyyden mahdollisuuden ja sitä kautta kunniaa kotona, mutta kuitenkin miehet tunnistavat korkean koulutuksen ja siivoustyön kaltaisen duunariammattin välisen arvoeron ja korostavat siksi olevansa jatkuvasti myös etsimässä jotain parempaa kuin siivous. Mr X sanookin hänelle olleen aluksi vaikeaa siivota, koska hänen tavoitteenaan on ”olla joku suuri tulevaisuudessa”. Mikään ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö miehillä olisi mielessä akateeminen urakehitys ja omaa koulutusta vastaaviin töihin pääseminen (ks. Malit & Oliver 2013, 24). Kuitenkin haastattelujen perusteella miesten elämän kiinnekohtana on korkean elintason ylläpito Kamerunissa, jolloin omalle alalle tähtääminen voi olla myös toissijaista siivouksesta saatavien tulojen ollessa riittävät Kamerunissa rakentuvan elämän ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Fleischer (2007, 422) huomauttaa kamerunilaisten maahanmuuttajien Saksassa kokevan paljon koulutuksellisia paineita kotoa, sillä heti Kamerunista muutettuaan tulisi suorittaa korkeakoulututkinto loppuun ja saada sen avulla hyvä työpaikka. Haastattelemani miehet eivät kuitenkaan puhu tällaisista koulutuksellisista paineista, vaan ennen kaikkea taloudellisista paineista. Euroopassa suoritettu koulutus voi tuoda paperilla kunniaa kotona, mutta elannon takaamiseksi siitä ei ole ja miehet ovat myös varsin tietoisia siitä (ks. myös Ndjio 2008). Siivoustyöhön ryhtyminen korkeakoulutettuna miehenä voi näin olla helpompaa, kun sen avulla kykenee täyttämään kotona olevat elättäjän velvollisuudet arvostetun korkeakoulututkinnon hankkimisen jälkeen. Koulutuksen ollessa henkilökohtaisesti tärkeää, taloudelliset paineet kotoa voivat vaatia toimimaan ripeästi löytääkseen työtä. HP:n mukaan paine ansaita rahaa voi olla niin kova, että muuttajamiehet joutuvat ikään kuin harhapoluille koulutuksestaan.

“He [afrikkalaiset maahanmuuttajat] tulevat ilman mitään ohjausta ja usein saavat väärää ohjausta heiltä, jotka ovat jo täällä. (...) Kotoa tulee painetta ja he jäävät ikään kuin puristuksiin, he eksyvät. Koska tiedän muutamia, jotka ovat todella fiksuja ja he tulevat tänne kylmään... He yrittävät rakentaa siitä jotain. He kokevat sen todella vaikeaksi. (...) Se myös riippuu yksilöistä ja kotoa tulevista paineista ja sen sellaisista asioista.” (HP)

”They [African migrants] get into the system without any guidance and often with misguidance from those who are here. (...) There’s pressure from home and they get squeezed in, they get lost. Because I do know quite a few who are very very smart and coming here to cold... They try to build something on it. They are finding it quite difficult. (...) It also depends on individuals with the pressure from back home and all those kind of things.” (HP)

Vaikka miehet korostavat koulutuksen merkitystä elämässä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia, kukaan heistä ei kuitenkaan kerro, minkälaisia ovia koulutus on todellisuudessa heille avannut. Puhuttaessa tulevaisuudesta Kamerunissa miehet sanovat sellaisen avautuvan juuri ulkomailla suoritetun koulutuksen kautta, mutta ”kotiin palaaminen on viimeinen vaihtoehto”, kuten Asu asian ilmaisee. Korkeakoulututkinto ilman kovapalkkaista työtä on merkityksetöntä maskuliinisuuden rakentamisessa Kamerunin nykytilanteessa rahan arvostuksen syrjäytettyä koulutuksen arvostuksen (Ndjio 2008, 205-206), mutta koulutuksen esille tuominen on miehille kuitenkin tärkeää voidakseen korostaa olevansa muutakin kuin siivoojia. El Mathedor kuvaa siivousta ”huumeeksi, jota kerran otettuaan on vaikea lopettaa.” Työstä saatavat jatkuvat tulot menevät omien henkilökohtaisien (akateemisten) unelmien ja tavoitteiden ohi, jotta pystyy vastaamaan Kamerunista tulevaan paineeseen elättäjyydestä, rahan

lähettämisestä sekä eurooppalaisen elämäntyylin esittämisestä kotona käydessä. Edwin sanookin, että ”ihminen, jolla on maisterintutkinto päätyy siivoamaan”, joka hänelle tarkoittaa, että ”sillä henkilöllä ei ole mitään tulevaisuutta kaikkien niiden luettujen kirjojen jälkeen.” Vaikka siivouksen hyvät puolet ovatkin esillä haastatteluissa, kuitenkin se asettuu myös valoon, jossa tilanne etenkin korkeakoulutettuna siivoajana näyttää toivottomalta, umpikujalta tai häpeälliseltä.

5.4 Miesten työtä

Tärkeintä haastattelemilleni miehille on ylipäättänsä työn tekeminen. Eronteot kunnollisen ja kelvottoman työn välille tehdään ennen kaikkea Kamerunin kontekstissa. Alex kertoo maahanmuuttajien – kuten ghanalaisten, nigerialaisten ja togolaisten – tekevän Kamerunissa alhaisimmat työt, joita kantaväestö harvoin suostuu tekemään.

”Kun he [maahanmuuttajat] tulevat Kameruniin he kulkevat pienen laatikon kanssa, jossa heillä on tarvikkeet kenkien korjausta varten. Kun he kulkevat, he koputtavat laatikkoa näin ’kopkopkop’, joten me kutsumme heitä ’kokoko’. (...) Me emme tee sellaisia töitä. Olisin ennemmin ilman työtä kuin tekisin sellaista. (...) Kuten tämä ’kokoko’, josta puhuin. Kärryntyöntäjä, josta puhuin. Joku vessankaivaja.” (Alex)

“So when they [migrants] come to Cameroon they move around with this small box they have these things to fix the shoes. So when they are moving, they hit the box like this ‘kopkopkop’ so we gave them name ‘kokoko’. (...) So we don’t do that kind of job. In Cameroon I would rather stay without doing anything than doing that. (...) Like this “kokoko” thing I was saying, this truck pusher thing I was saying. Somebody digging toilet.” (Alex)

Haastatteleman miehet kiistävät siivouksen olevan naisten työtä tai alhaista työtä ja he nimeävätkin monia töitä, jotka ovat Alexin mukaan ”jopa alhaisempia töitä” kuin siivous. Mainitut työt ovat kuitenkin siivouksen lailla piirteiltään fyysisiä, rutiininomaisia ja likaiseksi käsitettyjä töitä (Käyhkö 2006, 45), mutta siivouksen ollessa kyseessä raataminen ja fyysisyys kääntyykin eduksi miehen kannalta: hän tekee rankkaa miesten työtä. Siivousalalla olevan miehen voikin olla oleellista olla nimeämättä siivousta naisten työksi todistellakseen omaa, miehistä paikkaansa työmarkkinoilla (ks. McDowell 2003, 19; McIlwaine et al. 2006, 16; Scrinzi 2010, 57). Toisaalta haastattelutilanne on voinut luoda tarpeen korostaa omaa valintaa ja työn miehisyttä haastattelijan ollessa nainen (vrt. Ahmad 2005, 57).

Kotimaassa feminiinisen työn tekeminen on miehelle leimaavampaa ja häpeällisempää, eikä kaikenlaiset miehet voi siihen myöskään alentua. Se on ikään kuin jätetty niille miehille, joille työmarkkinat eivät muutenkaan ole suosiolliset, kuten vammautuneille, liian nuorille tai liian vanhoille. (Agadjanian 2005, 259, 262.) Suomessa ollessaan haastattelemani miehet ovat haastattelujen perusteella omasta mielestään valtaväestön miehiä heikommassa asemassa työmarkkinoilla, jolloin heille on jätetty niin sanotut naisten työt tehtäviksi, sillä muuta vaihtoehtoa ei ole. Agadjanian (2005, 262) sanoo Mosambikissa miesten joutuvan varomaan kotimaassaan näyttäytymistä sukulaisilleen tai tuttavilleen työskennellessään feminiiniseksi katsotussa katukauppiiaan työssä. Se voi olla miehisyydelle kova kolaus. Tutkimukseni kamerunilaisten miesten ei toisessa maassa ollessaan tarvitse varoa tällaista leimautumista perheen ja tuttavien ollessa kykenemättömiä fyysisesti näkemään miehiä siivoustyössä.

El Mathedor sanoo modernisaation tasoittavan tietä naisille päästä miesten aloille, joissa he myös tekevät työtkin miehiä paremmin. Hänen mielestään naiset pärjäävät miehiä paremmin modernisoituvassa maailmassa:

“Luulen, että on naisille tarkoitettuja töitä ja miehille tarkoitettuja töitä, mutta maailman modernisoituessa naiset pärjäävät paremmin kuin miehet. Näkisin, että naiset ovat menossa miesten aloille.” (El Mathedor)

“I think that yeah, there are jobs that are made for women and there are jobs that are made for men but when the world is coming modernized women can do even better than men. I see that women are picking up in the men’s thing.” (El Mathedor)

Modernisaatioksi katsottu kehityssuunta sukupuolten välisen tasa-arvon lisääntyessä voi olla uhka perinteiselle sukupuolten väliselle työnjaolle, mutta El Mathedor ei näe tätä negatiivisessa valossa vaan pikemminkin hyvänä kehityssuuntana. Modernisuuden paikaksi sijoittuu länsimaat ja Suomi, jossa El Mathedorin mukaan ”kaikki on tasa-arvoista, miehet ja naiset ovat tasa-arvoisia”. Kamerunissa taas El Mathedorin mielestä on ”töitä, joita naiset eivät voi tehdä”. Näin Suomi ja Kamerun esiintyvät toisilleen vastakohtaisina moderniksi katsotun tasa-arvokehityksen suhteen, joka tuntuu avaavan mahdollisuuksia enemmän naisille löytää tiensä perinteisille miesten aloille kuin miesten toimia niin sanotuilla naisten aloilla. (ks. Bhambra 2007, 66-67, 71-73; Nyamnjoh & Page 2002 611.)

Maasta muuttaminen mahdollistaa maskuliinisuuden rakentamisen ja vahvistamisen erottamalla toisistaan omaisuuden kertymisen ja omaisuuden tuhlaamisen paikat. Tällöin oman ammattinsa voi myös pitää salassa, kun pääosaa näyttelee vain raha ja sen määrä. (Osella & Osella 2000, 121.) Kunnollisten ja kelvottomien miesten töiden erottelussa miehet tekevät neuvotteluja paitsi työstä ja sen arvosta, myös ennen kaikkea paikasta, jossa työtä tehdään. Ulkomailla ansaittu raha on myös aina kotimaassa ansaittua rahaa arvokkaampaa, jolloin sillä ostetaan hienompia asioita kuin Kamerunissa ansaitulla rahalla (Alpes 2011, 219). Näin ollen käytännössä mikä tahansa työ ulkomailla on parempaa kuin paremman statuksen työ Kamerunissa.

Naisten työksi määrittyy miesten puheessa hoivaaminen ja huolehtiminen. Takun mukaan miehillä on ajatus, että naisia tulee suojella ja siksi tietyt ammatit ja tietynlaiset työtehtävät pitää jättää miesten tehtäviksi.

“Mielestäni me [miehet] ajattelemme, että naiset ovat ihmisiä, joita meidän täytyy suojella. Ja sitäpaitsi, uskon, että me ajattelemme työn olevan vain miehille, koska se on kovaa ja raskasta työtä, joten se on enimmäkseen miehille. (...) Kuten, tiedätkö, hoitotyö on mielestäni enimmäkseen naisille. Miksi? Koska naiset hoivaavat, he ovat tottuneet hoivaamaan ja he tulevat hoivaamaan.”
(Taku)

“My opinion is that we [men] think that women they are people that we need to protect so much. And besides that I think that we think that work is only for men because it's hard work and heavy work so it's mostly for men. (...) Like, you know, nursing work I think that work is mostly for women. Why? Because women are caring, they are used to caring, they will be caring.” (Taku)

Naisten sijoittaminen hoiva-alaan töihin perustellen sen olevan naisille luonnollinen paikka uusintaa patriarkaalisia voimasuhteita asettamalla mies kodin ulkopuoliseen palkkatyöhön ja nainen hoivaajaksi – oli hän sitten työelämässä tai kotona lasten kanssa (Bowlby et al. 1997, 345-346). Naisen sijoittaminen hoivatyöhön on myös keino korostaa oman työn maskuliinisuutta, kun perinteitä korostaen naisen rooliin asetetaan toisten hoivaaminen. HP sanookin, että ”lapsenvahtina oleminen on miehelle vaikeaa”. Tällaisilla keinoilla miehet myös korostavat omaa paikkaansa kodin ulkopuolella tehtävässä palkkatyössä sijoittaen itsensä elättäjiksi ja naiset kodin piiriin kuuluviksi hoivaajiksi. Miesten tekemän siivoustyön tapahtuessa julkisessa tilassa usein myöhään illasta, yöllä tai varhain aamusta neuvottelu työn maskuliinisuudesta on helpompaa siivoukseen kuuluvan palvelusuhteen ollessa vähemmän julkisesti esillä (ks. Bartolomei 2010; Ramirez 2011).

Ajatus naisten suojelemisesta vahvistaa myös ajatusta patriarkaalisesta maskuliinisuudesta. Todellisuudessa miehet vahvistavat omaa ylivaltaansa naisiin väittämällä ajavansa heidän etujaan. (Connell 1995, 242.) Julkisessa tilassa vaarassa oleva henkilö on aina nainen, jonka liikkumista on valvottava ja säänneltävä. Liikkumisen symboliksi nousee maskuliininen subjekti, joka sankarin lailla on jatkuvasti valveutunut ympärillä olevista vaaroista. Julkinen tila on vaarallinen kaikille, mutta vain miehillä on kyky olla siellä varuillaan. (Ahmed 2000, 33-34.) Takun kommentteissa naisia suojellaan työltä, joka pääosin tapahtuu kodin ulkopuolella. Naisten tekemä hoivatyö ei näyntyä vaativana, fyysisenä tai vaarallisena, vaan heidän elämäänsä kuuluvana kodinhoidollisen kaltaisena askareena, jossa naiset voivat olla turvassa.

5.5 Menestynyt mies ja kuinka se esitetään

Kamerunissa vallitseva kehumisen kulttuuri nousee esille jokaisessa haastattelussa. Etenkin bushfaller-miehet esittelevät saavutuksiaan teoilla ja tavaroilla, joista tavallinen kamerunilainen voi kotimaassa ollessaan vain haaveilla. Amadiume (2000, 138) sanoo postkoloniaalisessa Nigeriassa varakkuuden olevan tärkeintä. Kukaan ei välitä, miten omaisuus on hankittu, kunhan sitä vain on runsaasti. Haastatteluissa Kamerunista tulee ilmi sama seikka: ulkomailla menestyminen tulee myös kyetä näyttämään, ja vain harvat todella ovat kiinnostuneita, miten rahat on saatu.

“Kamerunilaiset, afrikkalaiset yleensä, tietysti, tosimites on sellainen, joka pystyy hukuttamaan ihmiset rahaan. (...) Ja he [kamerunilaiset kotona] eivät välitä tietää, mitä minä teen Euroopassa, he ovat kiinnostuneita siitä, mitä minä laitan pöytään.” (Obi)

“Cameroonians, Africans generally, of course, real man is the one who is able to lavish people with money. (...) And they [Cameroonians back home] don't care to know what I am in Europe doing or whatsoever, they are more interested that what I am putting on the table.” (Obi)

Vaikka miehet harmittelevatkin sitä, ettei kotona ihmisiä kiinnosta, miten rahat on tienattu, voi se kääntyä helposti myös miesten eduksi. Kun kukaan ei kysele, miten rahat on saatu, ei esimerkiksi feminiiniseksi katsotusta työstä koidu uhkaa maskuliinisuudelle.

Miehuuden ja miehisten tekojen esittäminen on haastattelemieni miesten mukaan bushfaller-miehille tärkeämpää kuin tietynlaisen naiseuden esittäminen bushfaller-naisille. Miehillä lankeaa kotoa yhteiskunnallinen paine, joka näkyy HP:n mukaan mahdollisessa kotiinpaluussa. Naisille kotiin palaaminen on helpompaa kuin miehille.

”He [bushfaller-miehet] saattavat mennä takaisin kotiin ja jollain tasolla eivät kestä sosiaalista painetta, joka heille on ehkä asetettu. Jonka yhteiskunta on asettanut heille.” (HP)

”They [bushfaller men] might go back home and to some degree they might not stand some social pressure because of some expectations that might be placed on them. That the society might have placed on them.” (HP)

Mies kykenee kestämaan yhteiskunnalliset menestymisen paineet, vaikka HP:n mukaan miehen menestyksen esittäminen onkin osa miehistä egoa. Naiset eivät ole mukana moisessa, vaan hänen mukaansa he ”eivät ota sitä niin vakavasti, heillä voi olla uusi kenkäpari tai hienoja koruja ja se on siinä”. HP:n puheessa on koko haastattelun ajan läsnä miehen ja yhteisön välinen ristiriita. Hän painottaa yksilönvalintoja ja suhtautumista esimerkiksi omaan työhönsä miehen omana valintana, mutta taustalla on kuitenkin jatkuvasti kollektiivisten velvollisuuksien täyttäminen ja kotoa tulevaan paineeseen vastaaminen. Toimijuuden kokemuksessa on läsnä yhteisön ja yksilön välinen ristiriita sekä ihmisen rajat ja mahdollisuudet tehdä valintoja sosiaalisissa, taloudellisissa ja kulttuurisissa paikoissa (Gordon 2005, 114-115). HP:n puheessa bushfaller-miehisyyden esittäminen kamerunilaisen yhteiskunnan odottamalla tavalla on jokseenkin paheksuttavaa, jota yksilön ei tulisi uusintaa. Kuitenkaan yksittäinen mies ei ole tarpeeksi vahva sitoutuakseen irti kollektiivisista odotuksista, ja yksilönvalinnoistaan huolimatta hän tukeutuu samanlaisiin esittämisen tapoihin.

Miesten mukaan kotona Kamerunissa menestyksen mittarina toimivat autot ja autobisnes. Auto ei ole kenen tahansa kamerunilaisen hankittavissa. Se nousee puheissa merkitykselliseksi onnistumisen symboliksi, jolla kotimaassa näytetään ulkomailla saavutettu menestys. Autoista voi muodostua miehille myös bisnes, joka takaa jatkuvan rahavirran kotimaassa ja osoituksen menestyksen jatkuvuudesta. Autobisnes on erityistä juuri miehille, sillä miesten mukaan naiset eivät siihen yleensä osallistu vaan panostavat

enemmän esimerkiksi talon rakentamiseen Kamerunissa, jonne perhe voi muuttaa sekä muiden sukulaisten Eurooppaan saamiseen.

“Esimerkiksi jos ostat auton, jos tuot auton Euroopasta Afrikkaan, olet jo onnistunut auton avulla. (...) Afrikassa se on luksusta. Koska ihmiset katsovat sinua ja sanovat: 'Katso tuota miestä, joka meni muutama kuukausi, muutama vuosi sitten, katso mitä hän on tuonut mukanaan. Mutta me olemme olleet täällä pitkään emmekä ole kyenneet siihen. (...) Miehelle autojen lähettäminen on bisnestä. Kaikki rahat menevät autoihin. NAINEN ei tekisi niin. Nainen lähettää kaksi tai kolme. Ja se riittää ja sitten hän keskittyy muihin asioihin.” (Taku)

“For example if you bring a car, if you bring a car from Europe to Africa, you have already make it with that car. (...) In Africa it's a luxury. Because people will look at you and say: 'Look at that man who just went few months, few years ago, look what he has come back with. But we have been here for quite a long time and we have not been able to make that.' (...) The man will take it as a business to be shipping cars. All his money will go cars. A WOMAN would not do like that. A woman would send two or three. And that is enough and she will be considered now more on other things.” (Taku)

El Matherdor on miehistä ainoa, joka sanoo autobisnekseen liittyvän ”leveilyn” ja kehumisen olevan käsittämätöntä. Hänen mukaansa kamerunilaiset miehet ”kuvittelevat tekevänsä bisnestä”, kun he lähettävät autoja Euroopasta kotiin.

“Ok, olen nähnyt autojen antavan väärän kuvan elämästä Euroopassa. Siivoat täällä, keräät rahaa muutaman kuukauden, ostat joitain halpoja autoja. Yrität lähettää ne kotiin ja sitten menet kotiin ja yrität... Niinkun kehua, että tällaista minä olen tehnyt.” (El Mathedor)

“Ok, I have seen cars to give the wrong picture of life in Europe. You are cleaning here, collecting some money for a couple of months, buy some cheap cars. Trying to ship them home and then you go home and try to, like... Like boast it that I have done this.” (El Mathedor)

El Mathedorin mukaan monet bushfaller-miehistä korostavat autobisnestä tarkoituksellisesti antaakseen kuvan paremmasta ja helpommasta elämästä Euroopassa. Autoilla mahtailemisen älyttömäksi leimaaminen näyttäytyy El Mathedorin puheessa osoituksena omasta edistyksestä, askeleista kohti modernia miestä. Sivistynyt bushfaller-mies ei näe järkeä miehisyden korostamisessa halvoilla autoilla, koska vain kotona olevat, koskaan Kamerunista poistuneet ihmiset ajattelevat niin. Hän pitääkin autoja pelkkänä bisneksenä, rahan ansaitsemiskeinona ennen kaikkea. Autojen liittäminen rahaan ja tienaamiseen asettuu kuitenkin samaan uomaan siivouksen kanssa: jos jostain on saatavilla suhteellisen helppoa ja laillista rahaa, on ne tilaisuudet käytettävä hyväksi.

El Mathedor kuitenkin tulee myös itse uusintaneeksi samaa kuvaa paremmasta elämästä Euroopassa, sillä autobisnes on julkista eikä piilossa pysyvää. Mieheyttä osoitetaan joka tapauksessa autojen maahantuonnin kautta – oli sen tarkoitus sitten ajella sillä ympäri kyliä tai myydä autoja eteenpäin. Sukupuolen esittäminen on toimijan kannalta ristiriitaista, sillä esittäjä toimii aina toimijan ja yhteisön välisessä ristiriidassa: toimijalla on valintojen mahdollisuuksia sukupuolensa esittämiselle, mutta toisaalta yhteisö voi asettaa sosiaalisesti hyväksytyt rajat valinnoille (Ebron 2007, 174-175). Haastatteluissa miehillä autoihin satsaaminen miehisyuden esittämisen keinona ei ole välttämättä muodostunut kotoa käsin ainoaksi hyväksyttäväksi miehisyuden osoittamisen muodoksi. Kyse on pikemminkin maskuliinisuuteen investoimisen mahdollistanut tapa, jota voi parhaiten hyödyntää kotona Kamerunissa.

Autojen esille tuominen voi olla miehille myös keino tuoda haastattelutilanteessa esiin itsestään jokin muu tienaamisen muoto siivoamisen lisäksi. Maskuliiniseksi koettu bisnes voi toimia vastapainona feminiiniseksi ja alhaiseksi ymmärretylle siivoukselle. Miehet myös itse toivat autot esille keskusteluissa, eikä se ollut mukana haastattelurungossa (ks. liite 1), jolloin autojen rooli maskuliinisuuden esittämisessä on merkityksellinen Kamerunin kontekstissa.

Niger-Thomas (2008) tuo esille, kuinka kamerunilaiset naiset ovat joutuneet kehittämään monenlaisia keinoja ansaita rahaa päivätyönsä rinnalla esimerkiksi myymällä ruokaa kioskeissa tai kosmetiikkaa työpaikoillaan. Naiset kokevat, että Kamerunissa naiset ovat ottaneet elättäjän roolin itselleen, kun miehiä ei kiinnosta elannon tienaaminen ”ellei se ole jotain suurta” (emt). Haastattelemieni miesten kuvailemassa autobisneksessä kyse on isoista summista, joilla tehdään kotimaassa investointeja ja myös turvataan perheen toimeentulo. Kamerunissa on yleisesti tiedossa auton ostamiseen, lähettämiseen ja vastaanottamiseen liittyvät kulut, Takun mukaan ne ”kaikki ovat yhteensä miljoonia” paikallista rahaa. Kyse ei ole siis pikkurahasta, jolla saadaan vähän lisää ruokaa pöytään, vaan suuresta ja näkyvästä varakkuuden symbolista, joka mahdollistaa menestyksen jatkuvan esillä olon. Osella ja Osella (2000, 120-121) sanovat Intian Keralassa käteisen olevan merkki miehuudesta ja maastamuuton onnistumisesta. Miehen täytyy kotiin tullessaan esittää, miten paljon käteistä hänellä on hallussaan osoittaakseen maskuliinisuuttaan. Samoin kamerunilaisille miehille auto osoittautuu maskuliinisuuden rakennuksen välineenä, sillä Edwinin mukaan bushfaller-mies ei voisi kotona käydessään edes kuvitella

kulkevansa ”julkisen liikenteen kulkuneuvoilla, jotka ovat kuumia ja tupattu täyteen ihmisiä”. Auto on yhtä aikaa tarpeellinen liikkumaväline paikallisia paremmalle miehelle ja pyörillä liikkuva pokaali, joka toimii merkinä onnistuneesta bushfallingista ja varakkaasta kamerunilaisesta miehestä.

Menestyksen esittäminen ei tapahdu pelkästään omia saavutuksia korostamalla ja autobisneksen kautta jatkuvan rahavirran luomisella, vaan koko perheen pitää pystyä myös hyötymään perheenjäsenensä ulkomailla olosta. El Mathedor sanoo, että koko bushfallingin idea on ”länsimaalaistaa kolmannen maailman valtiot” tarkoittaen tällä kotona olevan ”perheen elintason parantamista”:

“Jos he [perhe kotona] käyttävät eurooppalaisia housuja, jos he käyttävät uusia puhelimia, jos heillä on taulu-tv talossa, kaikkea tuollaista. Ja nuo asiat asettavat painetta perheelle asettaa lisää painetta lapsilleen. (...) Saada perhe tuntemaan kuin hekin olisivat Euroopassa, jotta sinun ei tarvitse hävetä, kuten kaikenlaista pilkkaa perheellesi kotona.” (El Mathedor)

“If they [family back home] are putting European trousers, if they are using new phones, if you people are having flat screen at house, all those kind of things. And those are things that are putting more pressure for families to put more pressure to their children. (...) To make the family feel as if they are also in Europe so that you would have not that disgrace, like to give all kind of insult to your family back home.” (El Mathedor)

Sosiaalinen paine kotona ei rajoitu vain bushfalleriin, vaan El Mathedorin mukaan koko perhettä ja heidän elintasoaan ikään kuin tarkkaillaan yhteisön tiimoilta. Tässä avautuu myös väylä miehille todistaa menestystään Euroopassa ja varallisuuttaan, kun jatkuvalla kilpavarustelulla mitellään, kuka bushfaller lähettää kotiin hienoimpia tavaroita. Edwinin mukaan kotona käyvien bushfallerien välillä on myös ”paljon kilpailua, erityisesti joulun aikaan on oltava paljon tavaraa, vanhoja autoja vietäväksi kotiin”. Suomessa tapahtuva veljeys ja toisten muuttajamiesten puolustaminen, josta Edwin myös puhui, unohtuu kotimaassa. Siellä mitellään bushfaller toista vastaan siitä, kuka on saavuttanut metsästysreissuillaan eniten. Edwinin mukaan Eurooppaan takaisin palattuaan bushfallerin ”pakki on tyhjä” ja ”kaikki on aloitettava alusta” seuraavaa kotivierailua varten.

Maskuliinisuuden rakennuksen areenana toimii koko ajan Kamerun, vaikka miesten fyysisesti eletty arki tapahtuu toisella puolella maailmaa Suomessa. Suomalaiset miehet eivät haastattelemieni kamerunilaisten mukaan kehuskele saavutuksillaan, HP:n mukaan miljonääritkin ”ovat tavallisia miehiä, ajavat tavallisilla autoilla eivätkä tuo

varakkuuttaan esille”. Jos yhteiskunnallinen paine miehisyyden esittämiseksi Kamerunissa käsittyy vahvemiksi kuin Suomessa, on se miehille myös etu. Ei ole tarve panostaa paljoa miehisyyden rakentamiseen kohdemaassa, jossa menestyneitä miehiä ei välttämättä edes erota massasta. Näin ollen lähes kaikki resurssit on käytettävissä kotimaan hegemonisen maskuliinisuuden rakentamiseen ja esittämiseen.

Autobisnes sekä kotiin lähetetyt hienot tavarat rakentavat varakkaan miehen hegemonista maskuliinisuutta, joka on kuitenkin fyysisesti poissaolevaa miesten asuessa muualla. Oman miehisen menestyksen esittäminen voikin olla keskeistä juuri silloin kuin ei itse ole aktiivisesti läsnä esittelemässä saavutuksiaan (ks. Barker & Ricardo 2005, 13). Poissaoleva miehisuus rakentuu näin ollen suurien ja jatkuvien saavutusten varaan, joita on kyettävä haalimaan bushfallerina ollessa. Saaliin lähettämisen lopettaminen on yhtäläisesti merkki siitä, että miehellä menee ulkomailla huonosti ja hän ei kykene enää täyttämään bushfaller-velvollisuuksiaan. Maskuliinisuus kotimaassa on uhattuna, mikäli menestyksen esittäminen lakkaa (Cornwall 2003, 244). Näin työntekoa on jatkettava hinnalla millä hyvänsä, jotta rahan ympärille kietoutuva maskuliinisuus säilyy ja vahvistuu bushfallerin poissa ollessa.

5.6 Rahaa seuraavat naiset

Elämä Suomessa ja rahan tienaaminen on haastattelumilleni miehille myös investointi tulevaisuuteen perheenperustamisen kannalta. Köyhän miehen ei haastateltavien mukaan kannata haaveilla naimisiinmenosta, sillä naiset ovat kiinnostuneet vain heistä, joilla on rahaa annettavaksi vaimolle ja lapsille. Myös Alpes (2011, 146-148, 161) kirjoittaa, että Kamerunissa naiset yleisesti ottaen etsivät miestä, joka kykenee turvaamaan elämän taloudellisesti. Heille miehen tärkein ominaisuus on kyetä turvaamaan perheen talous, jonka vuoksi myös monet kamerunilaiset naiset ovat alkaneet etsiä internetistä varakasta eurooppalaista puolisoa. Tämä asettaa kamerunilaiset miehet ahtaaseen asemaan ja asettaa paljon paineita taloudellisen menestyksen saavuttamiselle. Ratelen (2008) mukaan afrikkalaiset nuoret miehet ovat ikänsä sekä taloudellisen ja poliittisen asemansa suhteen voimattomia. Ihanteellisen maskuliinisuuden rakentaminen on kotimaassa vaikeaa ja muuttaminen paremman elintason maihin voi olla ainoa keino toteuttaa elättäjyyden ihannetta sekä oman

perheen että myös tulevan puolison ja hänen perheensä silmissä (ks. myös Alpes 2011, 167-169; Pessar & Mahler 2003, 829).

Bushfaller-statusen saaminen on keino parantaa asemia naisten silmissä Kamerunissa, sillä ulkomailla oleminen on jo itsessään merkki varakkuudesta. Toisaalta, haastatteluissa miehet sanovat naisten muuttuneen suhtautumisen heitä kohtaan olevan käsittämätöntä. Ennen vaille naisten huomiota jäänyt mies onkin nyt varteenotettava puolisoehdokka, koska hän on bushfaller ja paremmissa tuloissa kiinni. Perheenperustamisen paine koskee myös miehiä ja hyvän miehen ihanteen kietoutuessa elättäjyyteen on oleellista pystyä hankkimaan oma perhe, josta huolehtia (ks. Feischer 2007).

“Avioliitto! Sinun täytyy tukea perhettä ja tarvitset rahaa Afrikan kontekstissa. Jos et ole rikas, sinun ei kannata mennä naimisiin, koska vaimosi tulee menemään sekaisin. Koska sinun täytyy elättää. Kun menen takaisin Afrikkaan, minun ei tarvitse edes jutella tytölle, heti kun he kertovat hänelle, että tuo jätkä on bushfaller, hän [nainen] on se, joka seuraa sinua. Se on hullua!” (Obi)

“Marriage! You have to support the family and you need money in African context. If you are not rich you don't have to get married because your wife will go out and mess up. Because you have to support. Now when I will go back to Africa, you don't even have to talk to a girl, immediately when they tell her that this guy is a bushfaller, she will be the one to follow behind you. That's crazy!” (Obi)

Takun mukaan kamerunilaiset naiset ovat epätoivoisia ja jopa taistelevat bushfaller-miesten huomiosta.

“Voisin sanoa, että nuoret tytöt ovat epätoivoisia rahan suhteen. He ovat epätoivoisia saadakseen elantonsa ja he ovat epätoivoisia löytääkseen miehen, joka auttaa ja valaistaa heitä. Joten kun he näkevät bushfallerin, he JUOKSEVAT hänen perässään. (...) Tavalla tai toisella he [naiset] voivat saada hyödyllistä tietoa, joka auttaa heitä kasvamaan. Joka muuttaa heitä, nostaa heitä ylemmäs ja muuttaa heidän elämänsä siinä mielessä.” (Taku)

“I can say that young girls are desperate for wealth. They are desperate to make a living and they are desperate for a man that will help them, show them the light. In that sense when they see a bushfaller, they RUN behind him. (...) One way or another they [women] might get some useful information that will make them grow. That will change them, that will uplift, that will change their lives in that sense.” (Taku)

Miehen – etenkin varakkaan sellaisen – osa on olla auttamassa ja elättämässä naisia. Taku sanoo naisten etsivän miehistä nimenomaan elantoa ja kuvaa heitä epätoivoisiksi.

Toisaalta, naiset näyttäytyvät haastateltaville määrätietoisina toimijoina, jotka toimivat sen hetkisten tilanteiden ehdoilla: on löydettävä mies turvaamaan taloutta, kun omat mahdollisuudet elannon tienamiseen ovat heikot (ks. Alpes 2011 146-148, 161). Taku kuitenkin näkee naisten tarvitsevan miestä koko elämän suunnan muuttamiseen ja valaistumiseen. Parisuhteen ulkopuolella oleva nainen on Takun puheiden perusteella eksynyt ja ohjaajaa vailla, jonka hän löytää (bushfaller-)miehestä. Myös Alex puhuu naisten rahankäytöstä ja sanoo naisten voivan ”tehdä jotain kurjaa” saadakseen rahaa, jos mies ei anna edes pientä taloudellista avustusta. Siksi hän itse auttaa Kamerunissa olevia naispuolisia ystäviään pienillä raha-avustuksilla, kun hänellä on siihen tilaisuus. Alexin mukaan ”naiset tarvitsevat jotain nättiä, naisten juttuja”. Rahan lähettäminen naisille ei välttämättä ole pelkästään naisten tarpeisiin vastaamista, vaan myös osoituksena omasta miehisestä menestyksestä Euroopassa. Naiset leimautuvat Takun ja Alexin puheissa myös jonkinasteisiksi rahan saalistajiksi, jotka ilman miehistä tukea voivat ajautua pahoille teille etsimään tulonlähteitä.

Naimisiinpääsy on oleellista aikuisen miehen saappaisiin astuakseen. Vaimon saaminen on myös osoitus koko yhteisölle miehen varakkuudesta. Naimisiin pääseminen on askeleen ottaminen kohti tulevaa seniorimaskuliinisuutta, joka on mieshierarkioiden arvostetuimmassa päässä Länsi-Afrikassa (Lindsay 2003, 141). Vaikka haastatellut miehet korostavat naimisissa olon tärkeyttä, suurin osa heistä on naimattomia (ks. liite 2). Tämä myös osoittaa miesten hyväksyneen ja omaksuneen vaimon saamisen merkityksen aikuisuuden ja ihailun mieheyden saavuttamiseksi. Alexin sanoo haastattelussa, ettei hän voi vielä kutsua itseään mieheksi, koska hänellä ”pitäisi olla vaimo ja hänen kanssaan lapsia”. Bushfaller-status voi antaa miehille myös suuremman valinnanvapauden harkita avioitumista tarkempaan, koska heille joka tapauksessa on väylä avioliittoon Kamerunissa asuvia miehiä helpompi (ks. myös Osella & Osella 2000, 122). Tämä voi mahdollistaa jopa avioitumisen tarkoitusperien siirtämisen perheenperustamisen velvollisuudesta kohti omia henkilökohtaisia tunteuksia. Esimerkiksi Alex sanoo elämässä tärkeintä olevan ”omassa perheessä koettu rakkaus ja omien lasten kasvattaminen vaimon kanssa”.

Isyys ja isäksi pääseminen ovat tärkeä merkkipaalu aikuisen miehen maskuliinisuuden saavuttamisessa monin paikoin Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, sillä lapsettomasta miehestä ei koskaan voi tulla kunnioitettua senioria (Miescher 2007, 255). Kaikki miehet puhuvat haastatteluissa perheen tärkeydestä, kuten myös aiemmin

tutkimuksessani olen jo maininnut. Sen lisäksi, että oma perhe on ehtona elättäjyyden ihanteeseen päästäkseen, voi isyydellä olla suuri merkitys kotimaassa seniori-ikäisenä, jolloin aktiivisten työvuosien jälkeen voi palata takaisin kotiin Kameruniin nauttimaan ansaituista saavutuksista. Alexin kommentti oman mieheydensä vajavuudesta ilman lapsia ja muidenkin miesten puheet tosimiehen perheellisyydestä tukevat isyyden tärkeyttä miehisyydelle.

Avioliitto ja muuttaminen ovat niin tiukasti yhteenkietoutuneita, että on vaikea sanoa, kumpi tehdään kumpaa ajatellen. Avioon pääsyssä Afrikassa rikkailla vanhemmilla miehillä on etulyöntiasema yhteiskunnallisen asemansa sekä tulojensa myötä, jolloin nuoret miehet jäävät avioliittomarkkinoiden ulkopuolelle. Keino saavuttaa tunnustettu asema naisten silmissä on saada varallisuutta. Avioon pääsy tuo mukanaan paikan aikuisten, kypsien miesten joukkoon, joka on perustanut oman perheensä, josta pääsee nyt miehen lailla (taloudellisesti) huolehtimaan. (Barker & Ricardo 2005, 12.) Elättäjyyden sijoittaminen laajennetun perheen kontekstiin on miehille avuksi heidän viivytellessään avioon astumista, kun taloudellisia suhteita ei määritä vain aviomiehen ja vaimon väliset suhteet vaan miehen suhteet hänen koko laajennettuun perheeseensä (Zuo 2004, 814).

Vaikka miesten mielestä naisten uusi mielenkiinto heitä kohtaan on huvittavaa, on se myös uusi osoitus heidän uudesta miehisestä vallasta, jonka he ovat saavuttaneet bushfallingin kautta. Naisilta saatu huomio on maskuliinisuutta vahvistavaa ja myöskin palkitsee sen uurastuksen, jota Euroopassa on joutunut tekemään. Aivan kuten nuoruudessaan miehet näkivät bushfaller-miesten saavan kaikki naiset, he itse pääsevät nyt samaan menestyksen merkkipaaluun kiinni. Taloudelliset suhteet ovat traditionaaliset monin paikoin Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa ja naisten varallisuus voi edelleen olla miehelle uhka. Rahalla saa valtaa ja rahan avulla nainen pääsisi sanomaan, missä kaapin paikka on. (Cornwall 2003, 235; Mills & Ssewakiryanga 2005.) Euroopassa tienatuilla ansioilla miehet myös varmistavat pysyvänsä vallassa kiinni myös kodin piirissä.

El Mathedor on ainoa miehistä, jolla on suomalainen vaimo. Hän näkee suomalaiset naiset kamerunilaisia naisia modernimpina ja ymmärtäväisempinä esimerkiksi miehensä tekemää työtä kohtaan.

“Vaimoni, hän on suomalainen, joten hänellä ei ole päässään ajatusta naisten työ ja miesten työ. (...) Hän tietää, että naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia. (...) Vaikka hän [kamerunilainen nainen] ei sano sinulle, oikeasti hän tulee minimoimaan sinua jossain vaiheessa aviokodissanne, koska hän tietää ettet elä miehenä odotusten mukaisesti, sinun täytyy tehdä erilaista työtä. Sinun ei pidä siivota.” (El Mathedor)

“My wife, she is a Finnish so there is not the idea of women’s job and men’s job, you know, in her head. (...) She knows that women and men are equal. (...) Even though she [Cameroonian woman] is not going to tell you, actually she is going to minimize you in some point in your marital home because she knows that you are not living up to expectations as a man, you need to do a different job. You don’t need to clean.” (El Mathedor)

Suomalaisten naisten modernit käsitykset tasa-arvosta voivat olla myös kamerunilaisen miehen miehisyyden pelastus, mikäli nainen ei tee eronkoja miesten ja naisten työhön. Muut haastatelluista miehistä eivät millään lailla puhu suhteistaan suomalaisiin naisiin. El Mathedor huomauttaa, että vaikka hänen vaimonsa ei periaatteessa välitä, mitä työtä mies tekee, hän itse kuitenkin ”tekee naisten työtä Euroopassa” ja se on ”häpeällistä”. Hänen vaimonsa egalitaariset näkemykset eivät siis ole tuoneet helpotusta häpeän tunteeseen miehenä naisten työssä, vaan hän tukeutuu edelleen kamerunilaisiin malleihin miesten ja naisten työstä.

Suomalaisia ja kamerunilaisia naisia näyttääkin miesten puheissa erottavan toisistaan ennen kaikkea tasa-arvon ajatus. Haastatteluissa miehet ilmaisevat, että kamerunilaisilla ei ole kehittynyt samanlaista tasa-arvoista ajattelumallia, joka suomalaisilla – etenkin naisilla – on ikään kuin sisäsyntyisesti. Kamerunilainen mies ja nainen jakavat karkeasti sanottuna saman kulttuurin ja samanlaiset sukupuolirooleihin perustuvat käsitykset, jotka voivat kääntyä miehen miehisyyttä vastaan. Toisaalta, kamerunilaisen miehen ja suomalaisen naisen suhteessa raha on myös läsnä, sillä edelleenkin länsimaisen puolison kanssa avioituvien kamerunilaisten keskeisin motiivin nähdään olevan raha. Kamerunilaisten naisten katsotaan olevan taloudellisesti vaativampia kuin länsimaisten naisten, jotka arvostavat enemmän romantiikkaa ja ovat uskollisempia miehelleen. Länsimaisen miehen kanssa avioituvaa kamerunilaista naista voidaan taas pitää prostituoituun verrattavana, joka on häpeäksi perheelleen ”myydessään” itsensä valkoiselle. (Nyamnjoh & Page 2002, 623-624.) Mies kykenee neuvottelemaan maskuliinisuudestaan siten länsimaisen puolison edustaessa strategista valintaa taloudelliset olosuhteet mielessä pitäen.

Naisten tasa-arvoiset käsitykset El Mathedorin käsitysten mukaisesti ovat eräänlainen osoitus myös aviomiehen kunnioituksesta, sillä esimerkiksi Doverin (2005, 174-175) etnografiassa sambialaisesta kylästä tyttöihin kasvatuksessa liitetyt ominaisuudet – pehmeys, nöyryys ja tottelevaisuus – kasvattavat tyttöjä tulevan aviomiehen kunnioitukseen. El Mathedorin puheessa kamerunilaisten naisten käsitykset miesten oikeasta työstä ja vaatimukset miehen hakeutumiselle toisenlaisiin töihin ovat miehisyttä alentavaa ja siten myös epäkunnioittavaa. Suomalainen nainen toteuttaa toisenlaista miehensä kunnioittamisen muotoa hyväksymällä miehensä työn modernin tasa-arvon kautta. Tällöin kunnioittaminen ei kytkeydy nöyryyteen ja kuuliaisuuteen vaan pikemminkin miehensä valintojen hyväksymiseen ja tukemiseen – olivat ne sitten mitä hyvänsä.

El Mathedor sanoo kamerunilaisten miesten – tai afrikkalaisten ylipäättänsä – kestävyuden ja toleranssin avioliitossa olevan suomalaisia miehiä parempi. Suomalainen mies ottaa jalat allensa heti ensimmäisen riidan jälkeen ja pari päättyy eroamaan, mutta kamerunilainen mies ”asettaa perheen etusijalle” eikä ”pelkää ottaa paskaa niskaansa”. Kamerunilaisen miehen suhde naiseen on El Mathedorin puheiden mukaan vakaammalla ja vakavammalla pohjalla kuin suomalaisten miesten, jotka eivät edes sitoudu narsiinsa. Myös naisten leimaaminen omaa taloudellista etuaan tavoittelevina rahahaukkoina luo miehistä itsestään kuvaa sovittelevina ja tasa-arvoisina miehinä, joiden ensimmäinen tehtävä on El Mathedorin sanoin ”ajatella perhettä aina ensin”. Naiset ovat yhä enemmän oivaltaneet omat taloudelliset etunsa alemman elintason maissa, joissa elatus on yksin miehen harteilla. He eivät jää rakentamaan elämää köyhän miehen kanssa, jos tarjolla on parempaa elämää tarjoava varakas mies. Miehen kyky tienata elantoa on naiselle myös selviytymisstrategia. (Cornwall 2003, 234-235.) El Mathedorin kuvailema kamerunilainen perheenmies on tietoinen tästä. Hän tietää, että (taloudellinen) epäonnistuminen voi tuoda mukanaan eripuraa avioliitossa naisen asettaessa miehelle korkeita vaatimuksia. Tosimies osaa kuitenkin ylittää vaikeudet, sovitella asioita kotona ja jatkaa uuden menestyksen saavuttamista myös vaimoan ajatellen.

Asu on miehistä ainoa, jolla on vaimo Kamerunissa, mutta hän ei vaimostaan juuri puhu muuten, kuin onnistumisen symbolina. Hän sanoo olevansa tos mies, koska on päässyt naimisiin ja kykenee huolehtimaan sekä omista että vaimonsa sukulaisista. Vaimo asuu kuitenkin Kamerunissa eikä hän elä avioelämää arjessa yhdessä tämän kanssa. Asu ei

missään vaiheessa sano mitään siitä, kokeeko hän erossa olon ongelmalliseksi. Hän mainitsee kyllä, että hän haluaa vaimonsa ja lapsensa luokseen Suomeen, mutta muuten fyysisen etäisyyden merkitys omaan (ydin)perheeseen ei nouse haastattelussa esille. Miesten korostaessa jatkuvasti naimisiinpääsyn, vaimon ja omien lapsien merkitystä on Alex ainoa, joka sanoo olevan tärkeää elää arkea yhdessä tulevan puolisonsa kanssa. Vaimon merkitys miehisyyden rakennukselle on suuri, mutta elämän yhdessä eläminen ei haastatteluissa näytä olevan ensisijaista. El Mathedorin kommentit kamerunilaisten naisten ajatuksista miehen siivoustyötä kohtaan voivat vaikuttaa siihen, miksi avioitumista kamerunilaisen naisen kanssa lykätään, mikäli aikomuksena on tuoda hänet myös Suomeen. Mikäli kotona ihmiset eivät tiedä, mitä bushfaller Suomessa tekee työkseen, voi olla miehisyyden kannalta keskeistä myös pitää fyysistä etäisyyttä työn ja kodin välillä. Suomessa oleva kamerunilainen vaimo voisi olla jatkuva muistutus epäonnistumisesta päästä kiinni niin sanottuihin miesten töihin siivoamisen sijaan.

6 Matkalla hegemoniseen maskuliinisuuteen – tutkimuksen johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa halusin selvittää, millaisia neuvotteluja maskuliinisuuksista kamerunilaiset bushfaller-miehet tekevät työskennellessään siivoojina. Halusin osoittaa, kuinka muuttaminen on yhtäältä pakko ja toisaalta mahdollisuus mieheksi tulemisessa. Tutkimus osoittaa myös, miten koloniaaliset suhteet edelleen näkyvät sekä mahdollisuuksissa muuton kohdemaassa että myös omassa suhtautumisessa kohdemaan elämään sekä miten kolonialistisia valtasuhteita hyödyntäen on mahdollista rakentaa itsestään tosimiestä.

Miehet puhuivat haastatteluissa bushfallingista yleisesti tiedossa olevana onnistumisen symbolina. Menestyksekkäs bushfaller kykenee elättämään perheensä ja hoitamaan bisneksiään kotona. Miesten maskuliinisuuksien määrittelyt ovat myös yhteisöllisiä, sillä se on kotiin ja perheeseen sidottua. Kaikki maskuliiniseksi käsitetyt piirteet linkittyvät vahvasti mieheksi tulemiseen Kamerunissa. Muuttaminen ja bushfalleriksi pääseminen ovat ensimmäiset askeleet mieheksi kasvamisessa, sillä elämä Euroopassa on Kamerunissa yleisesti tunnustettu menestyksen merkkipaalu. Muuttamisen jälkeen alkaa todellinen työskentely kohti maskuliinisuutta, sillä kotona Kamerunissa pitää nyt pystyä todistamaan ulkomailta saavutettu menestys ja näyttää, että kamerunilaisesta pojasta on tullut bushfaller-mies. Vaikka itse muuttamista miehet pitivätkin haastatteluissa vaikeasti saavutettavana, näyttäytyi se kuitenkin helppona suhteessa siihen työmäärään, jota he Suomessa joutuvat tekemään päästäkseen kiinni oikeanlaiseksi katsomaansa maskuliinisuuteen. Varsinaisia neuvotteluja miehen paikasta, maskuliiniseksi katsotusta käyttäytymisestä ja miehenä olemisesta miehet tekevät Suomessa ollessaan, sillä ihanteellinen maskuliinisuus on saavutettavissa Kamerunissa.

Tutkimuksessa oletin siivoustyön olevan feminiinistä duunarityötä esimerkiksi Käyhkön (2006, 16-17) ja Tedren (1999, 161) määritelmiin nojautuen. Tämän perusteella ajattelin siivoustyön lähtökohtaisesti muodostuvan haastatteluissa suurimmaksi maskuliinisuutta uhkaavaksi tekijäksi. Miehet kuitenkin neuvottelivat miehen paikasta siivoustyössä ennen kaikkea elättäjyyden ja yleisesti työmarkkinoiden kautta. Siivouksesta he nostivat esille miehille sopivat työt – kuten rakennustyömaa- ja teollisuussiivouksen – ja korostivat piirteitä, joita miehiltä vaaditaan rankassa, öisin ja aamuöisin tehtävässä

pitkään jatkuvassa työssä (ks. esim. Näre 2010). Ennen kaikkea miehet sivuuttivat ajatuksen siivouksesta naisten työnä ja korostivat, kuinka miehen paikka on työmarkkinoilla, jotta hän pysyy palkkatuloissa kiinni. Ainoastaan El Mathedor puhui ammatistaan häpeällisenä, sillä hän katsoi tekevänsä naisten työtä. Silti hänkin pääsi häpeän yli siirtämällä huomion siihen, että siivous on hänelle vain väliaikaista parempia tilaisuuksia odotellessa. Varallisuus ja elannon ansaitseminen olivat keskeiset maskuliinisuutta lujittavat tekijät, joihin miehet yhä uudelleen tukeutuivat perustellessaan siivoojina toimimista.

Miehet puhuivat siivoustyön asemasta väliaikaisena elämänvaiheena, mutta kotoa tulevat paineet rahan tienaamisesta tuntuivat olevan liian voimakkaita vastustettavaksi, joka pitää heidät myös siivouksesta saatavissa jatkuvissa tuloissa kiinni. Naisten töiksi katsotuissa hommissa työskentelevien miesten on muissakin tutkimuksissa todettu korostavan väliaikaisuutta, jolla myös etäännyttään feminiiniseen työhön sitoutumisesta (esim. Agadjanian 2005, 266). El Mathedorin vertaus siivoustyöstä huumeen kaltaisena koukuttavana tulonlähteenä kuvaakin osuvasti sitä monimutkaista verkostoa, joka siivoustyön ympärille kietoutuu. Investoiminen uudelleenkouluttautumiseen tai uuden ammatin etsintään katkaisisi jatkuvien tulojen virran, jolloin kotoa asetetut velvollisuudet olisi vaikea täyttää. Siivoustyö ottaa miehet otteeseensa kerran sinne jouduttuaan. Miesten mukaan se on helppo tulonlähde, koska suomalaiset eivät alalle halua. Näin ala näyttää varmalta, turvalliselta ja helpolta vaihtoehdolta päästä toteuttamaan elättäjyyttä.

Elättäjäksi pääseminen oli maskuliinisuuden piirteistä miehille tärkein, jota vasten kaikkia neuvotteluja tehtiin. Tutkimuksen lähtökohtana oleva bushfalling tukee näkökulmaa, jossa miehen elättäjyys on keskeisessä osassa miehenä olemista. Tämän tutkimuksen perusteella ei voida pelkistää kamerunilaisten miesten maskuliinisuuden keskiössä olevan vain rahan ansaitseminen, koska myös perheellistyminen oli miesten mukaan tos miehen tunnusmerkki. Siihen en tässä tutkimuksessa kuitenkaan syvemmin pureutunut. Varallisuuden hankkiminen ja elättäjyydessä pitäytyminen uusintaa käsitystä elättäjä-miehisyydestä, jolloin tunteet ja perhesiteet jäävät taka-alalle. Perheen ja isyyden rooli maskuliinisuudelle muuten kuin varallisuuden kautta olisikin kiinnostava näkökulma – etenkin, jos mies ei pysty elämään fyysistä arkeaan perheensä kanssa.

Työmarkkinoilla oleminen on noussut yhdeksi keskeisistä miehisyyttä määrittelevistä tekijöistä, kun rakenteellinen työttömyys on lisääntynyt ja rajoittanut miesten pääsyä miehisiksi katsottuihin töihin (Connell 2000, 44). Haastatteluissa miehille työmarkkinat avautuvat laajempina, minkä avulla mies kykenee täyttämään velvollisuutensa elättäjänä. Tällöin mikä tahansa työ on hyväksyttävää. Työt saavat erilaisen arvostuksen riippuen siitä, missä työ sijaitsee, sillä on eri asia tehdä siivousta Suomessa kuin Kamerunissa. Sen sijaan, että miehet rajoittaisivat omia työskentelymahdollisuuksiaan, he rajoittavat naisten pääsyä tietyille perinteisesti katsotuille miesten aloille. Etenkin Kamerunissa naiset eivät voi kaikille aloille tunkeutua, jolloin miehille asettuu laajempi mahdollisuus neuvotella paikastaan työmarkkinoilla.

Pemuntan (2011, 180-181) tutkimus kamerunilaisten naisten seksityöstä Kamerunin ja Nigerian rajalla osoittaa, kuinka suuressa arvossa elättäjyyttä Kamerunissa pidetään. Jopa huonossa maineessa oleva naisen seksityöläisyys tekee naisesta kylän sankarittaren hänen saadessaan kasaan sievoisia summia rahaa, joilla elättää perhettä ja tehdä investointeja kylään (emt 180-181). Sekä tämän tutkimuksen että myös esimerkiksi Fleischerin (2007) tutkimuksen perusteella liikkuvuuden voidaan nähdä olevan Kamerunissa miehille hyväksytympää ja helpompaa, minkä vuoksi miehet pystyvät toteuttamaan elättäjyyttä moraalisesti paremmalla tavalla. Mikäli naisilla elättäjyyden mahdollistajaksi määrittyy ylimääräisten myyntitöiden tekeminen oman palkkatyön ohella (Niger-Thomas 2008) tai seksityö (Pemunta 2011), miehet pääsevät elättäjyyteen kiinni yleisesti arvostetun muuttamisen kautta. Miehet puhuivat naisten bushfallingista kevyempänä kuin miesten, johon liittyy myös paljon vastuuta ja velvollisuuksia. Neuvottelut maskuliinisuudesta on keskeistä tehdä suhteessa naisiin ja minimoimalla nais-bushfallerien muuton vakavuuden miehet vahvistavat ajatusta bushfallingin miehisyydestä.

Haastattelemi kamerunilaiset miehet elävät arkeaan Suomessa ja käyttävät hyväkseen suomalaisia työmarkkinoita elättäjämaskuliinisuuden rakennuksessa kotimaassa. Maskuliinisuus on kotona koko ajan esillä, vaikka miehet itse elävät toisella puolella maailmaa. Miesten ei tarvitse fyysisellä läsnäolollaan todistella miehuuttaan vaan pikemminkin poissaolevuus avautuu keskeiseksi maskuliinisuuden määrittelijäksi ja suureksi saavutukseksi (ks esim. Gandoulou 1984/2008). Paikalleen jääminen ja tilaisuuksien odottaminen kotimaassa ei ole tosimiehen tehtävä, vaan pikemminkin perheen edun vuoksi muuttaminen avautuu keskeiseksi keinoksi ihannoidun

miehisyys saavuttamiseksi. Kamerunissa, kuten muuallakin Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, mies on pääosin edelleen perheen pää – oli hän sitten paikalla tai ei (Fleischer 2007, 417). Tämän tutkimuksen miehille fyysinen etäisyys perheeseen näyttää olevan myös keskeinen siivoustyössä jatkamisen mahdollistaja, sillä esimerkiksi El Mathedorin mukaan kamerunilainen puoliso tekisi siivoamisen vaikeaksi hänen tuodessa jatkuvasti esille sen olevan naisten työtä. Muutkin miehistä painottavat, ettei kotona oleva perhe ole tietoinen – tai ole edes kiinnostunut – Suomessa tehdystä työstä. Tämä on keskeinen neuvottelukortti siivoustyön feminiinisuuden häivyttämiseksi, sillä omat tuntemukset työn miehisyydestä näyttävät keskeisimpänä perheen ollessa tietämättömiä tehdystä työstä.

Kaikkien haastattelemiemi miesten vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia, jotka voivat myös merkitä varsin vakiintunutta kuvaa kamerunilaisesta ihanteellisen maskuliinisuuden mallista, jonka miehet tunnistavat. Haastattelurunko on voinut toisaalta rakenteellaan aiheuttaa sen, että miehet ovat vastanneet samansuuntaisesti. Viimeinen haastattelu El Matheodrin kanssa antaa kuitenkin viitteitä siitä, että vaihtelua löytyy – etenkin, jos miesten taustat ja elämäntilanteet poikkeavat myös enemmän toisistaan. Hegemonisen maskuliinisuuden paljastaminen voi olla vaikeaa, mikäli ei kyetä tunnistamaan tekijöitä dominoivan aseman takana (Miescher 2003, 89-90). Bushfaller-miesten käsitykset Kamerunissa hallitsevasta maskuliinisuuden ihanteesta osoittaa sen monikerroksisuutta. Elämän kiinnepohdan ollessa kotona, miesten maskuliinisuuksien rakentuminen kotimaasta käsin on esillä koko ajan. Miehin mies on perheellinen elättäjämies. Vaikka bushfalling palveleekin ensisijaisesti tarkoitusta päästä taloudellisesti parempaan asemaan kiinni, on bushfallereista tullut ihailtuja ja arvostettuja menestyjiä, joita oma perhekin ihailee. Hegemoninen maskuliinisuus Kamerunissa näyttää miesten puheissa kytkeytyvän menestymiseen, joka nivoutuu yhteen sekä perheen että miehen oman menestyksen kanssa.

Laajennettuun perheeseen kiteytyvä vastuunkantaminen on maskuliinisuuksien neuvottelujen keskiössä. Kaikki tos miehen määrittelyt liittyvät vastuullisuuteen sekä velvollisuuksien täyttämiseen ja sitä kautta mieheksi kasvamiseen. Perhe ei näyttäydä pelkästään kaukana olevana sukulaisryhmänä, jolle silloin tällöin lähetetään rahaa elämistä varten, vaan perheen merkitys miehen maskuliiniseksi tekemisessä on olennainen. Bushfaller-miesten ollessa suurimman osan ajasta ulkomailla metsästävässä elantona perheensä hyväksi, on miehisen menestyksen esittäminen

Kamerunissa perheen vastuulla. Heidän elättäminen sekä heidän korkean elintason parantaminen ovat keskeisiä keinoja bushfaller-miehille todistaa yltäneensä maskuliinisuuden ihanteeseen. Velvollisuuksien täyttäminen sekä myös oman menestyksen esittäminen perheen kautta osoittaa, kuinka maskuliinisuuden määrittelyjä ei tehdä pelkästään itsestä käsin, vaan perheen ja kodin asettamat velvollisuudet määrittelevät paljon sitä, millaiseksi maskuliinisuus muotoutuu ja millaisia kompromisseja mies joutuu elämässään tekemään päästäkseen kiinni maskuliinisuuden ihanteeseen. Näin myös siivoustyön käsittäminen miesten työksi voi kummuta bushfallingin ajatuksesta ja siitä, kuinka sillä suoritetaan jotain tehtävää (ks. *hustlen* käsite Alpes 2011, 13).

Lindsay (2007, 248) painottaa, että afrikkalaisista maskuliinisuuksista puhuessa ei voida kuitenkaan tukeutua hegemonisen maskuliinisuuden konseptiin, vaan esimerkiksi ”big man” -maskuliinisuus kuvaa paremmin sitä, mihin maskuliinisuuden ihanteet kytkeytyvät jälkikoloniaalisessa Afrikassa. Big man on menestynyt mies, jolla on kylässä vaikutusvaltaa ja varallisuutta. Hän kykenee suhteidensa avulla säilyttämään asemansa. (emt. 248.) Haastattelemieni bushfaller-miesten puheissa kotiinpalaaminen ei kuitenkaan ollut päällimmäisenä tavoitteena, vaan nuoruusvuosina tarkoituksena on pysyä liikkeessä. Bushfaller-maskuliinisuus voikin olla sijoitus kohti big man -asemaa, jossa seniorimiehen saavutettua kaikki oleelliset mieheyden merkkipaalut hän saavuttaa arvostetun patriarkan aseman (ks. Miescher 2007, 264). Hegemoniset maskuliinisuudet Afrikassa ovat Lindsayn (2003, 139-140) mukaan usein toistensa kanssa päällekkäisiä liittyen tiettyyn ikä- ja elämänvaiheeseen. Bushfaller-miesten ihanteelliseksi katsoma maskuliinisuus liittyy nuoriin miehiin ja sisältää liikkuvuutta, elättäjyyttä ja varallisuuden keräämistä.

Miesten puheissa maskuliiniseksi tuleminen saavutetaan yhteiskunnan ja yksilön ristipaineessa. Näyttää siltä, että yksittäisen bushfaller-miehen elämä Suomessa on pääosin Kamerunista käsin määriteltyä. Suomi on paikka, jota he käyttävät hyväkseen tehdäkseen itsestään miehen kotona Kamerunissa. Miehet eivät missään vaiheessa kyseenalaista tätä, vaikka kotoa tuleva paine olisikin liian raskasta ja kotona oleva perhe ei osoittaisi ymmärrystä miesten kokemia vaikeuksia kohtaan. Sankarin ja menestyjän asemaan pääseminen on palkinto, joka uurastajia odottaa kotona käydessä. Vierailut Kameruniin konkretisoivat hyödyn, jonka miehet saavat neuvotellessaan miehen paikasta Suomessa ollessaan.

Tutkimuksessani kamerunilaiset miehet asettivat itsensä transnationaaliin tilaan suhteessa kotimaassa asuviin miehiin sekä länsimaalaisiin suomalaismiehiin. Kotona he ovat kunnioitettuja ja ihailtuja bushfaller-miehiä. Suomalaisiin miehiin verrattuna he taas tiedostavat olevansa alakynnessä esimerkiksi työmarkkinoilla, mutta korostavat muuten olevansa suomalaisia miehiä miehekkäämpiä laajentuneen elättäjyyden kautta. Ihmiset jakavat saman rakenteellisen tilan ollessaan fyysisesti samassa tilassa. Rakenteet tulevat todeksi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja asettavat siten eri ryhmille rajat sukupuolen tekemiseen ja esittämiseen. (Messerschmidt 2005, 197; ks. myös Connell 2000, 85.) Maskuliinisuuden esittämisen areenat saavat kuitenkin eri merkityksiä muuttajamiehille riippuen siitä, missä heidän elämänsä keskeisimmät kiintopisteet ovat. Maskuliinisuuden esittäminen Suomessa ei välttämättä nouse niin suureen rooliin kuin kotimaassa. Panostaminen miehiseen kilpailuun suomalaisten miesten kanssa on kamerunilaisista bushfaller-miehistä tarpeetonta, sillä Suomessa ei heidän mukaansa retostella varallisuudella tai muutenkaan tuoda omaa menestystään juuri esille. Toisaalta, heidän paikkansa työmarkkinoilla voi olla myös yksi syy, minkä vuoksi huomio siirtyy jatkuvasti kotimaahan Kameruniin ja sieltä käsin määriteltyyn maskuliinisuuteen.

Kuten jo mainitsin, El Mathedorin vastaukset olivat jokseenkin muiden miesten vastauksista poikkeavia. Hän suhtautui sekä bushfallingiin että siivoustyöhön muista miehistä poiketen varsin kielteisesti ja hän oli myös ainoa, joka oli naimisissa suomalaisen naisen kanssa. Vaikka ei ole varmaa, miten tämä seikka on vaikuttanut miehen käsityksiin haastatteluissa käsitellyistä teemoista, jatkossa olisi tärkeää tutkia myös muuttajien suhteita kohdemaassa ja sen vaikutuksia koettuun feminiinisyteen ja maskuliinisuuteen. Transnationaalinen elämä vaikuttaa molempiin suuntiin, sillä mahdolliset merkitykselliseksi muotoutuvat suhteet kohdemaassa asettavat myös elämän kotimaassa toisenlaiseen valoon ja panostamisen mieheyden tai naiseuden esittämiseen kotona voi saada toisenlaisia piirteitä. Perheellistyminen ja ennen kaikkea perheen kanssa arjen eläminen voi vaikuttaa siihen, miten miehen velvollisuudet ja elättäjyys jakautuvat kahden tai useamman paikan välillä. Vaikka transnationaalisen elämän ja toiseen yhteiskuntaan integroitumisen yhdistäminen eivät suljekaane toisiaan pois (Vertovec 2009, 78), on kuitenkin huomioitava kohdemaan suhteiden vaikutus kotimaan velvollisuuksiin, perhesiteisiin ja myös käsitykseen maskuliinisuuksista ja feminiinisyksistä.

Ratele (2002) sanoo afrikkalaisten miesten maskuliinisuuksien tutkimuksessa olevan tärkeää huomioida heidät ennen kaikkea miehinä eikä pelkästään afrikkalaisina. Kuten tutkimukseni osoittaa, rakentavat haastattelemani kamerunilaiset miehet suhteellisen vakaisiin miehisyyden tunnusmerkkeihin perustuvaa maskuliinisuutta, jotka ovat yleisiä niin länsimaissa kuin myös länsimaiden ulkopuolella. Elättäjäys, maskuliinisuuden korostaminen miehiseksi katsottujen tekojen kautta sekä valta-aseman korostaminen naisiin nähden eivät ole välttämättä samanvahvuisia universaalisti, mutta kuitenkin yleisesti miesten tavoittelemia hegemonisen maskuliinisuuden piirteitä (ks. esim. Connell 2000, McDowell 2003; Sankala 2008). Tämä tutkimus osoittaa, kuinka sukupuolesta tehdyt neuvottelut voidaan asettaa siihen paikkaan, jossa henkilö on vaikutusvaltaisempi. Suhteet naisiin ja toisiin miehiin neuvotellaan sellaisista lähtökohdista käsin, jotka mahdollistavat itselle ylivertaisemman ja miehekkäämmän tai naisellisemmän aseman. Tässä tutkimuksessa kamerunilaiset miehet sukkuloivat taitavasti kahden eri maan ja kahden eri statuksen välillä löytäen jokaisesta parhaat puolet maskuliinisuuden saavuttaakseen.

Bushfallingin idea haastaa integraatiokeskeisen muuttamiskäsityksen painottamalla jatkuvaa liikkuvuutta. Integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ei haastattelujen perusteella näytä olevan miesten elämän painopiste, vaan elämä Kamerunissa on edelleen hallitsevammassa asemassa. On huomioitava etnisesti jakautuneiden työmarkkinoiden ja lupasääntelyn asettamat rajoitukset muuttajille, jotka osaltaan myös hidastavat muiden kuin pakolaisten tai avioliiton vuoksi maahanmuuttaneiden integroitumista. Opiskelijat tai turvapaikanhakijat eivät ole asemassa, josta he pääsisivät mukaan kotoutumishjelmiin, vaan heidän on etsittävä työtä pystyäkseen olemaan laillisesti Suomessa. Kun työmarkkinat eivät ole suotuisat ei-suomalaisille, avautuvat mahdollisuudet jatko-oleskeluluvan saamiseen ainoastaan matalapalkka-alojen töihin, jonne suomalaiset eivät mielellään hakeudu (ks. myös Könönen 2012). Integraatioon kielteisesti suhtautuminen voi olla maahanmuuttajilla strategia suhtautua omaan, mahdollisesti huonompaan asemaansa toisessa yhteiskunnassa olemalla välinpitämätön sen yhteiskunnan täysjäsenyyttä kohtaan.

El Mathedor oli haastatelluista ainoa, jolla on suomalainen puoliso, mutta sekään ei tuntunut vaikuttavan positiivisesti integroitumismahdollisuuksiin. Hänenkin unelmansa paremmasta elämästä ovat hänen mukaansa kariutuneet Suomeen saapumisen myötä. Suomi näyttää haastatteluissa vaikealta maalta saavuttaa menestystä omalla alalla tai

päästä etenemään yhteiskunnassa. Tämä on myös huomioitava mietittäessä maahanmuuttajien integroitumishaluja ja -mahdollisuuksia. Maahanmuuttajien odotetaan edelleen hyväksyvän koulutustaan ja ammattitaitojaan vastaamattomiin matalapalkka-alan töihin sijoittumisen, joka itsessään jo kertoo yhteiskunnassa vallitsevasta eriarvoisuudesta. (ks. esim. Näre 2013a; Näre & Nordberg, tulossa.) Kuten Vuorela (2009) sanoo, kolonialistinen ajattelutapa on Suomessakin valloillaan arvotettaessa ihmisiä eri tavoin heidän kotimaansa perusteella.

Olisikin kiinnitettävä huomiota koloniaalisiin suhteisiin maahanmuuttotutkimuksessa ja huomioitava, miten sekä kohdemaan että kotimaan vaikutukset muokkaavat ihmisten valintoja, mielikuvia ja mahdollisuuksia. Ihmisten asettuminen eriarvoiseen asemaan etnisyytensä, kotimaansa tai sukupuolensa perusteella on otettava huomioon, eikä luokiteltava maahanmuuttajia yhdeksi isoksi massaksi (ks. esim. Leinonen 2012). Tämä tutkimus valottaa sitä, miten keskittymällä tietyltä alueelta muuttaviin ihmisiin voidaan tuottaa alueesta lisää tietoa sekä osoittaa, kuinka paikalliset olosuhteet vaikuttavat sekä muuttamiseen että käsityksiin muuttamisesta. Tämän huomioonottaminen mahdollistaa laajemman ymmärryksen tuottamisen. Keskittymällä muuttajiin ihmisinä, joilla on kotimaa ja historia jo ennen muuttoa mahdollistetaan maahanmuuttotutkimuksessa myös laajempi ymmärrys muuton monipuolisista syistä. Antamalla tilaa muuttajien omille määrittelyille esimerkiksi muuttoa koskien, kuten tässä tutkimuksessa on tehty bushfallingia hyväksi käyttäen, maahanmuuttajuuskin asettuukin toisenlaiseen valoon.

Useissa tutkimuksissa kiinnitetään huomiota elättäjyyden saavuttamisen vaikeuteen Afrikassa, jolla myös merkitään modernisuuteen kiinnittymistä (ks. esim. Agadjanian 2005; Alpes 2011; Barker & Ricardo 2005; Dover 2005; Gandoulou 1984/2008; Ratele 2008). Tämän huomioiminen auttaa näkemään työskentelyn matalapalkka-alalla erilaisessa valossa. Kiistämättä työmarkkinoilla tapahtuvaa etnistä – tai maahanmuuttajuuden mukaan jakautuneita työmarkkinoita (migrant division of labour, ks. Näre 2013a) – alhaisen arvostuksen ammatissa työskentely voi asettua erilaiseen valoon kotimaasta käsin. En ehdota etnisesti jakautuneiden työmarkkinoiden olevan positiivista, mutta haluan korostaa sopeutumisen koulutustaan vastaamattomiin matalapalkka-alan töihin vaativan äärimmäistä mukautumista ja sietokykyä. Kamerunilaiset miehet tekevät siivoustyötä pakosta, mutta heille se täyttää kuitenkin merkityksen, jota voi toisaalta olla vaikea käsittää mikäli transnationaaleja suhteita ei oteta huomioon. Tullakseen tosimeheksi suurimmatkin esteet on voitettava, joka

tapahtuu kovalla työllä, päättäväisyydellä ja vastuunkannolla. Kamerunilaisille miehille bushfalling on avain heidän käsittämäänsä hegemoniseen maskuliinisuuteen, sillä he ovat päässeet Eurooppaan. Se on tosimiehen paikka.

Haastatteluissa miesten puheista kuuluu uhrautuminen kotona olevan perheen hyväksi. Lähes jokainen miehistä tekee kahta tai useampaakin työtä tienatakseen elantonsa ja voidakseen elättää perhettään kotona. Siivous ja lehtien varhaisjakelu ovat aloja, joilta haastattelemani miehet kertovat löytäneensä väylän suomalaisille työmarkkinoille. Päivät ovat ympäripyöreitä ja miesten on mentävä työnantajan ehdoilla: kun työtarjous tulee, kieltäytyminen ei oikein sovi (ks. myös Könönen 2012). Maahanmuuttajien määrän kasvu siivousalalla on myös nostanut esille väitteitä ihmiskaupasta ja työntekijöiden hyväksikäytöstä. (Ulkomaalaisten hyväksikäyttö lisääntyy siivousalalla, YLE, haettu 24.8.2014.) Ruotsissa metsäyhtiö värväsi Kamerunista työntekijöitä taimienistutukseen ja maksoi ylipitkistä päivistä paljon sovittua pienempää palkkaa. Ammattiliiton mukaan teko täyttää ihmiskaupan merkit. (Cameroonian guest workers stranded in Gothenburg, Göteborg Daily, haettu 24.8.2014.)

Kuten Alpes (2011) tutkimuksessaan toteaa ja myös haastateltavani kertovat, Kamerunissa on tavallista myydä maata tai ottaa lainaa perheenjäsenen matkan maksaakseen. Alpes (2011) osoittaa, että puhe ihmiskaupasta on lännestä käsin ajateltua, sillä mikäli kamerunilaisen elämän ensisijainen tavoite on päästä Eurooppaan tai Amerikkaan, siihen ollaan valmiita panostamaan rahallisesti ja länsimaisittain laittomat keinotkin ovat sallittuja. Kolonialismi istutti ajatuksen läntisen elämäntavan ylivertauudesta, jota kamerunilaiset nyt yrittävät tavoitella. Kun muuttaminen on ainoa selviytymiskeino koko perheelle, voidaanko ihmiskauppaa tarkastella mustavalkoisesti vain lännestä käsin? Onko kaikki länsimaihin suuntautuva muuttaminen ei-lännestä ihmiskaupan sävyttämää, sillä myös opiskelemaan tulevat muuttajat joutuvat usein rahoittamaan matkansa velkarahalla. Sinatti (2014) esittää, etteivät länsimaiset käsitteet maahanmuutosta sovellu käytettäväksi ympäri maailman. Myös ihmiskaupan tutkiminen vaatisi uusia käsitteitä, jotta erilaisia muuttamisen tapoja ei pelkistettäisi jo luotujen kategorioiden ja käsitteiden alle.

Bhambran (2007a, 5 20, 142) mukaan kolonialismin sivuuttaminen sosiologiassa on aiheuttanut eurosentrisyyden ongelman ja tiedon rakentumisen Euroopasta käsin. Tällä tutkimuksella olen osoittanut, kuinka kolonialismin vaikutukset näkyvät

kamerunilaisten miesten käsityksissä oikeanlaisesta maskuliinisuudesta ja rakennuksessa. Koska haastattelemieni miesten kotimaa on Kamerun, jolla on historia useamman eurooppalaisen valtion siirtomaana, voidaan väittää kolonialismin olevan oleellista olla esillä. Kolonialismi on kuitenkin läsnä myös Euroopassa, jonka kehitys on rakentunut pitkälti kolonialismin varaan ja jonka historiaa siirtomaa-aika myös on (Bhabmra 2007a, 10, 137-138). Myös maissa, joissa ei ole siirtomaahistoriaa, on omaksuttu kolonialistinen ajattelutapa. Tästä ovat osoituksena etnisesti jakautuneet työmarkkinat: kenen paikka on työmarkkinoiden hierarkian yläpäässä ja ketkä taas saavat tyytyä alhaisiin töihin. Millaiseksi kääntyisi keskustelu, jossa puhuttaisiin kolonialismista työmarkkinoilla etnisen syrjinnän sijaan? Sosiologiassa unohdetaan usein kolonialismi huomioimalla rodun ja etnisyyden kaltaiset seikat, sillä niiden käyttö tuntuu korrektimmalta (ks. Bhambra 2007b). Tällä tutkimuksella olen halunnut osoittaa kolonialismin vaikutukset kamerunilaisten miesten arjessa sukupuolen rakennuksen näkökulmasta. Tärkeää olisi myös huomioida kolonialismi, kun tutkimuksen kohteena ovat länsimaiset ihmiset, sillä koloniaalisissa suhteissa on aina enemmän kuin yksi osapuoli.

Lähteet

Achebe, Nwando & Teboh, Bridget 2007: Dialoguing Women. Teoksessa Cole, Catherine M; Manuh, Takiywaa & Miescher, Stephan M. (eds.): *Africa After Gender?* Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 64-81.

Aboim, Sofia 2009: Men between Worlds: Changing Masculinities in Urban Maputo. *Men and Masculinities*, Vol 12, No 2. 201-224.

Adesida, Olugbenga & Oteh, Arunma (eds) 2001: *African voices – African visions*. The Nordic Africa Institute.

Agadjanian, Victor 2005: Men Doing “Women’s Work”: Masculinity and Gender Relations among Street Vendors in Maputo, Mozambique. Teoksessa Ouzgane, Lahoucine & Morrell, Robert (eds.): *African Masculinities. Men in Africa from the Late Nineteenth Century to the Present*. Palgrave Macmillan. 257-269.

Ahmad, Ahkmaq 2005: Getting a job in Finland. The social networks of immigrants from the Indian subcontinent in the Helsinki Metropolitan labour market. Department of Sociology, University of Helsinki.

Ahmed, Sara 2000: *Strange Encounters: Embodied Others in Post-Coloniality*. Routledge, London.

Alpes, M.J. 2011: *Bushfalling. How young Cameroonians dare to migrate?* Faculty of Behavioural and Social Sciences. University of Amsterdam

Amadiume, Ifi 1987: *Male Daughters, Female Husbands. Gender and Sex in an African Society*. Zed Books Ltd. London and New Jersey.

Amadiume, Ifi 2000: *Daughters of the Goddess, Daughters of Imperialism*. Zed Books Ltd. London & New York.

Aunio, Lotta 2011: Kielet ja koulutus demokratian ja talouskehityksen edellytyksenä. Teoksessa Teppo, Annika (toim.) *Afrikan aika. Näkökulmia Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan*. Gaudeamus, Helsinki. 117-136.

Barker, Gary & Ricardo, Christine 2005: *Young Men and the Construction of Masculinity in Sub-Saharan Africa: Implications for HIV/AIDS, Conflict, and Violence*. Social Development Papers. Conflict Prevention & Reconstruction.

http://www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/06/23/000012009_20050623134235/Rendered/PDF/327120rev0PAPER0AFR0young0men0WP26.pdf Haettu 1.4.2014

Bartolomei, Maria Rita 2010: Migrant Male Domestic Workers in Comparative Perspective: Four Case Studies from Italy, India, Ivory Coast, and Congo. *Men and Masculinities* 2010, 13(1), 87-110.

Batnitzky, Adina & McDowell, Linda & Dyer, Sarah 2009: Flexible and Strategic Masculinities: The Working Lives and Gendered Identities of Male Migrants in London. *Journal of Ethnic and Migration Studies* Vol. 35, No. 8: 1275-1293.

Bhabra, Gurminder K. 2007a: Rethinking modernity. Postcolonialism and the Sociological Imagination. Palgrave MacMillan.

Bhabra, Gurminder K. 2007b: Sociology and Postcolonialism: Another 'Missing' Revolution? *Sociology*, Vol 41, No 5. 871-884.

Bourdieu, Pierre 2001: *Masculine Domination*. Polity. Alkuperäinen teos: *La domination masculine*. Käännös: Nice, Richard.

Bowlby, Sophie, Gregory, Susan & McKie, Linda 1997: "Doing Home": Patriarchy, Caring and Space. *Women's International Forum*, Vol. 20, No 3. 343-350.

Brah, Avtar 2007: Diaspora, raja ja transnationaalinen identiteetti. Teoksessa: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.): *Kolonialismin jäljet. Keskustat, periferiat ja Suomi*. Gaudeamus, Helsinki. 71-102. Alkuperäinen teos: *Diaspora, Border and Transnational Identities*. Käännös: Kuortti, Joel.

Brannick, Teresa & Coghlan, David 2007: In Defense of Being "Native": The Case for Insider Academic Research. *Organizational Research Methods*; 2007, 10(1). 59-74.

Butler, Juhdith 2006: *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. Gaudeamus. Alkuperäinen teos *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1990). Käännös: Pulkkinen Tuija & Rossi, Leena-Maija.

Coles, Tony 2009: Negotiating the Field of Masculinity: The Production and Reproduction of Multiple Dominant Masculinities. *Men and Masculinities*, Vol 12 No 1. 30-44.

Connell, R. W. 1995: *Masculinities*. Polity Press.

Connell, R. W. 2000: *The Men and The Boys*. PolityPress.

Connell, R. W 2002: *Gender*. Polity.

Connell, R. W & Messerschmidt, James W. 2005: Hegemonic Masculinity: Rethinking of the Concept. *Gender & Society*, Vol. 19 No 6, 829-859.

Corbin Dwyer, Sonya & Buckle, Jennifer L. 2009: The Space Between: On Being an Insider-Outsider in Qualitative Research. *International Journal of Qualitative Methods* 2009, 8(1). 54-63.

Cornwall, Andrea A. 2003: To Be A Man Is More Than A Day's Work: Shifting Ideals of Masculinity in Ado-Odo, Southwestern Nigeria. Teoksessa Miesher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. (eds.): *Men and Masculinities in Modern Africa*. Heineman, Portsmouth, NH. 230-248.

Dahinden, Janine 2010: The dynamics of migrants' transnational formations: Between mobility and locality. Teoksessa Bauböck, Rainer & Faist, Thomas (eds): *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*. IMISCOE Research, Amsterdam University Press. 51-71.

Dover, Paul 2005: Gender and Embodiment: Expectations of Manliness in a Zambian Village. Teoksessa Ouzgane, Lahoucine & Morrell, Robert (eds.): *African Masculinities. Men in Africa from the Late Nineteenth Century to the Present*. Palgrave Macmillan. 173-187.

Ebron, Paulla A. 2007: Constituting Subjects through Performative Acts. Teoksessa Cole, Catherine M; Manuh, Takiywaa & Miescher, Stephan M. (eds.): *Africa After Gender?* Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 171-190.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere.

Faist, Thomas 2010: Diaspora and transnationalism: What kind of dance partners? Teoksessa Bauböck, Rainer & Faist, Thomas (eds): *Diaspora and Transnationalism: Concepts, Theories and Methods*. IMISCOE Research, Amsterdam University Press. 9-35.

Faizan Ahmed, S.M. 2006: Making Beautiful: Male Workers in Beauty Parlors. *Men and Masculinities*, 2006, vol. 9, 168-185.

Fleischer, Annett 2007: Family, obligations, and migration: The role of kinship in Cameroon. *Demographic research*. Vol 16. 413-440.

Forsander, Annika 2002: Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Helsinki: Väestöliitto.

Forsander, Annika & Ekholm, Elina 2001: Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Forsander, Annika & Ekholm, Elina & Hautaniemi Petri (toim.): *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. Palmenia-kustannus, Helsinki, 57-82.

Fylan, Fiona 2005: Semi-structured interviewing. Teoksessa Miles, Jeremy & Gilbert Paul (eds): *A Handbook of Research Methods for Clinical and Health Psychology*. Oxford University Press. 65-77.

Gandoulou, Justin-Daniel 1984/2008: Between Paris and Baongo & Dandies in Baongo. Teoksessa Geschiere, Peter; Meyer, Birgit & Pels, Peter (eds.): *Readings in Modernity in Africa*. The International African Institute. 194-205.

Geschiere, Peter; Meyer, Birgit & Pels, Peter (2008): Introduction. Teoksessa Geschiere, Peter; Meyer, Birgit & Pels, Peter (eds.): *Readings in Modernity in Africa*. The International African Institute. 1-7.

Gordon, Tuula 2005: Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, Anneli & Pyysiäinen, Ilkka (toim.): *Ihmistieteet tänään*. Gaudeamus. 114-130.

Göteborg Daily, Cameroonian guest workers stranded in Gothenburg.

<http://www.goteborgdaily.se/cameroonian-guest-workers-stranded-in-gothenburg>

Haettu 24.8.2014

Harris, Ian M. 1995: Messages Men Hear: Constructing Masculinities. Gender, Change & Society: 1. Taylor & Francis.

Hibbins, Ray 2005: Migration and gender identity among Chinese skilled male migrants to Australia. Geoforum 36, 167-180.

hooks, bell 2004: We Real Cool. Black Men and Masculinity. Routledge. New York and London.

Huttunen, Laura 2006: Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.): Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 55-82.

Huttunen, Laura 2009: Historical Legacies and Neo-Colonial Forms of Power? A Postcolonial Reading of the Bosnian Diaspora. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (eds): Complying With Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region. Ashgate. 101-116.

Infopankki: Jatko-opiskelulupa Suomessa. <http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/maahanmuuttajana-suomessa/jatko-oleskelulupa/jos-suomessa-oleskelusyy-muuttuu> Haettu 22.7.2014

Jaakkola, Timo 2000: Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönnotossa ja työelämässä. Työministeriö, Helsinki.

Johnson, Phyllis J. & Stoll, Kathrin 2008: Remittance Patterns on Southern Sudanese Men: Enacting the Global Breadwinner Role. Family Relations, Vol 57 No 4, 431-443.

Kabki, Mirjam & Mazzucato, Valentina & Appiah, Ernest 2004: 'Wo benane a eye bebre': The Economic Impact of Remittances of Netherlands-Based Ghanaian Migrants on Rural Ashanti. Population, Space and Place 10, 85-97.

Katisko, Marja 2011: Kansalaisuus työyhteisön arjessa. Maahanmuuttajien kertomuksia työelämästä. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 2011:9, Helsingin yliopisto.

Kofman, Eleonore & Rahugam, Parvati 2005: Editorial. Gender and skilled migrants: into and beyond the work place. Geoforum 36, 149-154.

Konings, Piet 1996: The Post Colonial State and Economic and Political Reforms in Cameroon. Teoksessa Jilberto, A.E. Fernandez & Mommen, A (eds.): Liberalization in the developing world: institutional and economic changes in Latin America, Africa and Asia. Routledge. 244-265.

Kortteinen, Matti 1992: Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Hanki ja jää.

Korvajärvi, Päivi 2010: Sukupuolistunut ja sukupuolittava työ. Teoksessa Saresma, Tuija; Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.): Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino, Tampere. 183-196.

Kuortti, Joel 2007: Jälikoloniaalisia käännöksiä. Teoksessa: Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.): Kolonialismin jäljet. Keskustat, periferiat ja Suomi. Gaudeamus, Helsinki. 11-26.

Kyhä, Henna 2011: Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus korkeakoulututkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymisestä ja työurien alusta Suomessa. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C osa 321.

Käyhkö, Mari 2006: Siivoojaksi oppimassa. Etnografinen tutkimus työläistyöistä puhdistuspalvelualan koulutuksessa. Joensuu University Press.

Könönen, Jukka 2012: Prekaari työvoima ja työn uudet hierarkiat metropolissa. Ulkomaalaiset matalapalkkaisilla palvelualoilla. Sosiologia, 49:3, 190-205.

Leinonen, Johanna 2012: Invisible immigrants, visible expats? Americans in Finnish discourses on immigration and internationalization. Nordic Journal of Migration Research, 2(3), 213-223.

Lindsay, Lisa A. 2003: Money, Marriage, and Masculinity on the Colonial Nigerian Railway. Teoksessa Miescher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. (eds.): Men and Masculinities in Modern Africa. Heineman, Portsmouth, NH. 138-155.

Lindsay, Lisa A. 2007: Working with Gender: The Emergence of the “Male Breadwinner” in Colonial Southwestern Nigeria. Teoksessa Cole, Catherine M; Manuh, Takiyaa & Miescher, Stephan M. (eds.): Africa After Gender? Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 241-252.

Liu-Farrer, Gracia 2009: Educationally Channeled International Labor Mobility: Contemporary Student Migration from China to Japan. International Migration Review, Vol 43, Number 1, 178-204.

Lupton, Ben 2000: Maintaining Masculinity: Men who do ‘Women’s Work’. British Journal of Management, Vol. 11, 33-48.

Löytty, Olli & Rastas, Anna 2011: Afrikka Suomesta katsottuna. Teoksessa Teppo, Annika (toim.): Afrikan aika. Näkökulmia Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Gaudeamus, Helsinki. 23-37.

Maahanmuuttovirasto: Oleskeluluvan toimeentuloedellytykset.
http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen/toimeentuloedellytykset Haettu 21.8.2014

Malit, F. T. & Oliver, T. 2013. Labor migration and deskilling in the United Arab Emirates: Impacts on Cameroonian labor migrants. Cornell University, ILR School site: <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/workingpapers/171/> Haettu 1.11.2013.

Marjomaa, Risto 2011: Pimeä maanosa. Teoksessa Teppo, Annika (toim.): Afrikan aika. Näkökulmia Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Gaudeamus, Helsinki. 60-94.

Martikainen, Tuomas 2009: Katsaus. Eettisiä kysymyksiä maahanmuuttotutkimuksessa. Elore, vol. 16 – 2/2009. 2-9.

Mattila, Päivi & Vuola, Elina 2009: Kehitys. Teoksessa Kantola, Johanna & Valenius, Johanna (toim.): Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen. Vastapaino, Tampere. 201-225.

McDowell, Linda 2003: Redundant Masculinities? Employment change and white working class youth. Blackwell Publishing.

McGregor, JoAnn 2007: 'Joining the BBC (British Bottom Cleaners)': Zimbabwean Migrants and the UK Care Industry. Journal of Ethnic and Migration Studies. Vol. 33, No. 5. 801-824.

McIlwaine, Cathy; Datta, Kavita; Evan, Yara; Herbert, Joanna; May, Jon & Wills, Jane 2006: Gender and Ethnic Identities among Low-paid Migrant Workers in London. Department of Geography, Queen Mary, University of London.

McKittrick, Meredith 2003: Forsaking Their Fathers? Colonialism, Christianity, and Coming of Age in Ovamboland, Northern Namibia. Teoksessa Miescher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. (eds.): Men and Masculinities in Modern Africa. Heineman, Portsmouth, NH. 33-51.

Messerschmidt, James W. 2005: Men, Masculinities and Crime. Teoksessa Kimmel, Michael S., Hearn, Jeff & Connell, R.W. (eds.): Handbook of Studies on Men and Masculinities. Sage Publications. 196-211.

Miescher, Stephan F. 2003: The Making of Presbyterian Teachers: Masculinities and Programs of Education in Colonial Ghana. Teoksessa Miescher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. (eds.): Men and Masculinities in Modern Africa. Heineman, Portsmouth, NH. 89-108.

Miescher, Stephan F. 2007: Becoming an *panyin*: Elders, Gender and Masculinities in Ghana since the Nineteenth Century. Teoksessa Cole, Catherine M; Manuh, Takiyaa & Miescher, Stephan M. (eds.): Africa After Gender? Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 253-295.

Miescher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. 2003: Introduction: Men and Masculinities in Modern African History. Teoksessa Miescher, Stephan F. & Lindsay, Lisa A. (eds.): Men and Masculinities in Modern Africa. Heineman, Portsmouth, NH. 1-29.

Mills, David & Ssewakiryanga, Richard 2005: "No Romance Without Finance": Commodities, Masculinities & Relationship amongst Kampalan Students. Teoksessa Cornwall, Andrea (ed.): Readings in Gender in Africa. 90-94.

Mongia, Padmini 1996: Introduction. Teoksessa Mongia, Padmini (ed.): Contemporary postcolonial theory: a reader. Arnold. 1-18.

- Morrell, Robert & Swart, Sandra 2005: Men in the Third World: Postcolonial Perspectives on Masculinity. Teoksessa Kimmel, Michael S. & Hearn, Jeff & Connell, R.W. (eds.): Handbook of Studies on Men and Masculinities. Sage Publications. 90-113.
- Mosneaga, Ana & Winther, Lars 2012: Emerging Talents? International Students Before and After Their Career Start in Denmark. *Population, Space and Place* 19, 181-195.
- Mugambi, Helen N. 2007: The “Post-Gender” Question in African Studies. Teoksessa Cole, Catherine M; Manuh, Takiywaa & Miescher, Stephan M. (eds.): *Africa After Gender?* Indiana University Press. Bloomington and Indianapolis. 285-301.
- Mulinari, Diana & Räthzel, Nora 2009: The Promise of the ‘Nordic’ and its Reality in the South: The Experiences of Mexican Workers as Members of the ‘Volvo Family’. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (eds): *Complying With Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region.* Ashgate. 67-84.
- Mullings, Beverley 1999: Insider or outsider, both or neither: some dilemmas of interviewing in cross-cultural setting. *Geoforum* 30, 337-350.
- Ndjio, Basile 2008: *Evolués & Feymen: Old & New Figures of Modernity in Cameroon.* Teoksessa Geschiere, Peter; Meyer, Birgit & Pels, Peter (eds.): *Readings in Modernity in Africa.* 205-214.
- Niger-Thomas, Margaret 2008: Excerpts from *‘Buying Futures’: The Upsurge of Female Entrepreneurship – Crossing the Formal/Informal Divide in Southwest Cameroon.* Teoksessa Geschiere, Peter, Meyer, Birgit & Pels, Peter (eds.): *Readings in Modernity in Africa.* The International African Institute. 42-48.
- Nyamnjoh, Francis B. & Page Ben 2002: Whiteman kontri and the Enduring Allure of Modernity among Cameroonian Youth. *African Affairs*, Vol. 101, No. 405, 607-634.
- Näre, Lena 2010: Sri Lankan Men Working as Cleaners and Carers: Negotiating Masculinity in Naples. *Men and Masculinities* 2010 13:65, 65-86.
- Näre, Lena 2013a: Ideal Workers and Suspects: Employer’s Politics of Recognition and the Migrant Division of Care Labour in Finland. *Nordic Journal of Migration Research*, 3(2), 72-81.
- Näre Lena 2013b: Migrancy, Gender and Social Class in Domestic Labour and Social Care in Italy: An Intersectional Analysis of Demand. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39:4, 601-623.
- Näre, Lena & Nordberg, Camilla (tulossa): Neoliberal Postcolonialism in the Media – Constructing Filipino Nurse Subjects in Finland. *European Journal of Cultural Studies.*
- Osella, Filippo & Osella, Caroline 2000: Migration, Money and Masculinity in Kerala. *Journal of the Royal Anthropological Institute.* Vol. 6, No 1. 117-133.

- Pelican, Michaela, Tatah, Peter & Ndjio, Basile 2008: Local perspectives on transnational relations of Cameroonian migrants. *African Sociological Review*, 12 (2) 2008, 117-127.
- Pemunta, Ngambouk Vitalis 2011: Challenging Patriarchy. Trade, outward migration and the internationalization of Commercial sex among Bayang and Ejagham women in Southwest Cameroon. *Health, Culture and Society*. Vol 1, No 1. 167-192.
- Pessar, Patricia R. & Mahler, Sarah J.: Transnational Migration: Bringing Gender In. *IMR*, Volume 37, No 3. 812-846.
- Pietilä, Ilkka 2010: Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino, Tampere. 212-241.
- Ramirez, Hernan 2011: Masculinity in the Workplace: The Case of Mexican Immigrant Gardeners. *Men and Masculinities*, 14(1), 97-116.
- Rastas, Anna 2004: Am I Still 'White'? Dealing with the Colour Trouble. *Balayi: Culture, Law and Colonialism*, Volume 6, 94-106.
- Rastas, Anna 2005: Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino, Tampere. 78-102.
- Rastas, Anna 2008: Antirasistinen tutkimusagenda – etiikkaa vai politiikkaa? *Sosiologia* 2/2008. 149-153.
- Ratele, Kopano 2002: Contradictions in Constructing of African Masculinity. <http://www.nai.uu.se/publications/news/archives/022ratele/index.xml?Language=en&Language=sv&Language=sv&query=&db=naiweb-backend#sthash.yTUYELLO.dpuf> Haettu 20.2.2014.
- Ratele, Kopano 2008: Analyzing Males in Africa: Certain Useful Elements in Considering Ruling Masculinities. *African and Asian Studies* 7 (2008), 515-536.
- Riggs, Janet Morgan 1997: Mandates for Mothers and Fathers: Perceptions of Breadwinners and Care Givers. *Sex Roles*, Vol 38, 7/8. 565-580.
- Roberts, Bryan R. 1995: Socially Expected Durations and the Economic Adjustment of Immigrants. Teoksessa Portes, Alejandro (ed.): *The Economic Sociology of Immigration. Essays Networks, Ethnicity and Entrepreneurship*. Russel Sage Foundation, New York. 42-86.
- Salmonsson, Lisa & Mella, Orlando 2012: Cultural Demands on Skilled Migrants, a Devaluation of Human Capital. The case of immigrant physicians in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*, 3(1). 3-9.

Sankala, Jukka 2008: Miehuus ja maskuliinisuus lappilaisen poikamiehen arjessa. Teoksessa Ikonen, Hanna-Mari (toim.) *Syrjäsilmillä – sukupuolen jäsenyyksiä maaseudulla*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 4/2008. 49-62.

Sarti, Raffaella & Scrinzi, Francesca 2010: Introduction to the Special Issue: Men in a Woman's Job, Male Domestic Workers, International Migration and the Globalization of Care. *Men and Masculinities* Vol 13, No 1. 4-15.

Scrinzi, Francesca 2010: Masculinities and the International Division of Care. Migrant Male Domestic Workers in Italy and France. *Men and Masculinities*. Vol 13, No 1. 44-64.

Silberschmidt, Margrethe 2005: Poverty, Male Disempowerment, and Male Sexuality: Rethinking Men and Masculinities in Rural and Urban East Africa. Teoksessa Ouzgane, Lahoucine & Morrell, Robert (eds.): *African Masculinities. Men in Africa from the Late Nineteenth Century to the Present*. Palgrave Macmillian. 189-203.

Sinatti, Giulia 2014: Return migration as a win-win-win scenario? Visions of return among Senegalese migrants, the state of origin and receiving countries. *Ethnic and Racial Studies*. DOI: 10.1080/01419870.2013.868016. Haettu 25.2.2014.

Sisäasiainministeriö: Maahanmuuton vuosikatsaus 2011.

http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf (Haettu 26.6.2014)

Skeggs, Beverley 1997: *Formations of Class and Gender: Becoming Respectable*. Sage, London.

Smith, Charles P. 2000: Content Analysis and Narrative Analysis. Teoksessa Reist, T & Judd, C. (toim.) *Handbook of Research Methods in Social and Personality Psychology*. Cambridge University Press. 313-335.

Stacey, Clare L. 2005: Finding dignity in dirty work: the constraints and rewards of low-wage home care labour. *Sociology of Health & Illness*, Vol. 27, No. 6: 831–854.

Stalker, Peter 2000: *Workers Without Frontiers. The Impact of Globalization on International Migration*. Lynne Rienner Publishers.

Tedre, Silva 1999: Hoivan sanattomat sopimukset. Tutkimus vanhusten kotipalvelun työntekijöiden työtä. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 40. Joensuun yliopisto.

TE-palvelut: Maahanmuuttajien kotoutuspalvelut. http://www.te-palvelut.fi/te/fi/työnhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kotoutuspalvelut/index.html Haettu 22.7.2014

Trux, Marja-Leena 2001: Monimuotoinen työyhteisö. Teoksessa Trux, Marja-Liisa (toim.): *Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä*. WSOY. 261-316.

Trux, Marja-Leena 2011: Vedenjakajalla – siivoojien elämää millenium-juhlien kulisseissa. Teoksessa Helander, Mika (toim.): Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Helsinki. 100-110.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.

Urban, Susanne 2013: Restaurant work experience as a stepping stone to the rest of the labour market: Entry to and exit from the restaurant sector among young people of immigrant backgrounds in Sweden. *Nordic Journal of Migration Research*. 3(2), 100-109.

Vertovec, Steven 2009: *Transnationalism*. Routledge, London and New York.

Vincent, Louise 2006: Destined to Come to Blows? Race and Constructions of “Rational-Intellectual” Masculinity Ten Years After Apartheid. *Men and Masculinities*, Vol. 8 No. 3, 350-366.

Vuorela, Ulla 2009: Colonial Complicity: ‘The Postcolonial’ in a Nordic Context. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (eds.): *Complying With Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashate, England/USA. 19-34.

Wahlbeck, Östen 2005: Turkkilaiset maahanmuuttajat yrittäjinä Suomessa. Paikallinen ja transnationaali sosiaalinen pääoma. *Janus*, vol 13 (1), 39-53.

West, Candace & Zimmerman, Don H. 1987: Doing Gender. *Gender & Society*, Vol 1 No 2, 125-151.

Yle-uutiset: Ulkomaalaisten hyväksikäyttö lisääntyy siivousalalla.

http://yle.fi/uutiset/ulkomaalaisten_tyontekijoiden_hyvaksikaytto_lisaantyy_siivousalalla/5354992 Haettu 24.8.2014

Zechner, Minna 2006: Hoivan paikat transnationaalisissa perheissä. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.): *Ylirajainen kulttuuri. Etnisyys Suomessa 2000-luvulla*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 83-103.

Zuo, Jiping 2004: Shifting the Breadwinner Boundary. The Role of Men’s Breadwinner Status and Their Gender Ideologies. *Journal of Family Issues*, Vol 25, No 6. 811-832.

Liite 1. Haastattelurunko (luotu 5.1.2014)

Theme 1. Emigration

- when and how did with the idea of travelling abroad (fall bush)
- the importance of emigration
- the image of Europe before travelling
- opinions about **bushfalling**

Theme 2. Arriving to Finland

- why Finland?
- how has life been like in Finland
- contradiction between reality and how family back home think it is
- increased responsibilities back home after travelling abroad
- name few responsibilities

Theme 3. Working life

- work history in Cameroon
- career objectives back home
- thoughts when started doing cleaning
- how did get the job
- how long cleaned
- why cleaning
- what qualities make good cleaner
- what kind of cleaner you are
- previous cleaning work history
- willing to do cleaning in Cameroon
- feelings of appreciation
- what keeps on doing cleaning

Theme 4. A real man

- main responsibilities of a **bushfaller**
- different responsibilities for a man or a woman **bushfaller**
- expectations for girls and boys different
- “a real man” in Cameroon context

- the Finnish “idealman” different from Cameroonian one
- some work a man should not do
- feelings about doing cleaning (sometimes seen as women’s work)
- family back home aware of the work done here
- value in women’s eyes back home different now 18

Theme 5. Future

- Finland as “final destination”
- when can a **bushfaller** return home?
- future in Cameroon

Liite 2. Haastateltavien esittelyt

Asu

36-vuotias. Tuli Suomeen vuonna 2008. Yliopistotutkinto. Vaimo ja lapsi Kamerunissa.

Alex

36-vuotias. Tuli Suomeen vuonna 2009 asuttuaan ensin vuosia Etelä-Afrikassa.
Naimaton, ei lapsia.

Edwin

36-vuotias. Tuli Suomeen vuonna 2011 asuttuaan ensin vuosia Etelä-Afrikassa.
Naimaton, ei lapsia.

Mr X

29-vuotias. Tuli Suomeen vuonna 2009. Ammattikorkeakoulututkinto. Naimaton, ei lapsia.

HP

35-vuotias. Saapui Suomeen 2008. Yliopistotutkinto. Naimaton, ei lapsia.

Taku

30-vuotias. Saapui Suomeen 2008. Yliopistotutkinto. Naimaton, ei lapsia.

Obi

38-vuotias. Saapui Suomeen 2010. Yliopistotutkinto. Naimaton, ei lapsia.

El Mathedor

33-vuotias. Saapui Suomeen 2010. Naimisissa, kaksi lasta.